

Per 1395/1998

10029760.11

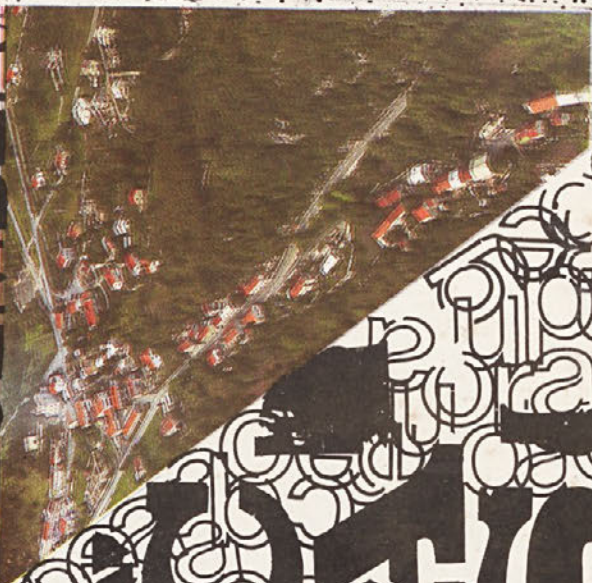
CORISS

UJINIŠKI KNJIVNIŠTVO

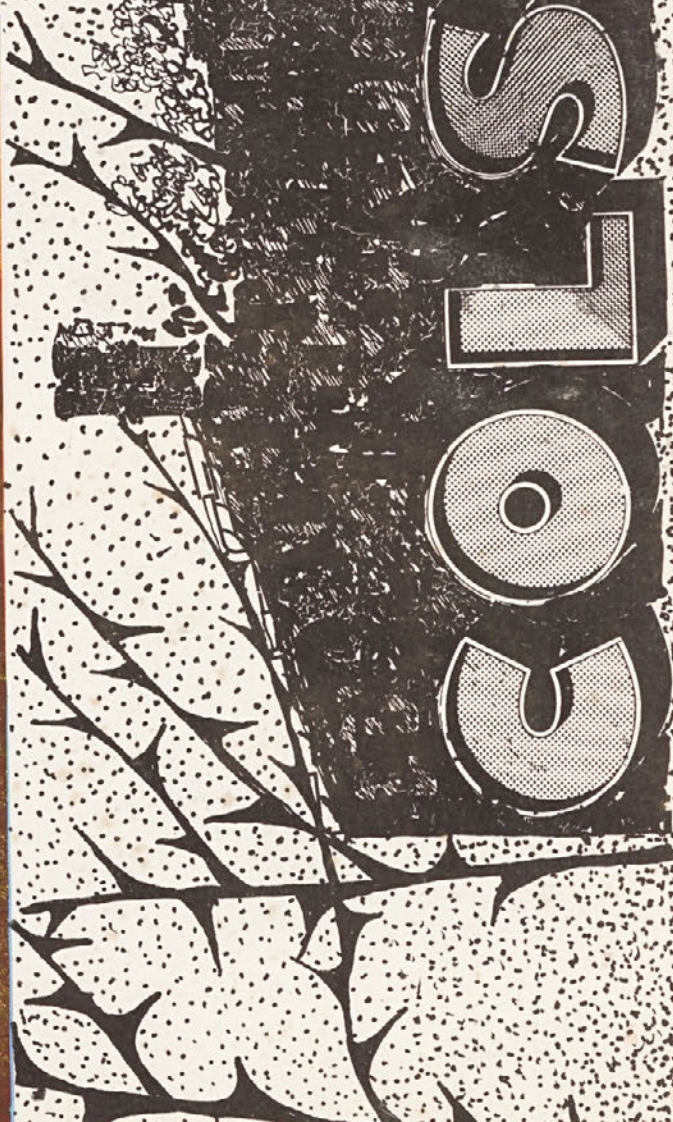

98

DECEMBER

ČASNIK

ODBOR ZA PRIPRAVO NOVOLETNE PROSLAVE

UREDNIŠTVO NA RAZPOTJU

Verjeli ali ne, od vseh stvari je najtežje napisati uvodnik. Je na nek način nujen, kajti časopis mora imeti glavo, toda hkrati tudi nekakšen nebodigatreba. Ponavadi nastaja v časovni stiski, nekaj ur pred oddajo gradiva v tiskarno, ko je "ekipa" že vsega naveličana. Morda še najbolj prav urednik, ki mora na ta način postaviti piko na "i".

Kaj torej zapisati v uvod letošnjega Colskega časnika, ki nosi številko 11. Številka je sicer na prvi pogled skromna, toda v njej se skriva enajst let aktivnosti. Enajst let zbiranja različnih utrinkov iz življenja našega kraja. Vprašanje je, kako smo bili pri tem uspešni, ali smo znali zajeti tiste dogodke, ki so bili v določenem obdobju pomembnejši, ali smo se obrnili na prave ljudi. In nenazadnje, ali se nismo morda že nekoliko izpeli. Verjetno bi Colskemu časniku dobro dele nekatere spremembe, tako vsebinske kot tudi oblikovne, zagotovo bi prevetritve in pomladitve potreboval tudi uredniški odbor, toda to je že tema za kakšno drugo priloznost.

In kaj prinaša enajsta številka? Sestavili smo več tematskih sklopov. Na sosednji strani smo se lotili nekakšne glavne teme, ki smo jo poimenovali Tomaževa štala. Verjetno naši krajanji vedo, za kaj gre; morda bo omenjeni skedenj sredi Orešja postal prostor za zbiranje različnega gradiva in materijala, nekakšen krajevni etnološki muzejček, v katerem bo tudi dovolj prostora za različna srečanja. V ta sklop sodi tudi zapis o vse bolj popularni trti Dišečki iz Orešja. Tako kot vselej smo nekaj prostora nemenili zgodovini kraja. Z nekaj truda je mogoče najti nova in nova pričevanja in zanimivosti o življenju na našem koncu. Muzeji, arhivi in knjižnice "skrivajo" veliko podatkov in dokumentov o našem kraju, le potrkati je treba na prava vrata.

Naslednji sklop je namenjen colski osnovni šoli, ki je, to lahko vselej ponovimo, pomembno gibalno življenje na Colu. Opisali smo prizadevanja za dokončno rešitev prostorskih težav ter seveda dodali kratek kronološki pregled šolskega in obšolskega dogajanja v preteklem letu.

Sledita prispevka o naši kulturni ponudbi. Začenjamo ga z nekakšno "inventuro", ki so jo ob koncu leta pripravili v MoPZ Razpotje, potem pa boste lahko prebrali, kako so se naši fantje odrezali na osrednji proslavi ob dnevu vstaje, ki je potekala v ljubljanskem Cankarjevem domu.

Nekaj naslednjih strani je nemenjenih aktivnostim, ki se jih skozi leto loteva naše društvo. Lahko bi rekli, da je to kronika dogajanja,

saj smo začeli z lansko proslavo, nadaljevali s prikazom košnje po starem in tradicionalnim piknikom. Z nekaj utrinki smo se spomnili Colske nedelje ter podrobneje obdelali večer z Iztokom Mlakarjem. Sprehod z društvom Trilek skozi leto 98 končujemo z Miklavževim obiskom.

V naslednjem sklopu so trije potopisi. Prvi prinaša zanimivosti iz Južnoafriške republike, v drugem boste "potovali" k Rdečem morju, v zadnjem pa na drugi konec zemeljske oble, v Argentino. Verjetno v uvodniku ni potrebna daljša napoved, saj so bili avtorji dovolj izčrpani.

Na zadnjih straneh se lotevamo aktualnih zadev, sklop smo poimenovali: Iz življenja na vasi. Krajše poročilo o dogajanju v krajevni skupnosti je pripravila, sedaj že bivša mati županja, gospod župnik nam je zaupal nekaj statističnih podatkov in se na kratko sprehodil skozi aktivnosti župnije v preteklem letu. Oglasili so se tudi gasilci, balinarji in rokometaši. Čisto za konec pa smo se podrobneje lotili številke, ki so zaznamovale letošnje lokalne volitve, na katerih smo volili tudi novo krajevno oblast.

In končno, tu je še Colska gartroža 98, ki pa v trenutku, ko to berete, ni več skrivnost, saj smo jo tudi letos svečano podelili.

Upamo, da vam bo vsebina "izdelka", ki ga držite v rokah, všeč, prav tako upamo, da se vam je dopadla tudi Novoletna proslava. Morda smo tudi tokrat uspeli z našo namero in vam dodatno popestrili, oziroma polepšali, novoletno praznovanje. Če je tako, naj bo takih dni veliko tudi v zadnjem letu tega tisočletja...

sandi škvarč

P.S.

S to številko Colskega časnika vstopamo v novo desetletje naših tovrstnih aktivnosti. Bolj kot kdajkoli lahko rečemo, da smo na razpotju. Odločiti se moramo, kako naprej. Ali še velja vztrajati na način, ki v zadnjih letih prihaja vse bolj do veljave, in sicer, da vse skupaj sloni na dveh, treh ljudeh, ki so voljni žrtvovati prosti čas in se s svinčnikom in listom papirja uvesti za mizo. Na ta način sta vprašljiva kvaliteta, predvsem pa smisel vsega skupaj. Kot urednik (po sili razmer) upam, da se bo zadeva nekam premaknila. Kamorkoli, drugače bo to z moje strani zadnja številka.

Na zunaj je sicer še vedno vse v najlepšem redu, morda je tokratna izdaja Colskega časnika celo najbogatejša doslej, zato pa je "post scriptum" namenjen nam samim v premislek.

KAZALO

GLAVNA TEMA

Colski Cankarjev dom	3
Trtica rodila je	5

POGLED V ZGODOVINO

Zgodovina propada pred našimi očmi	7
--	---

ŠOLSKE STRANI

Na Colu končno normalni šolski prostori?	10
Zvrhan koš uspehov	11

KULTURA

Važno je, da pojemo	13
V Cankarju za državo, pred Prešernom za dušo	14

Z DRUŠTVOM TRILEK SKOZI LETO 98

Utrinki z lanskoletne proslave	16
Nepozabno jutro	17
Največ dela je imel kletar Max	18
Colska nedelja N° 10	20

Mlakar (je? ni?) navdušil	21
Miklavž nas tudi letos ni pozabil	23

POTOPISI

Mavrična dežela	24
K potomcem faraonov	29
Argentina	32

IZ ŽIVLJENJA NA VASI

Asfalt, vodovod, tv signal... ..	41
V znamenju šestice	41
Novi prostori, novo vozilo	42
Preboj v državno ligo ni uspel	42
Počasi se daleč pride	43

LOKALNE VOLITVE 98

Colčani se nismo izvneverili tradiciji	44
Colska gartroža 98	46
Pozdravi naših bralcev	47

Zanimiva zgodovina Tomaževe štale in drzni načrti

COLSKI CANKARJEV DOM

Tomaževa štala. Skedenj sredi Orešja, podoben mnogim drugim. Toda ta prostor je v novejši zgodovini doživel že nekaj zanimivih trenutkov, ki bodo ostali zapisani. Tomaževa štala torej vendarle ni le skedenj kot mnogi drugi...

Verjetno je splet naključij botroval dejstvu, da smo se začeli za Tomaževo štalo zanimati tudi člani našega društva. Že vrsto let ne služi svojemu prvotnemu namenu, zato pa je zelo zanimiva za različna srečanja in manjše prireditve v ambientu, ki ga je težko najti kjerkoli drugje. Kot nalašč torej za prenekatero aktivnost društva Trilek, ki ima, v sodelovanju z lastnikom seveda, s tem objektom zanimive načrte.

V pričakovanju Furenge...

NOVA MAŠA GOSPODA JURIJA

Kot rečeno, se je na Tomaževi štali v bližnji preteklosti odvijalo že marsikaj.

Toda pogledjmo najprej za hip v bolj oddaljeno zgodovino. Stavba je stara več kot 200 let. Najdemo jo lahko tudi na mapni kopiji, ki jo objavljamo na zadnji strani letošnjega Colskega časnika in izhaja iz leta 1822. Štala je bila seveda namenjena spravilu sena in kmetijskega orodja ter opreme, v spodnjih prostorih pa je bil prostor za živino. Svojemu namenu je z manjšimi

Novomašnik Jurij Bizjak skupaj s tistimi, ki so na pogostitvi v Orešju skrbeli za pečene in tekoče dobrote

popravki služila vse do današnjega časa.

Leta 1971 je Tomaževa štala prvič doživela nekaj, kar bo ostalo zapisano v zgodovini našega kraja. Novomašniku Juriju Bizjaku, ki je danes lastnik stavbe, so tam pripravili svečano pogostitev. Po novi maši je bila štala spet napolnjena s senom in nekaterimi stroji ter orodji; spet je torej služila svojemu prvotnemu namenu.

Konec osemdesetih let je bil skedenj zadnjič napolnjen s senom; od takrat dalje je prostor služil več ali manj le za neke vrste skladišče oziroma garažo.

Leta 1991, prav sredi osamosvojitvene vojne, je bila Tomaževa štala spet prizorišče velikega dogodka. Tam se je namreč odvijalo praznovanje ob novi maši Bogdana Vidmarja. Nato spet zatišje, na skedenj se ponovno naselijo traktor, voz in še marsikaj drugega.

Potem pa srebrna maša gospoda Jurija in njegovi sorodniki, sosedeje ter prijatelji so "štalo" spet primerno ozaljšali, da je lahko sprejela goste.

Pokojni Stanko Bizjak pred Tomaževo štalo (Fotografija je bila posneta okrog leta 1975.)

Tako je bila ozaljšana Tomaževa štala ob srebrni maši Jurija Bizjaka.

DP 29.760/2008

PREDSTAVITEV VINA IZ DIŠEČKE

Februar 1997. Pogostitev ob predstavitvi vina iz žlahtne oreške starke Dišečke...

Po tem dogodku je tu potekalo več različnih "žurov", verjetno pa se, z izjemo gospodarjev, ni nihče preveč resno ukvarjal z vprašanjem, kako bi se Tomaževo štalo še dalo uporabiti. Vse do februarja leta 1997, ko je Lucijan Trošt pripravil predstavitev vina iz 200 let stare trte - oreške Dišečke. Ob tej priložnosti smo seveda sodelovali tudi člani društva Trilek, ki smo prostor primerno preuredili. Pripravili smo razstavo kmečkega orodja in pripomočkov, nekateri starejši krajanji pa so priskočili na pomoč s prikazom nekaterih opravil in spretnosti. Idejni vodja je bil Lucijan Trošt, ki se je tudi najbolj trudil z zbiranjem odsluženega in pozabljenega orodja, verjetno je bil tudi prvi, ki je že takrat razmišljal o tem, čemu vse bi lahko štalo služila. Predstavitev vina je uspela nad pričakovanji. Gostje so bili navdušeni nad ambientom in vsebino prireditve, po zaslugi medijev je za Tomaževo štalo prvič slišala tudi širša javnost. Seveda ne le zaradi objekta kot takega, ampak predvsem zaradi neobičajnega ambienta. Toda vsemu navkljub se v naslednjih mesecih ni zgodilo nič pomembnega. Idej je seveda bilo nekaj, toda manjkala je prava vzpodbuda.

Franc Vidmar, France Česnik in Feliks Leban ob kotlu, iz katerega je prijetno dišalo.

TOMAŽEVA ŠTALA V LETU 1998

Septembra letos se je na območju Vipavske doline, Krasa in Gore odvijala zanimiva prireditve, prikaz furmanskega poklica. Za delček obsežnega dogajanja naj bi poskrbeli tudi v društvu Trilek. Pogostili naj bi novinarje in nekatere goste, ki naj bi spremljali prireditve in se za nekaj minut zaustavili tudi na Colu. Organizacijo je spet prevzel v roke neutrudni Lucijan in jasno je bilo, da bomo goste sprejeli v Tomaževi štali. Spet smo pripravili vse potrebno, povabili v našo družbo tudi kuharja Franceta, ki je pripravil odlično polento, in sredi popoldneva, odpravljeni v naše "uniforme", nestrpnost pričakovali obiskovalce. Bili smo prepričani, da jim imamo kaj ponuditi, toda po daljšem čakanju smo ugotovili, da smo se pripravljali zaman. Na Tomaževo štalo ni bilo niti enega gosta. Furenga je bila očitno velika samo na papirju.

Kljub temu pa naše priprave le niso bile zaman. Popularno štalo si je namreč dan pred napovedano prireditvijo ogledala Iris Suban z ajdovske občine in bila nad vidnim izredno navdušena. Seznanila se je z načrti Jurija in Staneta Bizjaka, ki sta že pred časom napovedala nekatera nujna gradbena dela; stavba je pač tudi precej dotrajana. Subanova se je strinjala z našo željo, da bi skedenj preuredili v prostor za posebne prireditve, v katerem bi hkrati shranjevali stara orodja in predmete, in kar je najvažnejše, obljubila je finančno pomoč občine. Seveda so s tem naše ideje, in gospodarjeve seveda, dobile nove razsežnosti, ki nas bodo verjetno še zaposlovale. Predvsem bo potreben dogovor, kaj vse naj bi se v bodoče na Tomaževi štali dogajalo, ter predvsem, kdo bi bil za vse odgovoren.

NOVO POGlavJE - NASTOP MLAKARJA

Prvi odgovor na vprašanje, kaj naj bi se v bodoče na Tomaževi štali dogajalo, smo dobili sredi oktobra, ko smo v goste povabili kantavtorja Iztoka Mlakarja. O zapletih, ki so nastali na koncertu, pišem na naslednjih straneh, tu povejmo le to, da smo dobili pravi odgovor na zastavljeno vprašanje. Ena od dejavnosti bi namreč lahko bili akustični glasbeni večeri (lahko kombinirani z literarnimi). Ljubiteljem glasbe "brez elektrike" bi lahko v našem ambientu res ponudili prave užitke. Ob primerni organizaciji bi lahko pripravili serijo tovrstnih koncertov. Kot rečeno, je to le ena izmed idej, ki je med člani društva naletela na dober odmev. Morda na uresničitev ne bo treba čakati prav dolgo.

Prva naloga, ki nas čaka po novem letu, pa je dokončanje začelih gradbenih del. Takoj po večeru z Iztokom Mlakarjem se je namreč Stane lotil utrditve južnega zidu.

Bil je precej dotrajan, vedno večje razpoke so grozile, da se bo zrušil sam od sebe, kar bi verjetno pomenilo, da bi se zrušila celotna stavba. Izkopali so nove temelje, za katere je bilo porabljenih skoraj deset kubikov betona, potem pa so postavili tudi novo steno. Zaradi tega je notranjost doživela lepotno napako, saj se novi zid ne ujema več z ambientom. Toda najbolj važno je, da je ustavljeno nadaljnje drsenje in pogrezanje. Spomladi je v načrtu tudi nova streha, kar bo pomenilo nov zalogaj, toda, glede na načrte in vneto, lahko pričakujemo, da z delovno silo ne bo pretiranih težav. Verjamemo, da ne bo ostalo le pri lepih željah in bo morda Tomaževa štala že čez leto dni služila namenu, ki se je na nek način izoblikoval že davnega leta 1971 z Jurijevo novo mašo.

sandi škvarč

200 let stara trta Dišečka iz Orešja vse bolj popularna

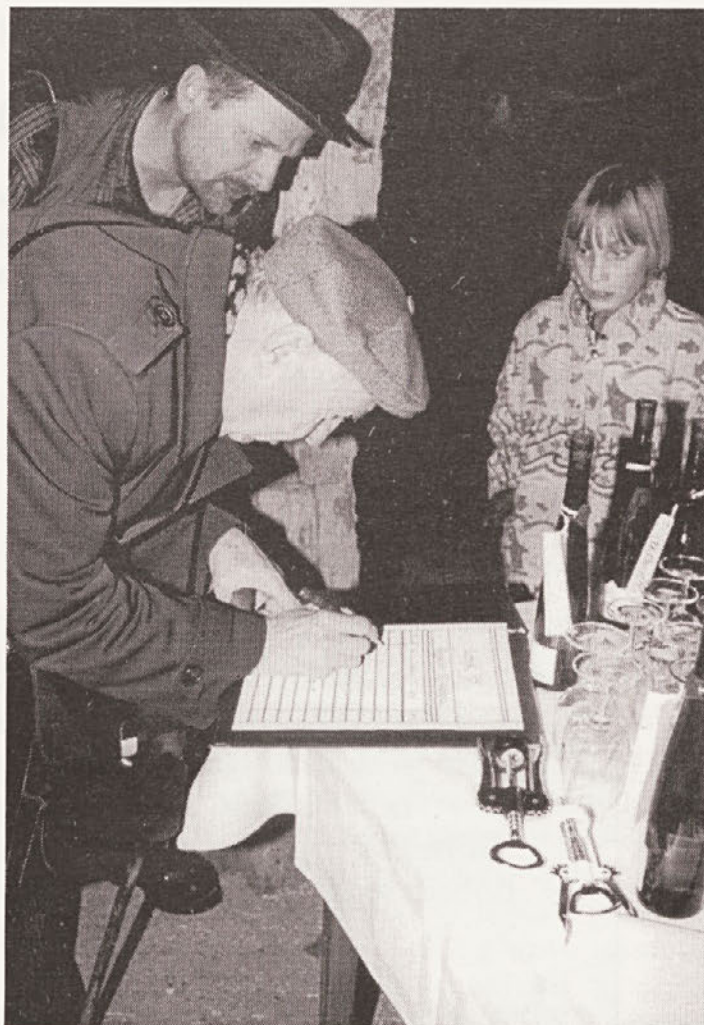
TRTICA RODILA JE ...

Prof. dr. Alojz Hrček z Biotehniške fakultete v pogovoru s pokojnim Ivanom Troštem. Oba sta zaslužna, da se je o trti Dišečki začelo govoriti.

Trta Dišečka iz Orešja postaja zaradi svoje starosti vse bolj obiskana. Marsikdo se ustavi in povpraša to in ono o njej, stekleničke z njenim vinom pa so zelo iskano blago. Navkljub dejstvu, da vino ni naprodaj, se še vedno najde kakšen ljubitelj, ki je za stekleničko pripravljen odšteti precejšnjo vsoto denarja.

Starost trte in pa dejstvo, da je po doslej zbranih podatkih naša Dišečka edini trs vrste dišečka, ki je ob koncu prejšnjega stoletja preživel napad trsne uši, je povzročilo, da so se za trto in njen pridelek začeli zanimati mnogi. V prvi vrsti Kmetijsko veterinarski zavod Nova Gorica, občina Ajdovščina, Agroind Vipava ter mediji. Trto je v svojo evidenco vpisal Zavod za ohranitev naravne in

Lastniki steklenič z vinom iz grozja trte Dišečke so se vpisali v posebno knjigo.

kulturne dediščine iz Nove Gorice. V teku je postopek, ki bo trto zaščitil kot naravni spomenik.

V lanskem letu pa je KVZ iz Nove Gorice prevzel tudi skrb za empeološki opis trte in vinifikacijo grozja. Za nadaljnjo uspešno promocijo trte in pridelka pa je verjetno najbolj poskrbel Svet občine Ajdovščina, saj je sredi lanskega leta sprejel sklep o prevzemu patronata nad oreško Dišečko. S tem se odpirajo možnosti, da se trta in prostor okoli nje primerno uredita. Popravila je potreben kamniti zid, na katerega je naslonjen latnik,

France in Janez sta bila nepogrešljiva tudi na predstavitvi vina, le da sta tokrat pela hvalnice "šnopcu".

precej dela pa bi z "obnovitvijo" trte imela Biotehniška fakulteta iz Ljubljane, kajti steblo je že precej nagnito. Uvodni pogovori s predstavniki občine so pokazali obojestransko pripravljenost za sodelovanje. Idej, kako bi čimbolj poskrbeli za žlahtno starko, je veliko, in vsaj upamo lahko, da bomo vsaj nekatere uresničili.

Če pa ne...?

Če pa ne, se bomo - kot smo se že večkrat - zbrali na Tomaževi štali in sami nazdravili z vinom iz Oreških lazov...

Lucijan trošt

Gospodar Lucijan se je seveda znašel v središču zanimanja novinarjev.

"...Prevezh mersle, pa tudi prevezh vrozhe deshele vina ne rode. ...nar shlahtnifhi vina raftejo li v posebnih svetjih - na gorizah, ki fo proti deveti uri in dolí do treh popoldne obernjene; posebno fhe, ko fo nekoliko noter udane ali jarzhkafte, de fe v jarzhkih veliko gorkote vlovi."

"...Difhezhka, po Ipavi redka, v našim sgornim konzú bolj pogoftna... V dobrih legah poftane tudi dobro zukrena, pa vender jo ne gre prevezh faditi."

Matiija Vertovz

Vinoreja sa Slovenze (1844)

vsebina: 0,375 l
alkohol: 12,9 vol %
št. steklenic v letniku: 50
številka steklenice:1

*V Oreških Lasih perdelal Lucijan Trošt
V shlahtno kaplizo spremenil Silvan Praček*

200 let stara trta
Dišečka

kakovostno belo suho vino z geografskim poreklom

Kartonček in nalepka, s katerima so opremljene lične steklenice, polnjene z vinom iz Dišečke.

Iz zgodovine Cola: To in ono o gradu Trilek

ZGODOVINA PROPADA PRED NAŠIMI OČMI

Učenci, ki obiskujejo arheološki krožek, se že tretje leto (upam, da zadnje) mučijo - in hkrati uživajo - z izdelavo makete gradu Trilek. Slab ducat otrok, različnih starosti, poizkuša vsaj v obliki makete ohraniti podobo preteklosti, ki se nam bo posula pred očmi.

Grad Trilek, fotografiran na novoletni dan leta 1930

Maketa bo v relativno kratkem času edina podoba stavbe (vsaj približna), ki je od leta 1639 (letnica je vklesana v portal nad vhodom v klet) kljubovala vsem naravnim pojavom, vsem vojskam, ki so se valile tu skozi.

Požar je leta 1980 popolnoma uničil ostrešje grajske stavbe, to pa je pripomoglo, da so naravni pojavi veliko hitreje nepopravljivo poškodovali poslopje.

Stavba sedaj nezadržno propada, obokan strop kleti se je podrl in po slabih dvajsetih letih je poslopje po vsej verjetnosti v stanju, ko zidov ni več možno obnoviti. Le vprašanje časa je, kdaj se bo več kot polovica celotnega grajskega kompleksa podrl.

Zanamcem bo tako ostal obnovljeni grajski stolp in tu pa tam kakšna razvalina zidu, ki bo pričala, da je bil grad včasih veliko več kot pa le stolp ob cesti.

Ta neizbežna usoda gradu mi je v meni vzbudila idejo,

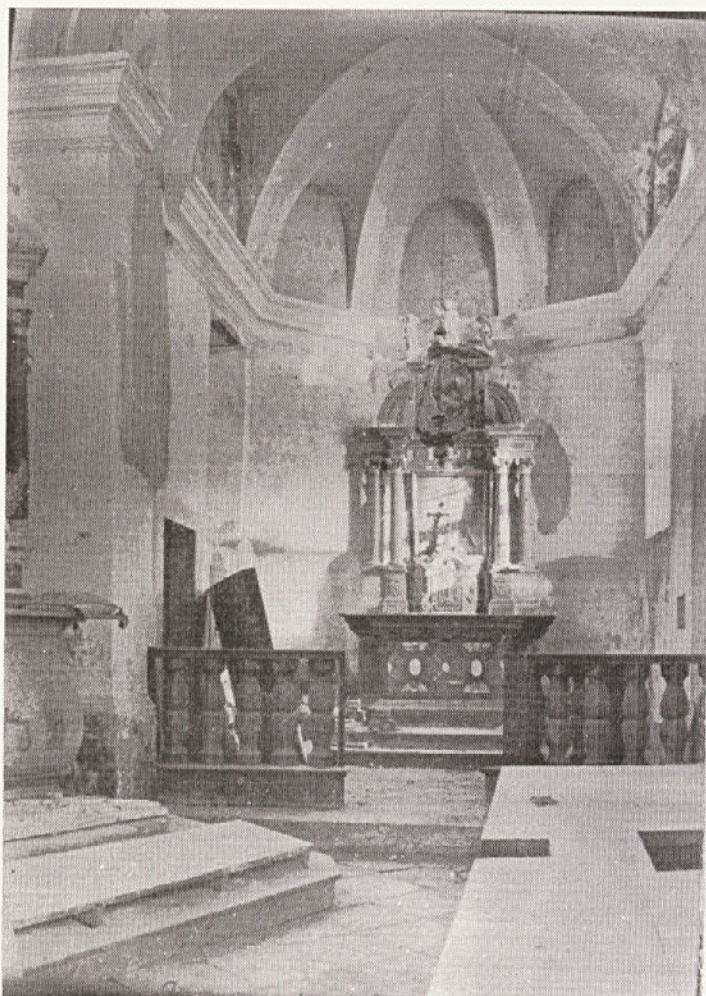
da bi mogoče sedanje stanje gradu ohranili vsaj na fotografijah. Tako smo z učenci začeli obiskovati ruševine in fotografirati vsak posamezen detajl. Enkrat pa se je pri nas ustavil Tone Tratnik, beseda je dala besedo in ponudil se je, da bi on lahko naredil načrt trenutnega stanja gradu, mi pa bi v okviru krožka potem naredili maketo. Tone je na občini Ajdovščina izprosil tudi nekaj denarja, tako da smo kmalu imeli načrte, na osnovi katerih smo potem začeli z izdelavo makete.

Sama izdelava makete se je potem zaradi raznih vzrokov vlekla skozi tri šolska leta, naj pa v opravičilo povem, da izdelava enega okna z žično mrežo traja približno pol ure, takih oken pa je na gradu... Pa mislim, da to sploh ni pomembno. Pomembno je to, da je maketa (bolj ali manj verodostojna) skoraj končana in da jo bomo lahko s ponosom predstavili javnosti. Istočasno z gradnjo makete pa sem začel zbirati tudi gradivo (pisno in slikovno), v katerem je omenjen grad Trilek.

Po doslej zbranih podatkih je bila prva pisna omemba

Stara župnjska cerkev na pokopališču. Porušena je bila tik pred drugo svetovno vojno.

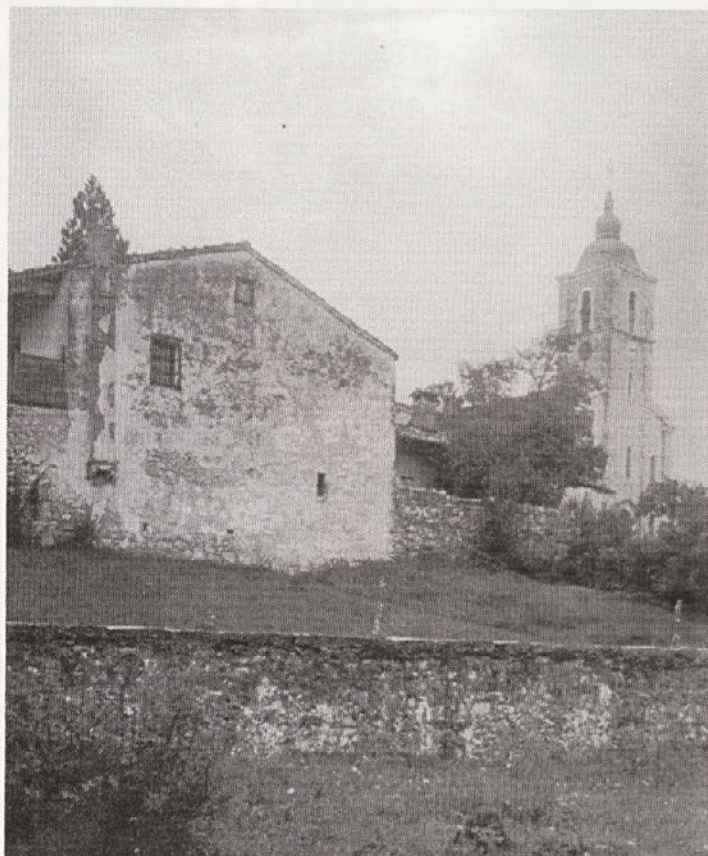
Notranjost stare cerkve, ki je bila po zgraditvi nove precej zanemarjena.

Trileka objavljena v Slavi vojvodine Kranjske Janeza Vajkarda Valvasorja, leta 1679. Trilek je omenjen kot grad Pod krajem (pod vrhom), kjer razsaja strašna burja, ravnine pa ni tu okoli nobene. Zraven zapisa pa je tudi podoba gradu iz tistega časa. Slika je bila objavljena v Colskem časniku leta 1991. Na isti sliki lahko vidimo tudi mitnico Podvelb (Unted dem Gewelbe). Ta slika je po doslej zbranih podatkih edina upodobitev mitnice, ki je dala kraju ime Podvelb. Slovenski pripis k sliki - Pod krajem pa je povzročil, da mnogi sedanji viri grad Trilek umeščajo v sedanji Podkraj. Iskanje gradiva po muzejih, knjižnicah, arhivih se je s tem Valvasorjevim zapisom pravzaprav šele začelo.

V goriškem Zavodu za ohranitev kulturne in naravne dediščine imajo spravljene načrte gradu, ki so bili narejeni okrog leta 1970, ko so obnavljali stolp.

Po negative fotografij, ki sem jih videl pri njih, pa so me napotili v Ljubljano. Tam pa sem poleg omenjenih dobil še par drugih fotografij o gradu, ter tri fotografije stare colske cerkve, ki je stala na pokopališču. Fotografije gradu so bile posnete okrog leta 1930, fotografije cerkve pa so bile posnete pred obdobjem, ko so Italijani urejali cesto od Tratnika do cerkve (pred letom 1935), saj so na posnetkih lepo vidne hiše, ki so jih zaradi rekonstrukcije ceste podrli. Tone me je opozoril še na nekaj stvari, ki bi jih bilo dobro pridobiti. Niso sicer neposredno povezane

z gradom, je pa grad na njih upodobljen ali opisan. Najprej so tu prvi vojaški zemljevidi, ki so bili izdelani za naše kraje.

Nova cerkev sv. Lenarta, fotografirana, še preden so Italijani zgradili sedanjo glavno cesto od gostilne Tratnik proti cerkvi in naprej do križišča.

JOŽEFINSKI ZEMLJEVIDI (1763 - 1787)

Jožefinski zemljevidi ali Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763 - 1787 (1804) je zbirka kart (zemljevidov), ki je pokrila celotno tedanjo Avstro-Ogrsko. Primorski del Slovenije je bil izdan v letošnjem letu, karte pa so ročno risane, zraven pa je v posebni knjigi tudi opis razdalj od kraja do kraja.

Tako na primer za Col piše:

....11. Col in čisto zraven 12. Orešje

Oddaljenost: Malo Polje 1/2 (mišljene so ure hoda, op. pisca), Žagolič 1/4, Sanabor 1/2, Višnje 1/3, Makobeti 1/2.

Trdne zgradbe: Trdna cerkev z obzidjem, nadalje je 800 korakov oddaljeni stari in še vedno naseljeni grad Trilek; ob hrušiški cesti pa stoji nekaj raztresenih hiš enakega imena s trdno grajeno mitnico....

Zbirko zemljevidov je nabavila tudi OŠ Col in mislim, da bo ravnatelj z veseljem dovolil ogled vsakemu, ki ga ta tematika zanima.

Arhiv Slovenije s svojimi neizmernimi zakladi je bil naslednja postaja, kjer sva s Tonetom "zapravila" kar

nekaj ur, pridobila pa tudi ogromno zanimivega gradiva. Par zemljevidov z vrisanima Trilekom in Podvelbom, najstarejši iz leta okrog 1550, ter dvojje načrtov za rekonstrukcijo ceste Ajdovščina - Col - Podkraj - Kalce so bile prve najdbe, ki sva jih s Tonetom odkrila v Arhivu Slovenije. Načrta izvirata iz leta 1835 prvi in leta 1853 drugi. Predvsem drugi načrt je predvideval veliko spremembo trase sedanje ceste, načrt pa ni bil nikoli izveden. Ali, kot je Tone rahlo cinično ugotovil: "... tudi nekdanj so metali denar stran za izdelavo neizvedljivih projektov!" Na načrtu iz leta 1853 so natančno narisane vse stavbe, ki so se nahajale ob cesti, tako tudi grad Trilek.

Nemščina, v kateri so napisani skoraj vsi dokumenti, po katerih sva brskala, nama je seveda predstavljala skoraj neprehodno oviro, pa vendar sva sčasoma pridobila toliko rutine, da sva vsaj po občutku izbrala tisto bolj pomembno gradivo. Seveda sva marsikaj spregledala, izpustila; pa naj ostane kaj neraziskanega tudi znanemcem.

Tudi grbe lastnikov gradu Trilek (Janez Friderik Trillegkh) in Podvelb (baron Flachenfeld) sem v faksimilu Valvasorjeve Knjige grbov našel v arhivski knjižnici. Črno bele kopije grbov sem imel že prej, iz te knjige pa so zasijali v vsej svoji barvitosti. Na podlagi fotografije Trileškega grba in podatkov iz Slave Vojvodine Kranjske poizkušamo sedaj s pomočjo Heraldičnega društva Slovenije v arhivu na Dunaju dobiti plemiška pisma, ki bi dokazovala, kdo sploh je bil baron Trillegkh. (Glede na obliko in razporeditev glavnih znakov v grbu naj bi bil baron.)

Ena največjih najdb, ki sva jo s Tonetom dobila v Arhivu, pa je seveda Franciscejski kataster z indikacijskimi slikami Katasterske občine Col iz leta 1822. Ročno izdelane skice in karte, pobarvane, z vrisanimi osončenimi drevesi so pravo mojstrstvo, ne samo kartografije, pač pa tudi risanja. Te mape predstavljajo prvi oris parcel in popis lastnikov teh parcel. Na osnovi teh map so bile izdelane tudi vse ostale.

Gradiva o gradu, pa ne samo o gradu, se je nabralo že za dobro mapo. Tu je še približno 150 fotografij o trenutnem stanju v gradu. Vse to gradivo naj bi bilo v obliki brošure predstavljeno skupaj z maketo. Da je bilo delo pri gradu opravljeno res v zadnjem trenutku, priča tudi dejstvo, da se je v zadnjih treh letih, odkar se z gradom aktivno ukvarjamo, dodatno podrlo nekaj zidov, razpokalo nekaj okenskih okvirov... Grad se nam podira pred očmi.

Upam, da smo uspeli ohraniti vsaj v sliki in maketi tisto, kar bi morali ohraniti v naravi.

lucijan trošt

Pa še nekaj zanimivosti iz knjige Ivana Jakiča Vsi slovenski gradovi (Leksikon slovenske grajske zapuščine)

TRILEK, grad

Tik pred Colom, vzhodno od Ajdovščine, stojijo ob cesti razvaline gradu Trilek (Trillegkh), domačini mu pravijo Stari grad, pozidanega v 16. stoletju. Ohranjen je štirioglati obrambni stolp, ki ga pod streho obteka konzolni venec, tudi del obzidja, nekdanji stanovanjski palacij, v katerem so bili gosposki prostori, pa je že precej razpadel. V prvi polovici 17. stoletja je bil njegov lastnik grof Janez Friderik Trillegkh, cesarski carinik na Colu, sicer pa lastnik številnih gosposčin na Kranjskem (Vipava, Jesenice, Ribnica, Bela peč...), nato pa je leta 1687 kot lastnik omenjen Janez Friderik Triller pl. Trillegkh. Sredi 18. stoletja je Trilek imel grof Franc Bernard Lamberg, ki ga je leta 1756 prodal Antonu Ludviku pl. Abramsbergu, leta 1880 pa je bilo posestvo zaradi stečaja prodano na dražbi in izbrisano iz deželne deske. Razpadajoči grad je leta 1880 kupil domačin Božič, posestvo pa je bilo priključeno vipavskemu gospostvu, ki ga je takrat imel grof Karel Friderik Anton Lanthieri. V bližnjem Zagoliču je bila grajska pristava (Sagolitsch), ki jo je Ivana pl. Abramsberg leta 1871 prodala vipavskemu dekanu Juriju Grabrijanu.

PODVELB, gradič

V naselju Orešje v Colu, vzhodno od Ajdovščine, so blizu cerkve sv. Lenarta predelani ostanki grajskega objekta, ki so ga v 16. stoletju pozidali baroni Flachenfeldi na temeljih peterokotne rimske trdnjave. Graščina Podvelb (Gewelb) je dobila ime po grajskem oboku, ki se je vzpenjal prek sedanje ceste. Razpadajoči Podvelb, pravokotno stavbo s prizidkom in mostovžem (velbom), ki jo je povezoval z vzporedno stavbo, so deloma podrli leta 1840. Danes je videti le eno od močno predelanih grajskih stavb, ki jo je do leta 1880 imel baron Flachenfeld. V njej so danes stanovanja.

RIŽEMBERK, grad

Na osamelcih v okolici Cola je stalo več rimskih trdnjav, ki so zapirale cesto proti Črnemu Vrhu. Na enem od njih, 797 metrov visokem Rizenberku (Rižemberk), je bil na temeljih rimskega stolpa morda pozidan

srednjeveški grad, saj je oktobra 1345 plemič Ivan s Kamna (Johannes de Stayn) dobil dovoljenje oglejskega patriarha Bertranda, da sme na hribu Risimberch sezidati grad Rizenberk (montem dictum Risimburch construendum in eo unum fortilitium seu castrum). V ostankih zidov na Rizenberku je težko razbrati, ali gre za srednjeveško gradnjo. Odgovor bi dala le arheološka izkopavanja, saj pozneje grad ni več omenjen.

pripravil lucijan trošt

Grb lastnikov gradu Trilek

NA COLU KONČNO NORMALNI ŠOLSKI PROSTORI ?

Osnovna šola na Colu se s prostorskimi težavami ubada že "od nekdaj". O graditvi nove šole se je govorilo že takrat, ko sem še sam obiskoval nižje razrede osnovne šole in že takrat smo se "mulci" veselili novih prostorov, ki naj bi jih dobili...

Pa smo zapustili šolske klopi, za nami so prišle nove generacije, šolska stavba pa se je starala in vedno težje sprejemala vedno več učencev. Navkljub dvema učilnicama v Zadržnem domu je bila potrebna popoldanska izmena.

Malo pred letom 1980 se je pojavil žarek upanja v podobi občinskega samoprispevka. S prvim se bo gradilo srednješolski center v Ajdovščini in šolo na Otlici, z drugim pa šole v Dobravljah, Vipavi in na Colu. **KONČNO!!!**

Toda drugi samoprispevek ni bil izglasovan.

Postavilo se je vprašanje: Kaj sedaj?

Od kod vzeti denar, da se zadosti vsaj minimalnim pogojem, ki naj bi jih imele osnovne šole? Rešitev je prišla v okviru ti. združene amortizacije. Vse šole so se odpovedale amortizaciji zato, da bi se s tako združeno pridobilo sredstva za prepotrebno zidavo. Najprej kuhinja v Dobravljah, sledil je Col.

Zidava v treh etapah, kar je bila tedaj modna muha. A kaj, ko je denarja zmanjkalo že pred dokončanjem prve. S takratnimi občinskimi veljaki smo komaj dosegli soglasje, kako in kam naj bi se šola dograjevala, po dokončani adaptaciji stare stavbe in dozidavi najosnovnejšega prizidka pa se je vse skupaj ustavilo in denarja je zmanjkalo celo za tako osnovno stvar, kot je priključitev električnega kabla.

V letu 1985 smo tako odprli prenovljenega "invalida", kot se je nekdo precej cinično izrazil. A tudi dve novi učilnici, ki jih je šola pridobila, nista zagotovili odvijanja normalnega pouka. Kaj kmalu je hišnik začel preurejati podstrešne prostore, kamor so se stisnili najmlajši in najmanjši. Pa tudi to še ni bilo vse. Iz zbornice so se na podstrešje preselili učitelji, en razred pa se vsakodnevno vozi k pouku v Podkraj.

Taka je bila prostorska ureditev na OŠ Col, ko je leta

1994 takratni izvršni svet občine Ajdovščina sprejemal prednostno listo investicijskih vlaganj v osnovno šolstvo. Col je bil uvrščen na tretje mesto, za šolo Vipava in šolo Dobravlje.

Ker pa se je medtem občina razdelila na dva dela, je Col pristal takoj za Dobravljami.

Svetniki, ki smo bili leta 1994 izvoljeni v Občinski svet, smo kmalu ugotovili, da pri pripravi del za gradnjo OŠ Dobravlje ne gre vse po načrtih. Istočasno pa smo v razgovorih in debatah vse bolj dobivali občutek, da nas nekako po "desni" prehiteva tudi OŠ Ajdovščina.

Tako smo začeli razmišljati, kaj nam je storiti, da se negativne izkušnje iz Dobravelj ne bi prenesle tudi na Col, ter kako obdržati sprejeti vrstni red.

Beseda je dala besedo in kmalu smo se na pobudo ravnatelja zbrali v okviru neformalnega odbora za izgradnjo colske šole.

V tem odboru smo bili:

Ivan Irgl, ravnatelj Osnovne šole Col

Ivanka Bizjak, predsednica Sveta KS Col

Milivoj Bratina, podjetje Castrum d.o.o.

Franc Koren, član občinskega sveta

Branko Leban, član občinskega sveta

Lucijan Trošt, član občinskega sveta

Silvester Peljhan, član, bivši predsednik Sveta KS Col

Anton Tratnik, član.

Skupina si je zastavila dve prednostni nalogi. V okviru obstoječega šolskega prostora najti najustreznejšo rešitev za dozidavo potrebnih učilnic in telovadnice, istočasno pa nam je bilo članom občinskega sveta naloženo, da na vsak način zagotovimo spoštovanje sprejetega vrstnega reda gradenj.

Skupina se je na svojih srečanjih ukvarjala predvsem z umestitvijo potrebnih zazidalnih površin v izredno omejen prostor. Največji problem je predstavljala telovadnica, saj predpisanih dimenzij nikakor nismo mogli stisniti v sedanji šolski prostor. Zato se je pojavila

ideja, da bi telovadnico preselili preko ceste pod Prosvetni dom, povezavo s šolo pa rešili z zaprtim podhodom. V ta namen smo že vzpostavili stike z lastniki omenjenih parcel in pridobili celo pisno privoljenje, da so omenjene parcele pod določenimi pogoji naprodaj. Sledil je obisk gospoda Bratine in ravnatelja na Ministrstvu za šolstvo, kjer pa se gospod Lepuh ni strinjal z predlagano rešitvijo in je ponudil svojo, ki je ponujala celotno gradnjo na severni strani ceste ter zidavo telovadnice v nadstropju.

Predlog g. Lapuha smo večkrat predebatirali, vse bolj pa je prevladovalo mišljenje, da bomo s tem sicer izvedljivim projektom dokončno izgubili še tiste minimalne zunanje površine, ki jih šola še ima, ob cesti Col - Podkraj pa bi zrastle kakih 15 metrov visoka in 25 metrov dolga stena.

Hkrati z iskanjem najprimernejše rešitve pozidave pa smo o svojih aktivnostih obvestili tudi župana in ustrezne službe na občini. Vtis smo dobili, da z našimi aktivnostmi niso najbolj navdušeni. Šele po zagotovitvi, da ne mislimo prehitevati dogodkov in da popolnoma spoštujemo dejstvo, da je potrebno najprej dokončati novogradnjo v Dobravljah, smo nekako našli skupni jezik.

Obisk iz Ministrstva za šolstvo je potrdil, da je dozidava nujna, istočasno pa so tudi predstavniki ministrstva poudarili, da je colska šola na povsem neprimernem kraju in brez kakršnihkoli možnosti za širitev. Razen v zrak seveda.

V našem neformalnem odboru pa smo še vedno iskali možnosti, kako rešiti skoraj nerešljivo uganko. Pa je vzniknila ideja: povprašajmo Česnikove pod cesto, če prodajo hišo! Odgovor ni bil povsem negativen in pokazala se je možnost zidave telovadnice. V nekem neformalnem pogovoru je možnost prodaje svoje hiše omenil še najbližji sosed Edo Puc. To bi potem pa že bila povsem spodobna šola.

S temi možnostmi smo potem seznanili župana. Seveda smo se ob tem zavedali, da tako radikalne poteze podražijo gradnjo, jo zaradi tega verjetno tudi zavlečejo, vendar smo v odboru mišljenja, da je potrebno pretehtati vsako, na videz še tako nemogočo rešitev. Kajti moramo se zavedati, da se bo šola na Colu zgradila najmanj za nadaljnjih petdeset let, in ko bo enkrat zgrajena, ne bo nobenega popravnega izpita. Menimo, da so tudi učenci in učitelji OŠ Col upravičeni do vsaj podobne šolske zgradbe in prostora okoli nje, kot jih imajo njihovi vrstniki in kolegi drugod po Sloveniji.

Delo našega odbora se je s tem skoraj končalo. Verjetno bomo kakšno besedo dodali ob razgrnitvi načrtov, mogoče bomo usklajevali potrebe šole in KS pri zidavi, pa še kaj se bo našlo. V prihodnjem letu naj bi se dozidava OŠ Col začela. Po katerih načrtih in na katerih površinah v tem trenutku, ko to pišem, še ni znano.

Prav v teh dneh sem izvedel, da se je župan z zgoraj omenjenimi sosedi že pogovarjal.

Vsebina in rezultati pogovorov so mi neznani, upam pa, da se ni vse skupaj končalo pri denarju. Pripravljenost nekoga, da se odreče rojstni hiši ali hiši, ki jo je gradil skozi življenje, odtehta ceno uradnega cenilca.

Če pa bomo na Colu dobili šolo čudnega videza in povsem brez zunanjih površin, bo to, da smo si v našem odboru prizadevali, da bi bila ta šola kolikor toliko normalna, kljub vsemu grenka tolažba...

Vseeno - poiskali smo rešitve in jih predlagali. Na žalost pa se naše pristojnosti s tem končajo.

lucijan trošt

Šolska zgradba na Colu na prehodu iz šesdesetih v sedemdeseta leta; še prej je bilo pod šolo zgrajeno igrišče iz leša. Šola je imela štiri učilnice, zbornico in pisarno. Kasneje je bila pod šolo zgrajeno asfaltno igrišče, zgrajena je bila tudi kuhinja. Leta 1983 se je začela adaptacija in od šole, ki jo vidimo na sliki, so ostale samo stene.

Iz življenja in dela osnovne šole Col

ZVRHAN KOŠ USPEHOV

Tudi v letu 1998 je bilo na šoli veliko pomembnih dogodkov in veliko ustvarjalnega dela. Nemogoče je v tem kratkem pregledu vse to opisati. Omenil bom le najbolj odmevne dogodke, čeprav življenja na šoli ne oblikujejo samo ti. Spet bodo ostali zamolčani drobni - a zato nič manjši uspehi posameznikov, iskrena prijateljstva in tisti napor učiteljev, ki so zapisani le v srcih otrok...

Veliko je bilo uspešnih nastopov na raznih tekmovanjih. Naj naštejemo le nekatere:

Na državnem tekmovanju iz kemije je tudi letos postal "zlat" Jernej Škvarč, na državno tekmovanje iz logike se je uvrstil Peter Srebot, na državno tekmovanje Mladi tehnik pa so se uvrstili učenci Jernej Škvarč, Matej Kobal in Gregor Puc.

Na likovnem področju so se izjemni dosežki kar vrstili: na mednarodni otroški koloniji v Bitoli je Nadja Kobal postala dobitnica diplome, na Likovnem svetu otrok v Šoštanju so bili nagrajeni mentorica in sedem učencev. Pil je podelil posebno priznanje za likovno podobo Javorovega lista *Every cloud has a silver lining*. O likovnih uspehih pišemo letos z veliko grenkobo, saj bo naša likovna pedagoginja Silva Karim z novim letom odšla na drugo službeno mesto. Zelo bomo pogrešali njeno izredno ustvarjalnost in pripravljenost na pomoč vsakomur in v vsakem trenutku.

Na tekmovanju iz zgodovine je srebrno priznanje osvojila Alenka Sajovic, veliko je bilo športnih tekmovanj, tekmovanj iz matematike, Računanje je igra, Vesela šola, Cici vesela šola, tekmovanje za čiste zobe, za športno in prometno značko. Učenci so dosegli drugo mesto na državnem kvizu *Moj ponos - zobje za pet*. Na literarnem natečaju revije *Kekec* je bila nagrajena Lucija Vidmar.

96 učencev je sodelovalo na knjižnem kvizu. Učenci 6. razreda so se zelo dobro uvrstili na predtekmovanju za *Male sive celice*. Podkrajski učenci so nastopili in navdušili občinstvo na zaključni prireditvi *Petrola Otroci - odraslim* v Ljubljani.

Zelo sta bila uspešna oba pevska zbora, nastopila sta na reviji *Naša pomlad* v Ajdovščini in na zaključni reviji na Colu.

Zelo smo veseli, da učenci kljub močnemu vplivu drugih medijev ostajajo zvesti knjigi. Za bralno značko tekmuje kar 85% vseh učencev.

Pri angleški bralni znački je sodelovalo 45 % učencev. Čudovite izdelke so naklekljali učenci čipkarske šole, zelo so bili pridni učenci rezbarskega krožka, učenke v krožku ročnih del, mladi planinci in učenci arheološkega krožka.

Prav gotovo sem pri naštevanju še kakšno dejavnost spregledal.

Naj omenim še dva pomembna dogodka.

Prvi pomladni večer smo posvetili spominu na nepozabno učiteljico Ivko Pregelj. Povod za ta spominski večer je bil izid pesniške zbirke Ivkine sestre Elizabete Lovšin - Kite.

V začetku leta so se nadaljevale predstavitve Černigojeve knjige *Mož in čemerika*. Na kulturni praznik so nastopajoči učenci in domačini pripravili izredno lepo predstavitev omenjene knjige v Podkraju, z bogatim kulturnim programom, zvrhano polnim podkrajске srčne topline. Leto se še ni izteklo, pa je beli dan zagledala že nova Černigojeva knjiga, antologijska pesniška zbirka *Gora in pesem*.

Vse to in, še marsikaj, bo ostalo zapisano v šolski kroniki za leto 1998.

ivan irgl, ravnatelj

Ivan Irgl, ravnatelj OŠ Col

Predsednik MOPZ Razpotje, Marjan Peljhan:

VAŽNO JE, DA SE DRUŽIMO IN POJEMO

Konec leta je priložnost, da potegnemo črto pod opravljeno delo in si postavimo cilje za prihodnost. Tudi ob koncu letošnjega leta lahko rečemo, da je bilo preteklo leto polno različnih dogodkov, ki so spletli lepo in bogato podobo delovanja pevskega zbora "Razpotje".

Naj naštejemo nekatere dogodke, ki so posebej zaznamovali preteklo leto.

Dobili smo priznanje za 3. mesto na tekmovanju radijskih posnetkov z revije Primorska poje 1997. Dejstvo, da se nekateri dobri zbori niso prijavili na tekmovanje, ne znižuje našega uspeha. Upravičeno smo lahko ponosni, da nas po kvaliteti med moškimi zbori uvrščajo v sam vrh. Tako priznanje je medijsko dokaj odmevno in predstavlja odlično izhodišče pri nadaljnjem delovanju, tako v smislu finančnega poslovanja kakor tudi strokovnega delovanja.

Zborovodja Ivan Trošt v akciji. V ozadju udarno krilo prvih tenorjev...

Spomladi smo se z avtobusom odpeljali na Brje, kjer smo imeli redni letni občni zbor članov društva. Pregledali smo minulo delo in sprejeli program dela za naprej.

Izpeljali smo akcijo nakupa novih pevskih uniform. Ta akcija je predstavljala velik finančni zalogaj, saj je velik del investicije bremenil žiro račun pevskega zbora. Povedati je potrebno, da v okvir pevskih uniform spada pevska obleka s srajco in metuljčkom.

27. aprila smo skupno z moškima pevskega zboroma Srečko Kosovel iz Ajdovščine in Vinko Vodopivec iz Ljubljane sodelovali na proslavi ob praznovanju praznika Dan upora proti okupatorju. Proslava je bila v Cankarjevem domu v Ljubljani in seveda osrednja v naši državi. Tako za našega dirigenta g. Ivana Trošta, kot za nas pevce, je bila to velika izkušnja. Naštudirati smo morali deset pesmi, med katerimi so nekatere izredno zahtevne. Na skupne pevske vaje smo morali hoditi v

Ajdovščino, kjer smo bili nad neresnim odnosom uveljavljenih pevskih imen vse prej kot nadušeni. Priprave na nastop, oziroma režijske vaje, kot temu učeno rečejo, so trajale skoraj cel dan. Naključje je hotelo, da smo na ta način prišli še do še enih novih pevskih uniform.

Nastopili smo na tradicionalni reviji Primorska poje v Štandrežu v Italiji.

Nastop na Lovrencu na Pohorju

Nastopili smo na občinski reviji odraslih pevskih zborov občin Ajdovščina in Vipava v Podnanosu.

Vse naštete aktivnosti so bile več ali manj povezane s velikimi finančnimi sredstvi, ki smo jim bili s skupnimi močmi kos. Seveda je bilo potrebnega tudi ogromno organizacijskega truda, toda mislim, da nobenemu od nas ne more biti žal za vse, kar je prispeval k temu, da smo lahko vse našteto izpeljali. V načrtu smo sicer imeli še nekatere akcije, predvsem skupni izlet v gore, vendar je prevelika zasedenost posameznih članov botrovala temu, da pohod ni bil organiziran. Vsekakor pa nam izlet ostane "v dobrem".

Najbolj razveseljuje dejstvo, da smo v naše vrste pridobili tri nove mlade pevce, kar nam daje pogum in voljo za delo v prihodnosti.

Naj se ob koncu našemu dirigentu g. Ivanu Troštu zahvalim za ves trud, ki ga kot strokovni vodja in dirigent vlaga v naš kolektiv. Zahvale in spoštovanja pa naj bodo deležni tudi vsi ostali, ki kakorkoli pripomorejo k delovanju zbora.

Važno je, da se družimo in pojemo. Čimveč in čimbolje...

marjan peljhan, predsednik zbora

MoPZ Razpotje na osrednji proslavi ob dnevu vstaje

V CANKARJU ZA DRŽAVO, PRED PREŠERNOM ZA DUŠO

Za člane pevskega zbora Razpotje je bil eden vrhuncev minulega leta nastop v Cankarjevem domu, ki bo še posebej ostal v spominu zaradi neposrednega televizijskega prenosa. Po "režiranem" nastopu pred kamerami so si fantje dali duška ob Prešernovem spomeniku.

Sončni ponedeljek 27. aprila letos za pevce Razpotja nikakor ni bil navaden praznični dan, ki pade na delovnik, ko navadno vstaneš nekoliko pozneje, se oblečeš v tuto in greš po opravkih. Tokrat je bilo precej drugače. Imeli smo namreč nastop v samem hramu slovenske kulture - v Cankarjevem domu v Ljubljani. In to v živo, pred kamerami...

Temu primerno smo bili tudi urejeni, ko smo se tistega jutra zbirali pred Zadržnim domom; vsi sveži, umiti, obriti in, zanimivo, dokaj zadržani. Ja, vsa zadeva sploh ni bila tako enostavna.

Kakšen mesec prej nas je obiskal Igor Hodak, dirigent moškega zbora Srečko Kosovel iz Ajdovščine, in nam razložil načrte. Letos naj bi na osrednji proslavi ob dnevu Vstaje slovenskega naroda nastopili primorski pevski zbori. Poleg ajdovskih Kosovelovcev in zbora primorskih študentov v Ljubljani, MOPZ Vinko Vodopivec, smo bili za nastop izbrani tudi mi. Seveda smo se strinjali in takoj začeli z delom. Sledile so vaje; najprej doma, nato skupaj s Kosovelovci v Ajdovščini in nazadnje velika skupna vaja vseh treh zborov v ajdovskem kulturnem domu. No, in kot že rečeno, nam tistega jutra ni bilo ravno vseeno, kako bodo stvari potekale.

Sama vožnja ni bila nič posebnega. Izpraznili smo nekaj steklenic vrtovčana, klepetali in nemara tudi kakšno zapeli. Tudi poti skozi Ljubljano smo že bili vajeni, potem pa smo vstopili v nam povsem neznan svet, v "katakombe" Cankarjevega doma. Prehodi levo, prehodi desno, stopnice, garderobe, zasilni izhodi, zopet stopnice, etaža enaka etaži in kot edina markantna točka v vsem drobju doma: bife. Tu smo se tudi zbrali, ko smo v garderobi odložili obleke in odvečno kramo in se nekoliko udomačili v tem železobetonskem labirintu.

Sledilo je upevanje. Posedli smo v okroglo dvorano doma, Igor je dal znak in začela se je prava "jutranja telovadba" za glasilke. Najprej nizko, potem vedno višje, nato visoko, pa drugi basi oktavo nižje in - še in še, dokler niso bile naše glasilke ogrete za vse napore našega dokaj "borbenega" repertoarja.

Po kratkem oddihu pri šanku, je sledila vaja na velikem odru Gallusove dvorane. Ta oder je res velik. Prišlo nas je več kot devetdeset, toda ko smo koračili po njem, je

izgledalo skoraj, kot da je vsak v svojem kotu. Tam s konca odra pa je v nas zijala široka, visoka in globoka tema - prostor za gledalce, ki pa ga zaradi reflektorjev, usmerjenih na oder, nismo videli. Najprej smo se morali postaviti na praktikable, potem pa je pred nas stopil režiser: zanemarjen, kosmat dedec z vidno izstopajočim vampom. Povedal nam je, kako si je vse skupaj zamislil, in takoj smo začeli z delom. Za odrom se je bilo treba postaviti v vrste po glasovih in potem drug za drugim, v enakomernem ritmu prihajati na oder. Stopali smo mimo velike zvezde, ki je bila za odrom, reflektorji, iz katerih je bila sestavljena, pa so metali naše sence na zaveso, ki je ločevala oder od zakulisja. In naše ogromne sence so se na zavesi premikale druga proti drugi, se stapljale druga v drugo, se potem oddaljevale in bledele. Poceni trik pač, z velikim učinkom na gledalce.

Ko smo obvladali prihod na oder, se je začel program. Najprej kitara, pa recitatorji, nato mi, pa zopet recitacija, pa mi ob spremljavi harmonike in tako naprej - vse tja do Gojca in njegovega benda ter do zaključka s prižganimi vžigalniki in himno. Bila je ena sama igra svetlobe in teme, brez prekinitev in povezovalcev, nekakšen recital. Konec koncev je bila zamisel dobra in lepo izpeljana, toda vse skupaj se nam je zdelo tako presneto rdeče in tista zvezda nad našimi glavami je kar preveč bodla v oči. Marsikdo si je takrat zaželel, da bi bil kje drugje, nekje v naših krajih in ne med temi reflektorji, kabli in kulisami in predvsem ne med temi ignorantskimi provincialci. Toda bili smo tu in svojo vlogo smo morali častno izpeljati.

Kosilo je bilo bolj ubogo, še bolj revna pa je bila gostinska ponudba v praznični Ljubljani. Mesto je bilo kot izumrlo in šele v starem delu smo izsledili odprt lokal. Popili smo pivo, se sprehajali gor in dol ob Ljubljani, kramljali, zbijali šale, tu in tam srečali celo kakega človeka, potem pa je bilo treba počasi proti Cankarjevemu domu na generalko. No, vseeno smo se še kakšno uro zadržali ob našem avtobusu, kjer smo si lahko vsaj pošteno postregli s tekočo duševno hrano. Potem je bila generalka, ki je neverjetno uspela. Petje brezhibno, vse ostalo tudi. Tudi napake, do katerih je prišlo na dopoldanskih vajah, so izginile. Skratka, su-

per. Na večerjo smo odšli pomirjeni in zadovoljni. Potem žal ni bilo več časa za sprehod do kakšne gostilne, zato smo se vrnili v sedaj nam že poznane katakombe.

Napetost je začela počasi naraščati. Povsod, po vseh stopnicah, hodnikih garderobah in tam okoli šanka je mrgolelo plavih oblek. Vsa ogledala so bila zasedena, prav tako tudi glavniki; o WC - ju raje ne bi govoril. Tudi ostali nastopajoči so že bili tam, vmes pa še delavci za odrom in kdo ve, kdo še. Vse se je gibalo in mrgolelo. Tiste sproščenosti kot takoj po generalki ni bilo več. Nastop v živo, pa še pred kamerami pač naredi svoje, ne glede, ali je to prvič ali desetič.

Ob pol osmih smo morali biti za odrom v polni pripravljenosti. Hodili smo smo sem ter tja in se pritajeno pogovorjali, zehali in se pretegovali. Na televizijskem ekranu pri mešalni mizi smo lahko spremljali dnevnik in tiste pol ure nam je kar hitro minilo. Potem pa se je začelo zares. Toda že na začetku se je zataknilo. Slavnostnega govornika Cirila Zlobca ni bilo na oder. Tišina je postala moreča. Tehnik za odrom je besnel. Mi smo se samo spogledovali, kajti takrat niti nismo vedeli, za kaj gre. No, končno se je le prikazal, s pokončno in dostojanstveno hojo, brez kakršnihkoli papirjev je stopil pred mikrofona in začel. Verjetno ga ni nihče od nas poslušal, kajti pripraviti se je bilo potrebno za nastop.

V nadaljevanju je šlo čisto zares. Predstava je stekla. Bilo je podobno kot na generalki, le da smo tokrat vedeli, da iz tiste gromozanske teme pred odrom zre v nas dva tisoč ljudi, da niti ne govorimo o vseh gledalcih pred malimi ekrani, oziroma o naših domačih, prijateljih in znancih, ki so verjetno tudi držali pesti za nas. Nismo predstavljali le sami sebe, ampak tudi njih in z njimi vso našo prelepo primorsko deželo. Imeli smo častno dolžnost in morali smo jo častno izpeljati.

Predstava je tekla naprej. Sledila sta si petje in recitacije, svetloba in tema, petje ob kitari, gromki aplavzi, potem pa se je zataknilo. Ne spominjam se natančno, kaj je bilo takrat narobe. Nastali so dolgi trenutki moreče tišine. Potem se je nekje iz teme oglasila kitara in Jerca je začela peti, kar v temi. Čez nekaj neskončno dolgih trenutkov, jo je ujel reflektor, toda njene pesmi je bilo že konec in začela se je recitacija. Tokrat smo bilo osvetljeni mi in recitator v temi. Nato je stopil pred nas dirigent Igor in nam samo z mimiko ust pokazal, da ne bomo peli pesmi, ki je bila na vrsti, ampak naslednjo. med pesmijo smo bili nekaj časa v temi, nekaj časa osvetljeni, potem pa se je svetlobni stožec ustavil tam nekje na sredini odra in šele čez nekaj časa prišel na vse tri igralce, ki so tokrat recitirali skupaj. Potem so se stvari normalizirale in predstava je stekla brezhibno do konca. Konec je izgledal kar veličastno, ko smo se ob pesmi Prižgimo luč, ljudje, ob spremljavi kitare s prižganimi vžigalniki

pomikali proti robu odra. Nato so se prižgale luči v dvorani, zapeli smo Zdravljico, poslušalci so vstali in takrat smo šele videli, koliko ljudi je bilo v dvorani. Prisotni so bili skoraj vsi, ki kaj veljajo v slovenskem kulturnem in političnem življenju.

Z Zdravljico je bilo naše delo opravljeno. Opravili smo ga častno in brez napak.

Potem je bilo treba v avlo dvorane na pogostitev. Hitro smo se preoblekli, spravili pevske uniforme na avtobus, nato pa se pomešali v nepregledno množico, ki je napolnila avlo. Livrirani natakariji so tekali s pladnji, fotoaparati so škljocali, po vseh kotih so stali varnostniki v temnih oblekah, z mikrofoni za ušesi. Zelo veliko je bilo znanih ljudi. Postavili smo se blizu vrat, od koder so prihajali natakariji, ki pa so se nas začeli kar nekako izogibati, saj se je le redkim uspelo izmuzniti z neoplenjenim pladnjem mimo nas. Nato smo zapeli. Eno, dve, tri in še in še. Pozdravit nas je prišel takratni obrambni minister in takorekoč sosed Alojz Krapež s soprogo, pa predsednik Kučan z ženo Štefko. Skupaj smo jih nekaj zapeli, nato pa je s kratkim "Hvala, fantje" izginil.

Polagoma se je začela avla prazniti. Natakariji so začeli pobirati kozarce in tudi mi smo se počasi odpravili proti avtobusu. Debatirali smo o proslavi, o tem, koga vse smo videli, o pogostitvi, toda nekako nismo bili zadovoljni, manjkalo je nekaj, nekakšna pika na "i".

Toda našli smo jo. Nekdo je predlagal: "Gremo zapet Prešernu, k njegovemu spomeniku!" Ni bilo treba ne vem kako prositi in prepričevati. Kar lepa kolona, morda nekoliko opletajočih pevcev je junaško in glasno drla skozi presenetljivo zaspano Ljubljano proti Tromostovju. Postavili smo se pred spomenik in zapeli, kolikor so grla dala. Mimoidočim je zastajal korak, ustavljali so se, poslušali, nekateri so se nam tudi pridružili. Nabrala se je kar vidna množica. Vzdušje je bilo enkratno. Na proslavi smo peli le za povabljenca, izbrance, peli smo takorekoč na ukaz, tu pa smo peli, kar smo sami hoteli, za dušo in srce - in to preprostim ljudem. Počutili smo se odlično, to je bila nekakšna rehabilitacija po tistem zapetem, uokvirjenem nastopu v Cankarjevem domu.

No, posloviti smo se morali, posloviti tudi od Prešerna in Ljubljancanov. Na avtobusu smo imeli spet ogromno snovi za debato. Preživeli smo dan, poln zanimivih dogodivščin in spoznanj, predvsem pa je bilo za nas vse novo. Spoznali smo delček nekega drugačnega življenja, ki pa nam je bilo hladno in tuje. Zato znamo sedaj še bolj ceniti naš način življenja, naše kraje in navade.

simon škvarč

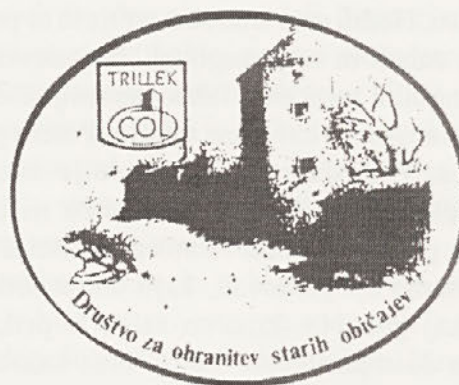
Na naslednjih straneh smo pripravili kratek pregled glavnih aktivnosti našega društva v minulem letu. Začenjamo s skokom v leto 1997 in sicer z Novoletno proslavo, nadaljujemo s prikazom košnje po starem in tradicionalnim piknikom. Osrednja prireditev je bila tudi letos Colska nedelja, potem pa se selimo v jesen, ko smo v goste povabili Iztoka Mlakarja, sprehod skozi minulo leto pa zaključujemo z utrinki z obiska Miklavža.

NOVOLETNA PROSLAVA 1997

V nedeljo, 28. decembra 1997, smo z nekaj težavami vendarle uspeli pripraviti tradicionalno Novoletno proslavo. Idejo za skeče smo si sposodili pri Francu Černigoju, oziroma v njegovi knjigi Mož in čemerika. Odziv obiskovalcev nas je prepričal, da bi morali tudi v bodoče teme za zabavni del proslave poiskati v naših krajih.

Gozdarska malica

Brez Trofenfeld Jazz Banda ne gre...

Črna levinja je očarala tudi našega zborovodjo...

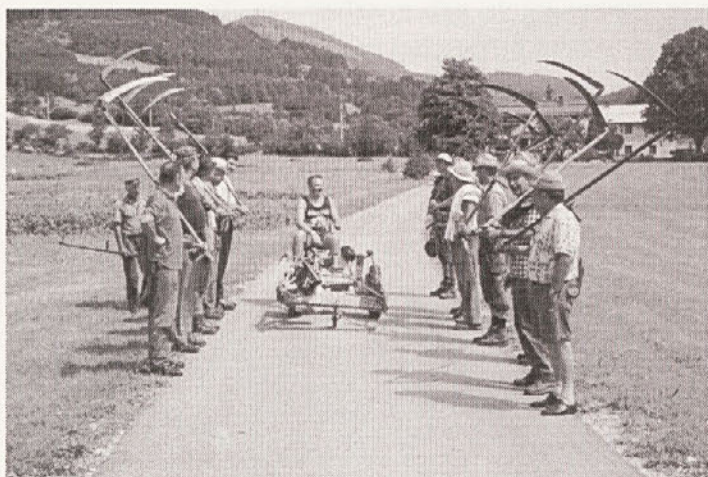

Zaključni prizor na prvi pogled ni bil pretirano svečan, seveda pa je važen namen. Branko Leban, dobitnik Gartrože za leto 1997.

Prikaz košnje po starem

NEPOZABNO POLETNO JUTRO

Pred tremi leti so se člani društva Trilek prvič zbrali z namenom, da se poskusijo v ročni košnji in obudijo spomin na ne tako davno preteklost. Nekoč je bilo to opravilo nuja in potreba, danes pa predstavlja le utrinek iz sicer težkega življenja na vasi, ki pa je vseeno imelo nek poseben čar. Slednjega se morda še posebej zavedamo v današnji naglici in pehanju za uspehom.

Staro se umika novemu. Naključje je poskrbelo za simboličen prizor.

“Ura je pol petih in poletna noč se počasi preveša v jutro. Nekje nad pobočji, ki vodijo proti Javorniku, se bo kmalu prikazalo sonce. Zrak je prijetno hladen, ob rahli burji, ki vleče čez pobočje Riženberka, celo nekoliko mrzel. Skrivnostno jutranjo tišino le tu in tam zmoti piš burje.

Kmalu pa nam različni glasovi, ki so sprva komaj zaznavni, povedo, da se kljub zgodnji uri vas že prebuja. Prve se oglasijo ptice, nato petelini, oglasi se pasji lajež in prižgo se prve luči; dim iz dimnika nas prepriča, da je gospodinja že pristavila vodo za jutranjo kavo. Oglašja se tudi živina v hlevu, kot da bi hotela opozoriti, da se bo treba najprej posvetiti njej.

Poletno jutro prinaša še en nevsakdanji prizor: sredi vasi se zberejo kosci. Kratko se pozdravijo in se brez odvečnih besed odpravijo proti senožeti. Skrbno sklepane kose bodo seveda najlepše odrezale jutranjo travo, prijeten hlad pa bo ob napornem opravilu zelo

Kose najlepše odrežejo "jutranjo" travo...

dobrodošel.

Kosci si ob prihodu na zgodnje jutranje opravilo dajo duška s pesmijo, ki se staplja z zvoki prebujajočega se jutra... Sledi kratek posvet, morda začinjen s kakšno domisljico ali zbadljivko, in kose zapojejo svojo pesem. Na prvi pogled elegantni, a ponavljajoči se gibi koscev v strmem bregu zahtevajo napor in kmalu je treba otreti potno čelo, odložiti del obleke in srkniti požirek pijače. Kosce pozdravi sonce in veličasten prizor prebujajočega se jutra je tudi svojevrstno plačilo za zgodnje vstajanje. Poletno jutro ima seveda tudi svojo vsdakdanjo podobo. Nekje gospodar hiti z molžo in jutranjimi opravili, drugod živina že zapušča štalo in se ob oglašanju zvoncev med sadovnjaki izgublja proti pašniku. Gospodinjje pripravljajo izdaten zajtrk za kosce.

Tudi za smeh smo znali poskrbeti včasih. Od leve proti desni: Janez Leban, Tone Štefančič, France Škvarč, Tone Škvarč in Viktor Praček.

Zgoraj v bregu pa se med zamahi kos vedno pogosteje oglašja osla in ko rezilo ne uboga več, zapoje klepiše... In končno napoči trenutek za prvi pravi predah, ko gospodinja povabi kosce k jutranji malici. Vonj z ocvirki zabeljene polente je sredi pokošene trave še mamljivejši. Postanek je kratek, saj jutranja sopara napoveduje, da bodo zamahi vedno težji. Toda kosci se ne dajo in senožet, ki jo je gospodar določil za tokratno jutro, je skoraj pokošena. Še nekaj zamahov, še nekaj elegantnih plesov osle po rezilu in kosci si bodo oprtali svoje orodje na ramo, se do naslednjega snidenja poslovili in se odpravili v vroč poletni dan. Gospodarja seveda čaka še sušenje in spravo sena, kosci pa si bodo tako ali drugače privoščili kratek počitek in morda nadomestili urico spanja, ki jim ga je vzelo zgodnje jutro, ali pa bojo sredi dišeče trave zapeli.

PRIDIH NOSTALGIJE

Kosa še ni pozabljeno orodje in marsikdo je še vedno zelo spreten z njo. Mnogi jo pravzaprav veliko uporabljajo, za manjše "košnje" okoli hiš je še vedno nepogrešljiv pripomoček na kmetiji. Prizorom zgodnjega poletnega jutra na Policah smo v gornjem zapisu dodali tudi nekaj nostalgичnega pridiha. Tako danes seveda ne kosimo več. Koso so že zdavnaj izpodrinile kosilnice in drugi stroji.

Morda je vse skupaj res nekoliko idilično, kajti pravi delovni dan koscev je bil zagotovo precej bolj naporen in ubijajoč, toda za vse, ki smo bili to jutro na pobočju Rižemberka na Policah, je bil dogodek nekaj posebnega:

starejši so se, verjetno tudi s kančkom nostalgije, spomnili na ne tako oddaljeno preteklost, mlajšim, oziroma tistim na pragu srednjih let, pa je zgodnje poletno jutro zagotovo pomenilo svojevrsten izziv. Morda se bo spomin na ročno košnjo ohranjal tudi v prihodnjih letih in bodo tudi nove generacije na tak način lahko doživele delček preteklosti, ki je bila sicer težka, a je vseeno imela nek poseben čar. Tega se, kot smo rekli v uvodu, še posebej zavedamo v današnji naglici pehanja za uspehom. Upajmo torej, da se bodo kosci še vrnili.

sandi škvarč

Upamo, da "gasilski posnetek" ob zaključku letošnje košnje na Policah ni bil zadnji...

Tradicionalni poletni piknik društva Trilek

NAJTEŽJO NALOGO JE IMEL KLETAR MAKS

Čevapčiči, ražnjiči, vratovina, pečen krompir, vino, pivo, nogomet, nevihta, glasba... To so glavne točke letošnjega piknika.

Prebujal se je nov dan in z njim dogovorjeni prikaz košnje po starem. Polni pričakovanj smo se zjutraj s kosami na ramenih odpravili na Lokvarjevo senošet - Jurcovko. Marsikdo se je že zjutraj spomnil na najlepši del dneva, tradicionalni piknik, ki ga "Trilekaši" priredimo v popoldanskem času po opravljeni košnji. Tako je bilo tudi letos. Posamezniki smo popoldne, na njivici za kozolcem na Policah, pripravili vse, kar je pač potrebno za dober potek piknika. Povabili smo tudi naše stare goste in skoraj vse, ki nam kakorkoli pomagajo

pri naših dejavnostih med letom; na ta način se jim želimo vsaj nekoliko oddolžiti za njihov trud. Bližal se je večer in z njim še zadnja skrb glede hrane in pijače. Naš glavni kuharski mojster Igor je takoj na začetku ocenil, da bo jedače dovolj, s količino prinese alkohole pijače pa ni bil prav nič zadovoljen, saj je takoj ugotovil, da bo vina prav kmalu zmanjkalo. To se je tudi zgodilo. Možakarja je jezilo, ker se vedno ponavlja ista zgodba - premalo vina. Nejevoljno je še dodal, da bo treba našega negovalca in dobavitelja

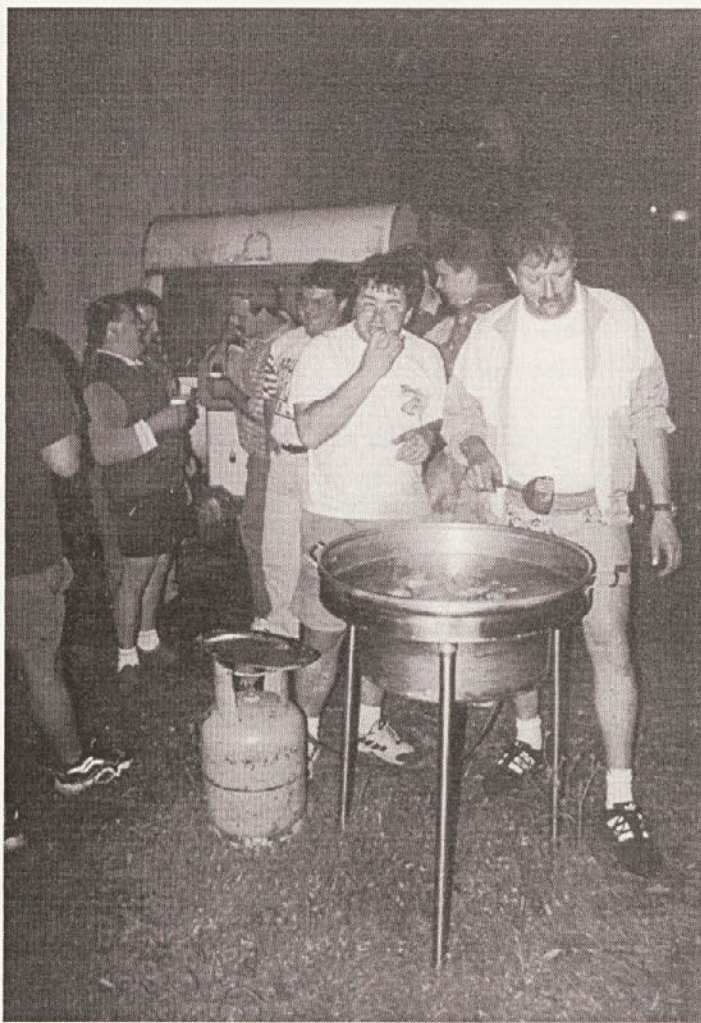
žlahtne kapljice Maksa suspendirati, ker varčuje ravno pri vinu.

Sonce je počasi zlezlo za Šturman in že so začeli prihajati prvi povabljeni gostje. Pristrčen sprejem, povabilo k ražnju, točenje pijače in kmalu je zadišalo tudi po pečenem mesu in krompirju. "Moje življenje je en sam piknik," je ob eni od veselih priložnosti izustil moj pevski kolega in predsednik balinarjev, Buba. Zelo lepe in močne besede; da bi le bilo zmeraj tako.

Dobra hrana in dobra kapljica sta vedno bolj razvnela naše misli. Padale so zanimive šale, najbolj pa je ostalo v spominu pripovedovanje našega "Frnceta", o njegovi vrnitvi z lanskoletnega piknika. Lani je bila ena od razvedrilnih iger tudi nogomet na travi, katerega smo igrali bosi. Kljub svoji starosti sta se tekme udeležila tudi Frnce in Janez, seveda bosa. Z rjavozelenimi stopali ter z ostanki izruvane trave med prsti, kar je bila posledica številnih strelav proti голу, je naš Frnce po prihodu domov, zaradi prevelike utrujenosti, namesto v kopalnico zavil kar med čiste rjuhe in sladko zaspal. Zjutraj ga je prebudil glasen krik njegove življenske sopotnice, ki se je med prebujanjem zazrla v njegova stopala, travnatozelene barve in s travo med prsti, moleča izpod čistih rjuh.

Tudi na letošnjem pikniku smo priredili nogomet na travi brez obuval. Sodelovali sta dve ekipi in sicer "Argentina in Slovenija". Argentinska ekipa je pri prepevanju himne pred tekmo desnico držala na srčni strani... Slovenska ekipa, tudi zelo temperamentna, pa si je za svojo himno izbrala pesem: V borbo, Štirinajsta, juriš! Tekma se je odvijala brez večjih incidentov, saj smo igrali na zelo majhnem prostoru, na otavi, ki je bila zgrabljena v ograbek. S tem v zvezi je bilo zelo zanimiv dogodek z mojim očetom, ki se je naslednje jutro z vilami napotil na njivo, da bo otavo obrnil. Kmalu se je brez besed vrnil, saj o otavi ni bilo ne duha ne sluha. Z našo nogometno aktivnostjo smo jo enostavno zabili nazaj v zemljo.

Lansko leto smo na pikniku pripravili tudi smučarske skoke na strmem pobočju "senene" skakalnice v "Zakopanih". Letos pa do skokov ni prišlo, ker so nam zaradi poškodb na lanskem pikniku manjkali ključni skakalci. Maks, kot glavni lanskoletni organizator skokov, si je že pri skoku z nakladalke izpahnil ramo. Zaradi prevelike želje po zmagi na skakalnici v "Zakopanih" so mu šempeterski mavčarji naredili bel prisilni jopič. Lansko leto prvouvrščeni Branko Kobolov se zaradi poškodbe ramenskega obroča, ki jo je staknil pri padcu na tej skakalnici, ko je pri tem poškodoval tudi doskočišče, letos ni prijavil. Najbolj pa smo pogrešali našega dolgoletnega skakalca "Jožefa Švejka", ki je na lanskoletni prireditvi zaradi premočnega vetra osvojil drugo mesto. Odnoslo ga je namreč skoraj

Raženj, ob njem pa nepogrešljivi "Ugor"

v dno skakalnice, tam pa se ni mogel več obdržati na nogah in padec mu bo še dolgo ostal v spominu.

Po končani nogometni predstavi - prepričljivo je zmagala "slovenska" ekipa, pa tudi po pogostih prekinitvah, saj žejen ne moreš igrati, nas je s prizorišča prepodil dež, ki nam je sicer prijetno ohladil naša razgreta čela. Zato smo vse potrebno za nemoten potek piknika preselili v zaprte prostore, kjer smo varni pred mokroto z neba nadaljevali z zabavo. Zelo smo bili veseli tudi nepovabljenih prišlekov oziroma "guglarjev". Lepo smo jih sprejeli in pogostili, saj so s seboj prinesli veselje in pesem. Eden izmed njih tudi harmoniko, ki jo je z nenehnim nategovanjem tako pregrel, da se je po končanem pikniku še nekaj dni hladila v globoki senci, bila pa je tudi tako "utrjena", da so jo lastniku potem na Col odpeljali kar v "kareti".

Ugotovitve našega kuharja so se uresničile, Maks je vedno bolj zaskrbljen opazoval dno cisterne in se kmalu odpravil v svoja skladišča po nove količine dobre kapljice.

Utrjeni od celega dne smo se zadovoljni in veseli začeli počasi razhajati vsak proti svojemu domu - v želji in upanju, da bi bilo življenje vsakega en sam piknik, in da se bi naslednje leto spet srečali in se skupaj poveselili. Lepih stvari se je lepo spominjati...

darjo bajc

fotoreportaža

COLSKA NEDELJA 98 - N* 10

Nedelja 21. junija 98 je bila na našem koncu v znamenju tradicionalne prireditve Colska nedelja. Letos že desetič po vrsti - in ponovno lahko ugotovimo, da smo imeli v vseh pogledih srečno roko. Najboljša potrditev so številni obiskovalci, ki radi prihajajo na "plac" pred Zadružnim domom. Toda nekatere informacije opozarjajo, da je bila morda deseta Colska nedelja tudi zadnja. O njeni nadaljnji usodi bo tekla beseda na sestanku društva Trilek kmalu po novem letu, tokrat pa nekaj utrinkov, kot jih je videl naš uradni fotograf...

Za glasbeni del ponudbe na Colski nedelji 98 je poskrbel ansambel Slovenski muzikantje.

Gianni Rijavec je bil že večkrat naš gost. Tokrat v družbi Vladimirja Čadeža, na odru pa se jima je za trenutek pridružil tudi Sandi Kokošar, tako da smo imeli priložnost videti skoraj celotno zasedbo bivše skupine Big Ben.

Hardy & Laurell. Pa brez zamere...

Večer ob glasbi, polenti, vinu in kostanjih

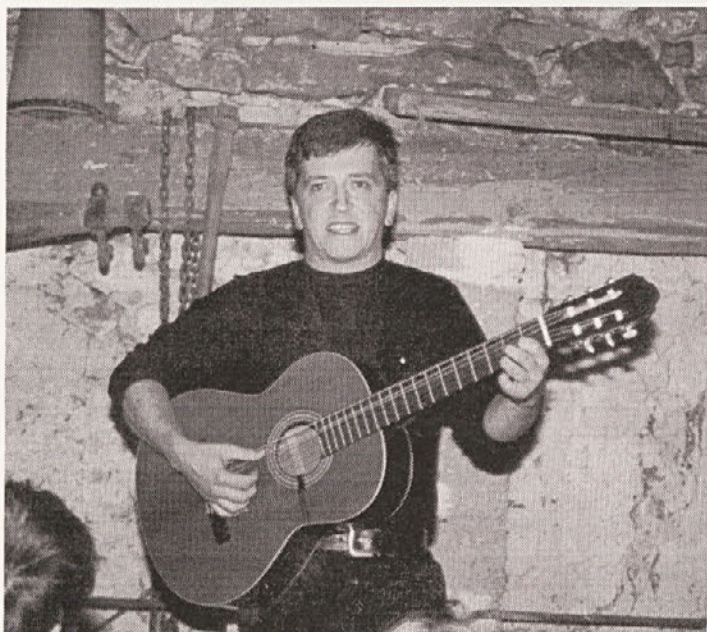
IZTOK MLAKAR (JE? NI?) NAVDUŠIL

Kot smo že omenili, je Tomaževa štala s svojim ambientom zelo primerna za različne prireditve in srečanja. Oktobra letos smo se prepričali, da bomo lahko v bodoče tu organizirali tudi glasbene večere, natančneje, akustične nastope kantavtorjev. Glede izbire prvega gosta ni bilo nobene dileme, saj smo Iztoka Mlakarja že dalj časa želeli pozdraviti v naši družbi.

Jesen je tudi za društvo Trilek čas nekakšnega zatišja. Za popestritev dolgih in temnih večerov smo organizirali srečanje na Tomaževi štali v Orešju. Poleg vseh članov smo povabili tudi naše cenjene soproge in nekaj izbranih posameznikov.

Zbrali smo se v petek, 16. oktobra. Goste smo že pri vходу pozdravili s požirkom domačega žganja, za prazne želodce pa je poskrbel izkušeni kuharski mojster Franc Vidmar. Iz njegovih loncev na štedilniku je omamno dišalo. Na jedilniku je bila polenta s kozličkom v omaki. Seveda ni manjkalo dobre kapljice in prijetno je bilo videti prazne krožnike po koncu večerje.

Toda višek večera nas je šele čakal. Po daljšem prepričevanju nam je namreč uspelo pridobiti solkanskega kantavtorja Iztoka Mlakarja. V kotu štale smo pripravili improviziran oder, namestili smo tudi osvetlitev. Znano nam je bilo, da Iztok ne nastopa v vsakršnem ambientu in pred velikim številom obiskovalcev, toda ob prihodu je bil nad prizoriščem vidno navdušen. Še enkrat smo se lahko prepričali, da je Iztok izvrsten glasbenik, da o izvirnosti njegovih besedil niti ne govorimo. V njegovem nastopu smo lahko opazili tudi gledališke izkušnje; z odlično mimiko in igralskimi gibi poskuša vzpostaviti z občinstvom neposreden stik. Z njegovim nastopom smo bili zelo zadovoljni, pa čeprav je zaradi nepredvidenih neprijetnosti trajal le dobre pol ure.

Iztok Mlakar na odru oreškega Cankarjevega doma

Z zaključkom koncerta seveda še ni bilo konec večera. Na enem izmed tramov je visela zadnja noga "kralja živali". Ob prigrizku smo z Iztokom in povabljenici nadaljevali prijetno kramljanje, pridružila sta se nam tudi ljubljanska novinarja, ki sta bila prav tako navdušena nad večerom, še posebej pa seveda nad domačo hrano. Kasneje smo lahko v reviji Mladina prebrali intervju, v katerem je bila omenjena tudi naša prireditev.

Čeprav je bila že pozna ura, ljudje dobre volje niso razmišljali o odhodu domov. Zakaj le, ko pa je bila zraven štedilnika polna vreča kostanja, pa tudi sod še ni bil prazen. Tako je okrog polnoči prav prijetno zadišalo po pečenem kostanju. V veseli družbi smo tudi zapeli, najbolj pogumni so ob zvokih Kokotove harmonike tudi zaplesali. Pesem in veselje sta odmevala še dolgo v noč. Upamo, da prijeten večer na Tomaževi štali ni bil zadnji.

beniamin michelizza

V zapisu so le bežno omenjene neprijetnosti, ki so pripeljale do tega, da je nastop Iztoka Mlakarja trajal le dobre pol ure. Zaradi različnih informacij je prav, da zadevo nekoliko bolj osvetlimo tudi v Colskem časniku, kajti mnenja smo, da je bil za naše društvo večer z Mlakarjem eden od vrhuncev leta, ki se izteka.

V opravičilo nam je Iztok povedal, da je nastop predčasno končal zaradi tega, ker ni uspel vzpostaviti pravega kontakta s poslušalci. Motile naj bi ga nekatere glasne pripombe iz ozadja, zaradi katerih so bili poslušalci, tako pravi sam, premalo skoncentrirani. Hočeš nočeš smo se morali sprijazniti z njegovo razlago in v nadaljevanju večera smo na takšne in drugačne načine vendarle uspeli popraviti razpoloženje.

Toda kasneje se je pojavil v Mladini intervju, ki ga je z našim gostom naredil Miha Štamcar, ki je bil tudi na koncertu na Tomaževi štali. Seveda ga je povprašal tudi o razlogih, zakaj je ta nastop predčasno zaključil. Ko smo prebrali odgovor na to vprašanje, smo bili začudeni in razočarani. Kot eden od organizatorjev omenjenega večera, predvsem pa kot tisti, ki sem z Iztokom Mlakarjem vzpostavil kontakt in se dogovoril za koncert, sem se odločil, da mu napišem "odgovor" na njegove odgovore.

Veljaš za človeka, ki ga marsikaj zmoti. Marsikdo si ne bi upal prekiniti koncerta in oditi domov, kot si ti naredil nedavno na Colu.

Slišal sem, da sta imela Domicelj in Smolar skupen koncert v Ajdovščini in obema je težil isti tip. Toda na koncu sta z njim vsak po svoje obračunala. Domicelj ga je na gobec, potem je bil mir, Smolar pa mu je plačal dva deci, ene Marlboro in težak se je umaknil. Sam teh stvari ne jemljem kot koncert, ampak bolj kot

predstavo. Med predstavo ...

... pa ne bi plačeval piva in koga tepel?
 Če eno stvar razvijaš - lahko bi rekli - do dramaturškega loka, porka putana, je brez veze, da jo prekineš. Tako do publike nisi fer. To je kot pantomima: zamudiš eno gesto, zamudiš celo storijo. Po drugi strani pa ne vem, zakaj bi delal tako kot drugi.

V Mladini je 9. novembra izšel intervju z Iztokom Mlakarjem, v katerem je le - ta novinarju pojasnil, zakaj je prekinil koncert na Colu.

Spoštovani Iztok Mlakar,

s presenečenjem sem prebral tisti del intervjuja v Mladini, v katerem pojasnjuješ, zakaj si predčasno končal nastop na Tomaževi štali na Colu. Zaradi takšnega zaključka koncerta smo bili vsi skupaj najprej presenečeni, naslednji dan se nas je polotil nekakšen moralni maček, ob branju "pojasnila" pa smo predvsem razočarani. Morda še najbolj prav jaz, ki sem bil v okviru društva Trilek (društvo za ohranitev starih običajev) zadolžen za dogovor s teboj.

Tvoj koncert, oziroma družabni večer, smo načrtovali že dalj časa, verjetno se boš tudi sam spomnil telefonskih pogovorov. V našem okolju imaš pač veliko pristašev, tvoje pesmi se pojejo na žurih, izletih in ob podobnih priložnostih. Ko smo pred časom na Tomaževi štali uredili prostor za prireditve oziroma srečanja, tu smo, recimo, predstavili vino iz grozdja 200 let stare trte Dišečke, smo si bili enotni, da bo prostor nadvse primeren tudi za neke vrste "unplugged" koncerte. Odločitev o našem prvem gostu je padla sama po sebi in ko je bil znan datum koncerta, je pričakovanje naraščalo. Morda se ti zdi vse skupaj le nakladanje, toda že dolgo ni kakšen dogodek v našem kraju naletel na tak odmev kot napovedani nastop nekoliko skrivnostnega Iztoka Mlakarja.

Verjetno se strinjaš, da je Tomaževa štala primerna za takšne večere. Vse skupaj smo popestrili tudi s hrano in v ta namen angažirali odličnega kuharja Franceta, ki se je svoje obrti naučil kot ladijski kuhar. Žal je v preveliki meri izkoristil priložnost za brezplačno degustacijo in nastale so težave, ki so očitno botrovale predčasnemu zaključku glasbenega dela večera. V principu smo torej krivci mi, saj nismo znali poskrbeti za lepo vedenje poslušalcev. Toda ali ni bilo vsaj deset načinov, da bi se izognili tovrstnemu zaključku koncerta. Verjetno jih nima smisla naštevati, zagotovo pa bi lahko na povsem neboleč način zagotovili pogoje, kakršne si želiš na nastopih. Poleg tega pa smo se naslednji dan spraševali, ali ni Iztok Mlakar človek, ki piše tudi pesmi o "marginalcih", med katere morda spada tudi nesrečni kuhar France, ki je seveda postal po zaključku večera nekakšen strelovod za naše razočaranje.

V telefonskih razgovorih pred prihodom na Col si mi dejal, da ljudje pretiravajo, ko govorijo, kako je Iztok Mlakar nedostopen. Povedal si mi, kakšni so tvoji pogoji za nastop, ob prihodu na Col si poudaril, da smo jih v celoti izpolnili, še več, dejal si, da je ambient na Tomaževi štali nekaj posebnega. Če bi poznali tvoj način komuniciranja, če bi nas seznanil z "dramaturškim lokom", potem bi se zagotovo na daleč izognili zapletu, ki je v mnogočem uničil jesenski večer ob glasbi, vinu, polenti in kostanjih. Pogovarjali smo se celo o tem, da bi nastop izpeljal v dveh delih in po prekinitvi bi se verjetno nadaljevanje sprevrglo v večer z Iztokom Mlakarjem, kakršnega so mi opisovali nekateri prijatelji, ki so že bili na tvojem (celotnem) koncertu. Mislim, da bi bilo do publike zelo fer, če bi po prekinitvi nadaljeval z nastopom, kajti našim gostom na Tomaževi štali ta večer zakonitosti dramaturgije niso bile pomembne.

V tvojem odgovoru v Mladini najbolj zbode primerjava z rock koncertom v Ajdovščini, kjer je pred leti Tomaž Domicelj nekoga res na gobec. Glede na njegovo naravo verjetno drži tudi to, da je podoben zaplet Smolar rešil s pijačo in cigaretom. Zaradi te primerjave sem dan po izidu intervjuja dobil več telefonskih klicev, v katerih so me znanci spraševali, kako to, da smo težili Mlakarju, ki je, čeprav nekoliko skrivnosten in nedostopen, vendarle ljudski poet. Pa še Primorec povrhu.

In zaključek? Škoda, da se je vse skupaj tako končalo. Vseeno pa našega razočaranja ne nameravamo obešati na veliki zvon, čeprav si, pa brez zamere, morda želiš prav to. Na tak način bi namreč v javnosti tvoja avreola postala še nekoliko bolj skrivnostna, še bolj nedostopna. Ker je to očitno imidž, ki ga (uspešno) gradiš že nekaj let, bi nekaj dodatne reklame seveda samo koristilo.

Moje pismo je dobronamerno in upam, da ga kot takšnega tudi sprejemaš.

Kljub vsem neprijetnostim, upam, da naše srečanje na Tomaževi štali ni bilo zadnje.

Še veliko poklicnih in osebnih uspehov!

Lep pozdrav!

Sandi Škvarč

V našem društvu so bili seveda pogledi na zadevo različni. Nekateri so bili mnenja, da je najbolje, če na vse skupaj pozabimo, več je bilo takih, ki bi svoje razočaranje, predvsem pa občutek izigranosti, radi na nek način "maščevali". Zaenkrat je ostalo le pri osebem pismu in morda je tako še najbolje. Zanimivo pa je, da se je Iztok oglašil takoj po prejemu pošte in pojasnil, da del intervjuja v Mladini, v katerem je omenjen nastop na Colu, ni "avtoriziral" (!?) ter še enkrat ponovil tisto, kar nam je dejal že na Tomaževi štali: da pač v danih okoliščinah nastopa ni mogel izpeljati do konca. In zaključek? Podobno kot 16. oktobra zvečer ostajamo tudi tokrat vsak na svojem bregu. Krajši konec pa smo seveda potegnili Colčani...

"Tam imate pršut, zadaj je vino, pa se vi kar lepo po svoje naprej zabavajte..."

MIKLAVŽ NAS TUDI LETOS NI POZABIL OBISKATI

Tudi fotografije, ki so nastale ob letošnjem obisku Miklavža verjetno ne potrebujejo komentarja. Upajmo, da bo potrkal na naša vrata tudi pod večer 5. decembra 1999

Iz zimske Evrope v poletno južno poloblo

JUŽNA AFRIKA - MAVRIČNA DEŽELA

Južnoafriška republika, država na skrajnem jugu črne celine, je še vedno dokaj skrivnostna. Zaradi znanih razlogov se je začela svetu odpirati šele pred leti in v zadnjem času postaja vedno bolj privlačna za turiste in popotnike.

V Colskem časniku smo že večkrat namenili prostor za različne potopise. K sodelovanju smo povabili prijatelje in znanke, ki so se odpravili v kakšen zanimiv predel sveta. Ker sem januarja letos tri tedne preživel v družbi jadralskih pilotov na jugu Afrike, sem se moral spodaj podpisani ukloniti zahtevi našega uredništva in pripraviti naslednji zapis.

Na kaj najprej pomislite, ko nanese beseda na Južno Afriko? Prvi asociaciji sta verjetno apartheid in Nelson Mandela, potem pa si sledijo Sun City, Cape Town, Rt Dobre Nade, Johannesburg, Soweto...

Če se v mislih povrnemo na ure zgodovine in zemljepisa, kjer smo spoznavali to deželo, potem bi se verjetno spomnili še kakšne podrobnosti. Recimo tega, da je zaradi rudnikov zlata in diamantov Južna Afrika bogata država in da svetovno industrijo zalaga tudi z ostalimi pomembnimi kovinami; da "tam spodaj" pridelujejo najboljša vina na svetu, pa veliko sadja in poljščin, da je pomemben izvozni artikel tudi sladkorni trs. Zelo pestra je njena zgodovina. Na vseh koncih in krajih je videti, da je bila JAR nekdanja nizozemska in angleška kolonija. Je najbolj naseljena država na črni celini, vendar pa velika večina prebivalstva živi v mestih oziroma v urbanih središčih. Še bi lahko naštevali in brskali po spominu, prej ali slej pa bi se sprijaznili z dejstvom, da moraš Južno Afriko obiskati, da bi jo bolje spoznal. Še posebej to velja za družbeno ureditev in način življenja, ki sta se v devetdesetih letih zelo spremenila. Starejši priročniki, knjige, turistični vodniki in celo zemljevidi so zaradi teh sprememb v nekaterih delih neaktualni.

VZPOREDNICA S SLOVENIJO

Moj odnos do Južnoafriške republike se je zelo spreminjal, ves čas pa je bila nekje na obrobju zanimanja.

Glavni namen našega obiska Južne Afrike je bilo jadrarno letenje. Na fotografiji je vrhunsko letalo Nimbus nad prostranimi ravninami Bophuthatswane

Pri obveznih urah zgodovine in zemljepisa sem jo spoznal zelo bežno in površno. Ob ponavljajočih se poročilih o nasilju nad temnopoltim prebivalstvom sem spoznaval njeno slabšo plat. V tistih letih je omemba imena te države pomenila neke vrste prezir do Angležev, ki imajo sicer polna usta demokracije, na južni polobli, na videz daleč od oči evropske javnosti, pa se obnašajo povsem drugače. To razmišljanje so podkrepili posnetki, filmi in časopisni članki o tem, kako si bela manjšina krčevito, z orožjem in nasiljem, prizadeva, da bi povsem podjarmila večinsko črnsko prebivalstvo. (Ob 35 milijonih prebivalcev je belcev manj kot 5 milijonov) Potem je prišel Nelson Mandela, ki je dolgo časa preživel v zaporu povsem pozabljen, v zadnjih arestantskih letih pa je postal eden najpopularnejših zemljanov. Na prehodu v zadnje desetletje tega tisočletja so se zgodovinske spremembe dogajale pri nas doma, vseeno pa nismo prezrli novic o tem, da novo plat zgodovine obračajo tudi v najjužnejši afriški državi. Tako pri nas, kot "tam spodaj" so si sledile volitve s predvidljivim razpletom in po tej plati lahko med JAR in Slovenijo potegnemo tudi nekaj vzporednic. Južnoafriška republika je postala "normalna" država in tudi novice, ki so prihajale od tam, so postale dokaj običajne. Ta del sveta je le tu pa tam spet prišel v ospredje zanimanja: recimo po zaslugi mondenega Sun Cityja, kjer je nekaj let zapovrstjo potekal izbor za Miss sveta. Včasih je za to poskrbel kakšen športnik, znani so tenisači, pa ragby reprezentanca in, morda zveni banalno, na to državo pomislimo ob reševanju križank, v katerih je predvsem največja reka Oranje dokaj stalen gost.

IZ ZIME V POLETJE

Južna Afrika je torej država, ki je tako ali drugače stalno "prisotna", nikoli pa nisem našel tehtnega razloga, da bi se zanjo podrobneje zanimal ali jo celo obiskal. Ko me je prijatelj Aleš (Aleš Maraž je športni in poklicni pilot, doma iz Šempetera pri Gorici) proti koncu lanskega leta povabil, naj se pridružim slovenskim jadralskim pilotom, ki v januarju odhajajo na letenje v to deželo, me povabilo sprva ni zanimalo. Kaj naj bi sploh počel "tam spodaj",

sem si dejal in pomislil na moje prvenstvene turistične želje, kot sta obe Ameriki, pa Avstralija, da ne govorim o tem, da nisem še obiskal niti glavnih evropskih prestolnic. Toda nazadnje sem januarsko zimo v Evropi le zamenjal za poletje na južni polobli.

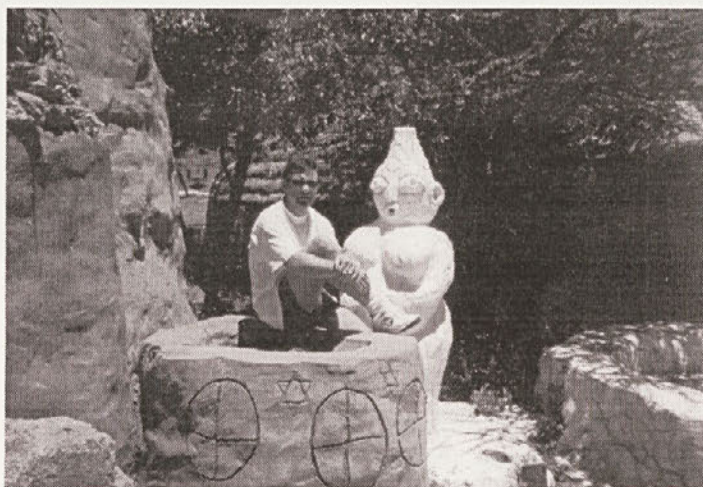
Zadnji dan bivanja na letališču, nam je Erazem popestril z izvenletališkim pristankom ob osamljeni kmetiji. Spoznali smo kako živijo Buri, potomci prvih kolonizatorjev, pri katerih so temnopolti prebivalci še vedno poceni delovna sila. Ob razstavljenem letalu na njivi, sta se mi za posnetek pridružila Bušmana.

Še ves omočen od novoletnega praznovanja sem se 2. januarja zjutraj znašel na pariškem letališču Charles De Gaulle. Zaradi predstavitev leta sem imel ogromno časa in lahko sem spoznal vsak kotiček letališča in tudi majhen delček hladnega in deževnega Pariza. Naslednji dan popoldne pa se je le začel enajsturni polet proti južni polobli. Ker nas je noč ujela šele nekje nad centralno Afriko, smo lahko potniki uživali ob fascinantnem pogledu na prostrano Saharo. Šele v živo dobi človek pravo predstavo o neizmerni velikosti puste pokrajine, ki prekriva dobršen del severne Afrike. Kljub dolgemu poletu pa je le ta, v pričakovanju jadralno - turistične avanture, minil dokaj hitro.

KRATEK SKOK V ZGODOVINO

Zaradi svoje lege je Južnoafriška republika od nekdaj pomebna strateška točka. Rt Dobre Nade, skrajni južni

konec celine, je leta 1488 prvi (dokazano) obplul portugalec Bartolomeo Diaz, poimenoval ga je Cabo Tormentoso - viharni rt. S tem je bila odprta pomorska pot v Indijo. Novejša zgodovina se je začela leta 1652 z ustanovitvijo postaje Kaapstad, današnjega Capetowna. Območje so najprej naselili nizozemski in nemški protestantje, ki so tu razvili svoj jezik afrikaans. Imenovali so se Buri, po nizozemsko kmetje. Število kolonistov se je naglo večalo, ob prodiranju v notranjost celine pa so izrivali avtohtono prebivalstvo - Bušmane, Bantuje, Kolhone in druge. Leta 1806 so oblast prevzeli Britanci, angleščina pa je postala uradni jezik. Med Angleži in Buri pa je prišlo v boju za prevlado do hudih nasprotij, ki so pripeljale do dveh vojn. Na prelomu tega stoletja so burske republike postale britanska kolonija in leta 1910 tudi sestavni del Južnoafriške unije, ki je v tridesetih letih postala samostojna. Leta 1961 se je unija preimenovala v samostojno republiko in je zapustila Britansko skupnost narodov.

V muzeju na prostem je prikazano, kako so živeli prvotni prebivalci "črne celine".

OD RAZLIK K RAZNOLIKOSTI

Temna plat zgodovine JAR je uvedba Aparthaida leta 1948, ki so ga olupševalno imenovali tudi "ločeni razvoj ras". Bela manjšina je z nasiljem zagotavljala prevlado nad večinskim temnopoltim prebivalstvom. Svetovna javnost je predolgo tolerirala to "družbeno ureditev", po študentskih protestih leta 1976 v Sowetu, ko je bilo ubitih več kot 600 ljudi, pa je apartheid le doživel mednarodno obsodbo. Deset let kasneje so Združeni narodi sprejeli resolucijo o trgovinskih sankcijah proti Južnoafriški republiki, ki so občutno prizadele tamkajšnje gospodarstvo in ob številnih ostalih pristiskih se je oblast polagoma omehčala. Leta 1990 so izpustili voditelja ANC (African Nacional Congres) Nelsona Mandelo, ki je bil leta 1963 obsojen na dosmrtno ječo, in s sočasnim odpravljanjem apartheid se je začelo novo obdobje v zgodovini te države. Spet se je začela odpirati svetu; možno je bilo trgovati, razvijalo se je športno in

kulturno sodelovanje, poseben razcvet je doživljal turizem. Polagoma so začela izginjati tudi ostala nasprotja med prebivalstvom, ki pa niso bila vedno na osnovi barve kože, ampak tudi glede na izvor in pripadnost različnim plemenom in narodom. Južna Afrika torej tudi po socialni plati postaja sodobna država, istočasno pa se sooča z boleznimi sodobnega sveta, predvsem s kriminalom, ki je še posebej pereč problem v velemestih. Odprava apartheida seveda ni razveselila vseh prebivalcev. Predvsem belcem iz nižjih slojev, ki so z novo ureditvijo izgubili veliko privilegijev, ni vseeno. Ko morajo na pošti ali na banki stati v vrsti skupaj s "črnici", se jim verjetno še kako toži po starih časih.

Če je bila v ne tako davni zgodovini Južnoafriška republika simbol umetno vzpostavljenih nasprotij med prebivalci, pa je dandanes široka paleta razlik na nek način ena od posebnosti te države. Pravzaprav moramo to posebnost imenovati raznolikost, ki je zagotovo posebej zanimiva za obiskovalce oziroma turiste: od brezkončnih ravnin, do visokih hribov; od pokrajine, ki spominja na mesečevo površino, do zelenih travnikov in gozdov. Od sodobnih mest, preko vasi in osamljenih kmetij, zgrajenih v holandsko - angleškem stilu, pa do barakarskih naselij na obrobju. V ta okvir spada tudi pisana sestava prebivalstva, saj poleg pripadnikov različnih temnopoltih skupin tu živijo potomci nekdanjih nizozemskih kolonizatorjev, pa potomci Angležev, na vzhodu je veliko Indijcev. Različni so tudi jeziki: na prvem mestu je angleščina, dokaj enakovreden je (umetni) aafrikans, potem pa si sledijo jeziki različnih plemen, kot so Tswana, Zulu itd. Turistični slogan pravi, da je Južna Afrika mavrična dežela, svet v eni državi.

Da bi neko državo podrobneje spoznal, se je potrebno izogniti velemestom; ta so si povsod po svetu podobna. Prestolnica JAR, Johannesburg, pa vendarle nekoliko izstopa, saj velja za najbolj nevarno mesto na svetu. Odprava apartheida je pač prinesla drugo skrajnost; očitno so se s svobodo sprostita nekatera skrita nagnjenja in strasti. Nasveti in pravila obnašanja, ki jih najdemo v turističnem vodniku po tej državi, se berejo kot deset božjih zapovedi. Popotnika opozarjajo na nevarnosti, ki prežijo v velikih mestih in hkrati poskrbijo za tesnoben občutek. Eno izmed pravil, recimo, pravi, da je dobro imeti pri sebi nekaj denarja za roparje, ki te lahko zaustavijo kar sredi belega dne. V nočnih urah in v zakotnih ulicah je to pravilo menda življenskega pomena, da ne omenjamo črnskih predmestij, kamor ni priporočljivo zapeljati niti po pomoti. V manjših mestih je drugače, čeprav številni varnostniki in policisti pričajo, da tudi tu ni nič prepuščeno naključju. Nova družbena

"ureditev" je torej prinesla tudi neprijetnosti. Za temnoplte prebivalce, ki so bili sicer dolga leta tlačeni in zatirani, je namreč v veliki meri skrbela bogata država in si s tem na nek način kupovala navidezen mir. Ko je prišlo do odprave apartheida, je tovrstna podpora usahnila, očitno pa se temu niso znali vsi prilagoditi. Politične delikte in boj za enakopravnost, s katerimi je imela oblast opravka pred leti, so zamenjali ropi, kraje, umori, izsiljevanja in ostale "dobrine" sodobnega sveta.

Na letališču Mafikeng pri Mmabathu smo lahko videli nekatera starejša letala, ki služijo za prevoz tovora v notranjost "črne" celine. To je letalo DC - 4.

MATI NARODA

Mmabatho, ki je približno 300 kilometrov zahodno od Johannesburga, je manjše mesto, ki je po svoji zasnovi zelo zanimivo. Priča o ne tako davni preteklosti, ko je južnoafriška vlada urejala državo po željah bele manjšine. Graditi so ga začeli leta 1978 kot glavno mesto Bophuthatswane, enega od štirih Južnoafriških Bantustanov, oziroma "Homelandov", v katerih naj bi živeli temnopolti prebivalci. Seveda je ta razdelitev že preteklost, črnskih rezervatov ni več, mesto Mmabatho, ki v jeziku tamkajšnjega večinskega naroda Tswana pomeni mati naroda, naj bi letos na referendumu celo preimenovali. Tako naj bi se zgodilo tudi z nekaterimi drugimi imeni, ki so si jih v preziru do temnopoltih izmislili belci. Je moderno mesto, ima univerzo, več šol, hotelov z igralnicami, moderno nakupavalno središče, športne objekte, radijsko in televizijsko postajo, lično urejene stanovanjske četrti, v bližini je mednarodno letališče. Ko človek opazuje vse to, dobi občutek, da so belci takrat rekli: tu imate sodobno mesto in dajte nam mir.

Danes lahko za Mmabatho rečemo, da je pozitivna posledica apartheida. Ljudje živijo umirjeno, nevarnost velemest je daleč in v glavnem prisotna le preko televizijskih poročil. Temnopolto prebivalstvo je seveda tudi tu v večini, toda z drobnimi napakami - vodilna mesta v bankah, trgovinah, poštah, hotelih in še kje so še vedno

Turistično potepanje nas je pripeljalo tudi v neobljudeno pokrajino. Tu je postanek na poti proti najvišjemu gorskemu prelazu Južnoafriške republike, 2500 m visokem Naudes Necku.

v rokah belcev. Vendar na prvi pogled ni čutiti nikakršnih nasprotij, kot da je neslavna zgodovina povsem pozabljena. Vseeno pa imaš, nevajen množice temnopoltih ljudi, kot belec včasih neprijeten občutek. Sprašuješ se, kaj neki si mislijo ob srečanju s predstavnikom rase, ki ga je leta in leta zatirala. Ali se morda ti ljudje belcev še vedno bojijo, jih morda spoštujejo ali gre za preziranje. Domačini so sprva sicer nezaupljivi, ko pa z njimi navežeš stik, postanejo zelo zgovorni in pogovor steče. Po tej plati so posebej zanimivi temnopolti študentje, ki so pri pogovorih o trenutnem stanju v državi morda še najbolj realni, pa še angleški jezik obvladajo veliko bolje kot večina domačega prebivalstva. Povedali so, da se je po odpravi apartheida življenje res zelo spremenilo, da pa je marsikje, predvsem v velikih mestih, še čutiti poskuse rasnega razlikovanja. Zanimivo pa je, kako se tovrstne spremembe odvijajo na podeželju. Očitno zelo počasi, saj na velikih kmetijah temnopolte ljudi še vedno izkoriščajo kot poceni delovno silo. Plačilo zanje pa sta ponavadi le skromna streha nad glavo in hrana. Pa še ena zanimivost, v množici ljudi zaman iščeš mešane pare, očitno je tovrstno druženje med spoloma še vedno tabu tema.

TURISTIČNO POTEKANJE

Na letališču Mafikeng pri Mmabathu smo preživeli štirinajst dni, ki so bili namenjeni športnemu delu našega obiska Južne Afrike. Igor, Aleš in Erazem so se nad brezkončnimi ravnici Bophuthatswane z jadralnimi letali Ventus in Nimbus spopadali s kilometri in poskusili doseči kakšen odmeven rezultat. Vsak dan je bil eden izmed njih prost in popoldneve smo ponavadi zapolnili z obiski krajevnih zanimivosti ali pa smo preprosto uživali na bazenu. Občutek, da se lahko januarja kopaš v odprtem bazenu, je bil za nas nekaj psoebnega. Obiskali smo tudi muzej, nekaj okoliških izletniških točk, vsak dan pa smo bili tudi gostje ogromnega nakupovalnega kompleksa Mega City.

Obisk Južne Afrike pa je slovenska jadralno - turistična odprava le izkoristila tudi za krajše turistično potepanje. Po zaključku aktivnosti so do vrnitve v zimsko Evropo ostali še štirje dnevi. Zastavili smo si kar naporen program, saj smo v teh štirih dnevih prevozili okrog tri tisoč petsto kilometrov, pa še po levi strani cestišča povrhu. Po slovesu od jadralskih kolegov v Mmabathu smo se odpeljali proti jugu in si v Kimberleyu ogledali znameniti

rudnik diamantov in muzej ob njem. Ob čudovitem sončnem zahodu smo se pripeljali do Gariep Dama, jeza na največji afriški reki Oranje. Naslednji dan je sledila "ubijalska" več kot devetsto kilometrov dolga etapa do Durban ob Indijskem oceanu. Pot nas je vodila tudi preko prelaza, kjer je cesta speljana kar 2500 metrov visoko, in na tej poti smo spoznali, kako živijo ljudje "na robu".

Zadnja dva dneva bivanja v poletni Južni Afriki smo zapolnili z vožnjo iz Durban do mondenega Sun Cityja na severu države, kjer smo se v naravnem rezervatu Pilansberg šli tudi foto safari. Posebej obisk Sun Cityja je doživetje, ki ga ne pozabiš zlepa. Snovalci južnoafriške različice Las Vegasa so imeli res ogromno domišljije, ko so gradili pravljlično zabavišče. Tu bi se, kljub obilici kiča, dalo preživeti nepozaben dopust, seveda ob primerno debeli denarnici.

In kako debela naj bi bila denarnica za potovanje, kakor smo si ga privoščili? Za letalsko karto, letališke takse in vstopni vizum je potrebno odšteti okrog 150 tisočakov. Približno toliko stane tudi tritedensko (ne preveč razkošno) bivanje v tej državi. V to ceno sta seveda všteta hotel in hrana, pa tudi rent a car, brez katerega si praktično nepokreten. Sem spadajo še manjši stroški, ki pa so zelo odvisni od posameznikovih potreb in razvad... Morda je vse skupaj drago, toda človeku se vendrale ne ponudi vsak dan priložnost za potovanje na drug kontinent. Seveda pa je možno nekaj stroškov

povrniti. Obilica fotografij, dipaozitivov in posnetkov, ter seveda nepozabni vtisi, so kapital, ki ga je mogoče vnovčiti. V to sem se prepričal tudi sam.

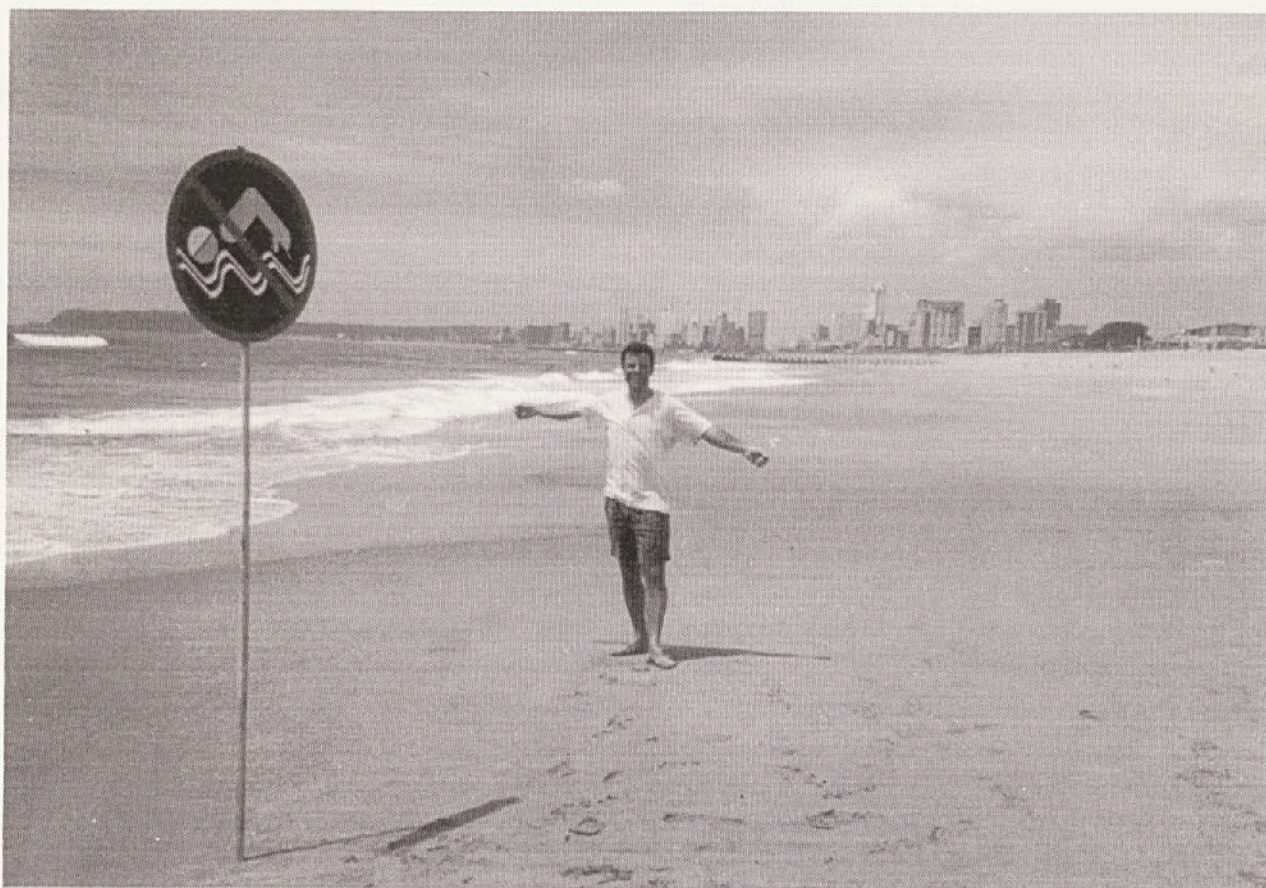
NAZAJ V ZIMO

Iz razbeljenega Sun Cityja, kjer je termometer pokazal kar 42 stopinj, smo se odpravili na letališče in se poslovili, kajti kolegi so imeli polet proti Evropi šele naslednji dan. Po dobrih desetih urah nočnega poleta sem se tako spet znašel v mrzlem pariškem jutru in se oblečen v toplo bundo s kapo na glavi in z rokavicami na rokah, z nostalgijo spomnil minulih treh tednov, ki sem jih preživel v kratkih hlačah.

Tik pred poletom proti Ljubljani sem v letališki avli naletel na znane obraze. To so bili naši duhovniki, ki so se vračali s Slonokoščene obale. Takoj smo izmenjali prve vtise, škof Metod Pirih pa mi je v eni izmed letaliških trgovinic celo pomagal izbirati darila. Da je gospod škof prijeten sogovornik, sem se lahko prepričal tudi med letom proti Sloveniji, ki je v primerjavi z deseturnim letalskim potovanjem z južne poloble minil zelo hitro.

Sledilo je snidenje z domačimi, kmalu pa tudi skrb, kako vtise preliti na papir, oziroma, kako urediti posnetke in jih poslati v eter. Upam, da mi je tudi poskus v Colskem časniku uspel.

sandi škvarč

Ogromna peščena plaža v mestu Durban ob Indijskem oceanu. Zaradi prisotnosti morskih psov je kopanje prepovedano.

Decembrsko potepanje ob Rdečem morju

K POTOMCEM FARAONOV

Ponudila se mi je priložnost, da s turističnim društvom Vipava odpotujem na enotedenski izlet v Egipt. Ker je Afrika zame nekaj povsem novega, sem priložnost seveda izkoristil.

Eden izmed mogočnih egiptovskih templjev

V nedeljo 6. decembra smo tako s hladnega brniškega letališča, kjer je bilo minus sedem stopinj, poleteli proti Hurgadi. Polet je trajal 3 ure in 40 minut, leteli pa smo preko bivše Jugoslavije, čez Grčijo, sredozemsko morje in prek vzhodne Libijske puščave do našega cilja, mesta Hurgada.

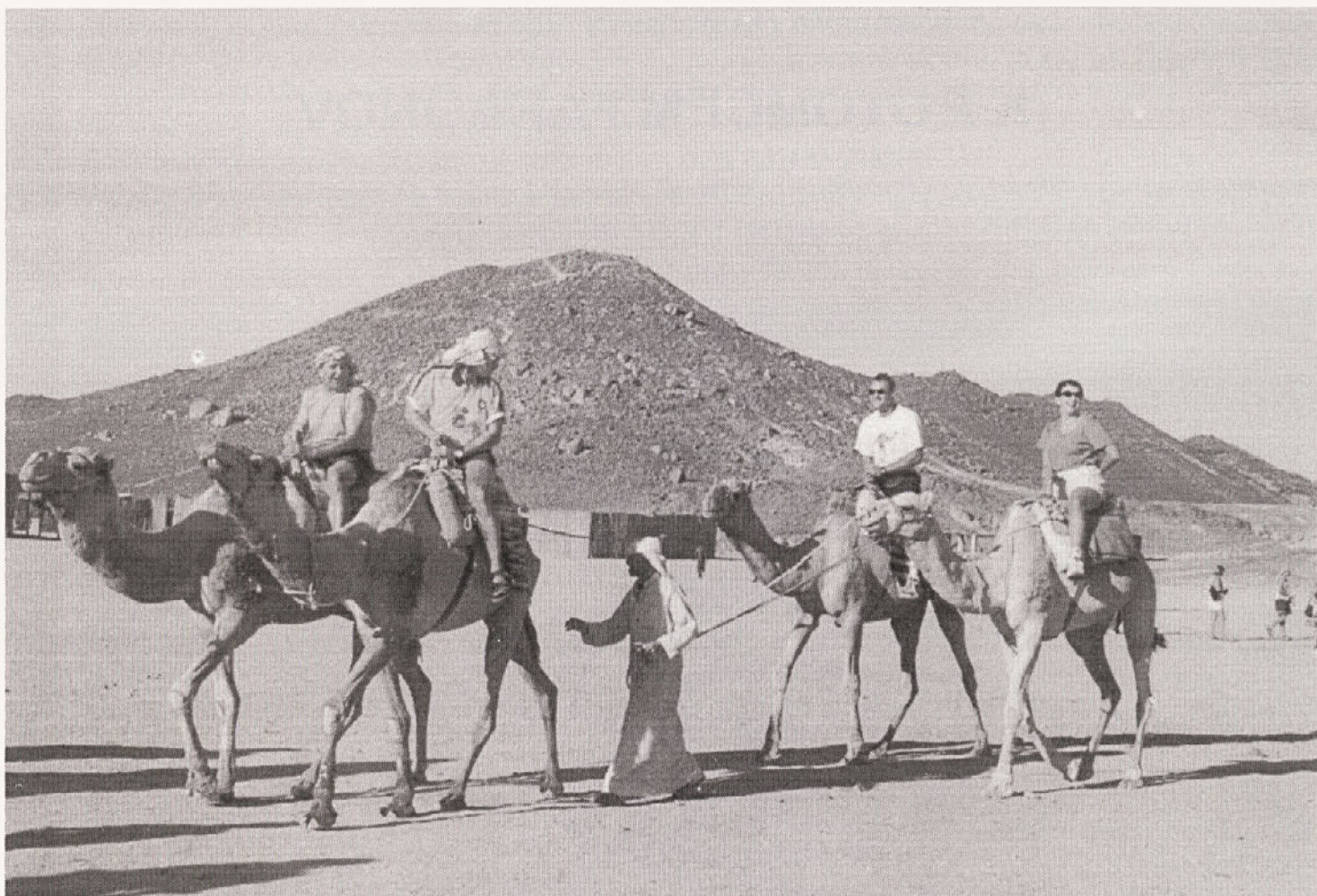
Hurgada je letoviško mesto, ki leži ob Rdečem morju. Razvilo se je šele v zadnjih letih, saj je bila tu prej le manjša ribiška vasica. Temperatura morja skoraj nikoli ne pade pod 20 stopinj, zato je razumljivo, da je predvsem v zimskih mesecih precej turistov. Večina turistov v Hurgadi je Rusov, Poljakov in Čehov. Cene niti najmanj ne zaostajajo za evropskimi, predvsem pijača je krepko zasoljena. Egiptovsko pivo Stella v hotelu stane 12 egiptovskih funtov, za primerjavo - 1 funt je 50 tolarjev. Nastanjeni smo bili v hotelu Regina. Že naslednji dan smo imeli enodnevni izlet z barko po

Rdečem morju. Posebna značilnost Rdečega morja so koralni grebeni, ki so poleg avstralskih in indonezijskih med večjimi na svetu. Morje je neverjetno čisto, saj se vidi skoraj deset metrov globoko. Med potjo nazaj v pristanišče so nekateri boljši skakalci izvedli pravo revijo skokov s strehe naše barke.

V DOLINO KRALJEV

Naslednje jutro smo se na pot odpravili že zgodaj. Po znanih dogodkih, ko so teroristi (islamski skrajneži) 12. decembra 97 pokosili dva avtobusa turistov, je za varnost le - teh dokaj dobro poskrbljeno. Turistični avtobusi, ki imajo isto pot, se formirajo v konvoj, ta pa ima policijsko spremstvo. Organizirana je celo posebna tursitična policija.

Egiptovski promet je poglavje zase. Glavna stvar pri

Najpogostejše prevozno sredstvo v puščavi. Tretji jahač z leve razmišlja: "Kamele bi se odlično znašle tudi na Colu. Tri litre vode na sto kilometrov..."

vsakem avtomobilu je "troblja". Najpogostejši avtomobili so približno 15 let stari peugeot 504. Večina avtomobilov ima "kason", na katerega se včasih zgne tudi 10 ljudi. Le redkokateri avtomobil ima luči in smerne kazalce. Pa tudi če jih ima, jih skoraj nihče ne uporablja. Veliko Egipčanov potuje tudi z vlakom, ki so treh kategorij; najboljši so po evropskih standardih, s klimo in primerno čisti. Večina Egipčanov uporablja bolj navadne vlake, tiste, z naravno klimo (razbita stekla). Na takih vlakih se stalno nekaj prodaja, od kokoši naprej, na njih igrajo celo glasbene zasedbe. Ljudje pa se vozijo tudi na tovornih vlakih, kjer je prevoz skoraj zastoj. Na poti proti Luxorju, kjer je bil cilj naše poti, smo videli vasi, kjer se je čas dobesedno ustavil. Nekateri domačini še vedno živijo tako kot pred 3000 leti. Leseno oralo ni nobena posebnost, saj ga večina uporablja še dandanes. Traktorji so zelo redki. Zelen obdelan pas je ob sami reki Nil. Ta je na nekaterih mestih dokaj ozek, komaj par kilometrov, vendar pa poljščine uspevajo celo leto. Meja med rodovitno zemljo in puščavo je zelo ostra, saj se zelenje v nekaj metrih spremeni v kamenje in pesek. Prvi dan poti smo si ogledali znamenito dolino kraljev, kjer so grobnice nekdanjih glavnih egiptovskih poglavarjev - faraonov. Večina grobnic je bila izropana že ob odkritju, v njih pa so bila ogromna bogastva.

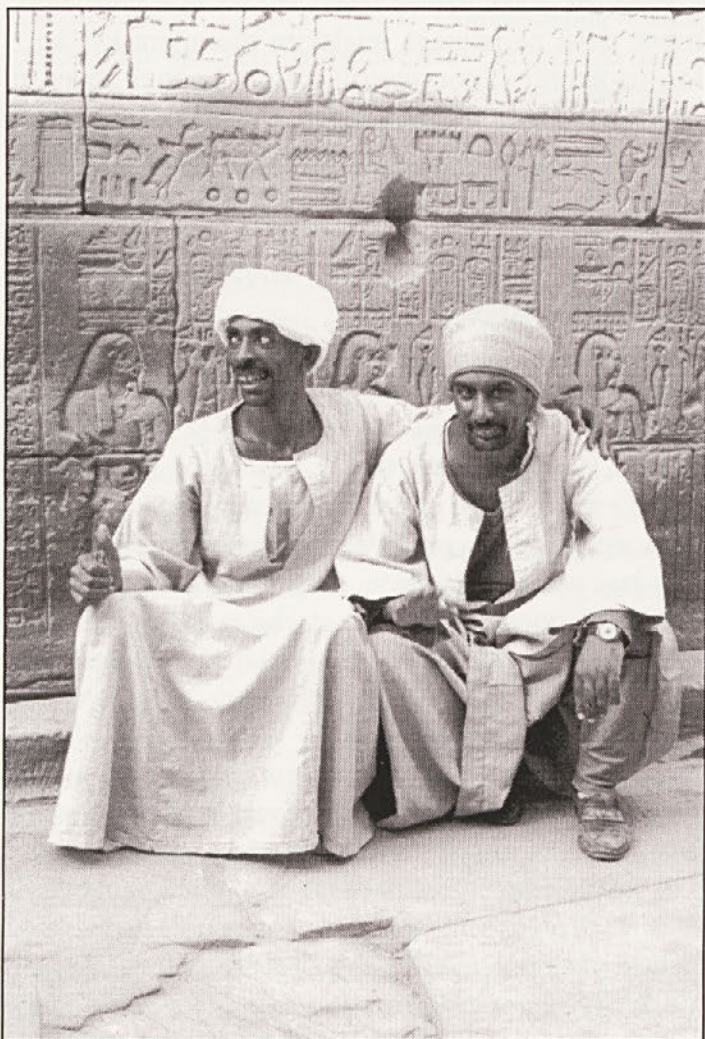
Prenočili smo v Luxorju, v hotelu Novotel. Spada v francosko verigo hotelov, zato sta bila nastanitev in hrana temu primerna. Naslednje jutro nas je pot vodila do Aswana, ki je poznan po ogromnem jezu na Nilu. Visok je kar 110 metrov in štiri kilometre širok. Dokončan je bil leta 1969, v zlato dobi neuvrščenosti, zgrajen pa je bil po ruskih načrtih. V elektrarni so vgrajeni tudi deli iz mariborske Metalne, deluje pa na principu pristiska vode, ki je v jezu. Površina jezera je 6000 kvadratnih kilometrov, dolgo pa je kar 500 kilometrov. V jezu je dvoletni tok Nila. Ko so v Aswanu zajezili Nil, je jez zalil celo deželo Nubio, tako da so morali večino prebivcev preseliti. Ti se menda še dandanes ne morejo sprijazniti s tem.

EGIPČANE ZA PRODAJALCE SREČK

Značilnost vsakega egiptovskega mesta je bazar ali tržnica. Trgovci, ki prodajajo raznorazno blago, so za naše razmere nenormalno vsiljivi. Človek se jih komaj reši. Če bi imeli na Colski nedelji take prodajalce srečk, bi jih zagotovo prodali pet tisoč. V Egiptu se za vsako stvar, ki jo kupiš, baranta. Za naše razmere so Egipčani nenavadno "flegma". Vsi sicer nekaj delajo, vendar pa najmanj, kar se da. Stresa zagotovo ne poznajo in za

srčno kapjo verjetno umrejo le redki. Ulice, predvsem stranske, so za naše oči nenormalno zasvinjane. Odpadki so povsod. O kakšni ekologiji zaenkrat še nimajo pojma. Marsikje si živali in človek delijo isti prostor. Seveda so tudi velika nasprotja, kajti veliko je lepo urejenih hiš in modernih avtomobilov.

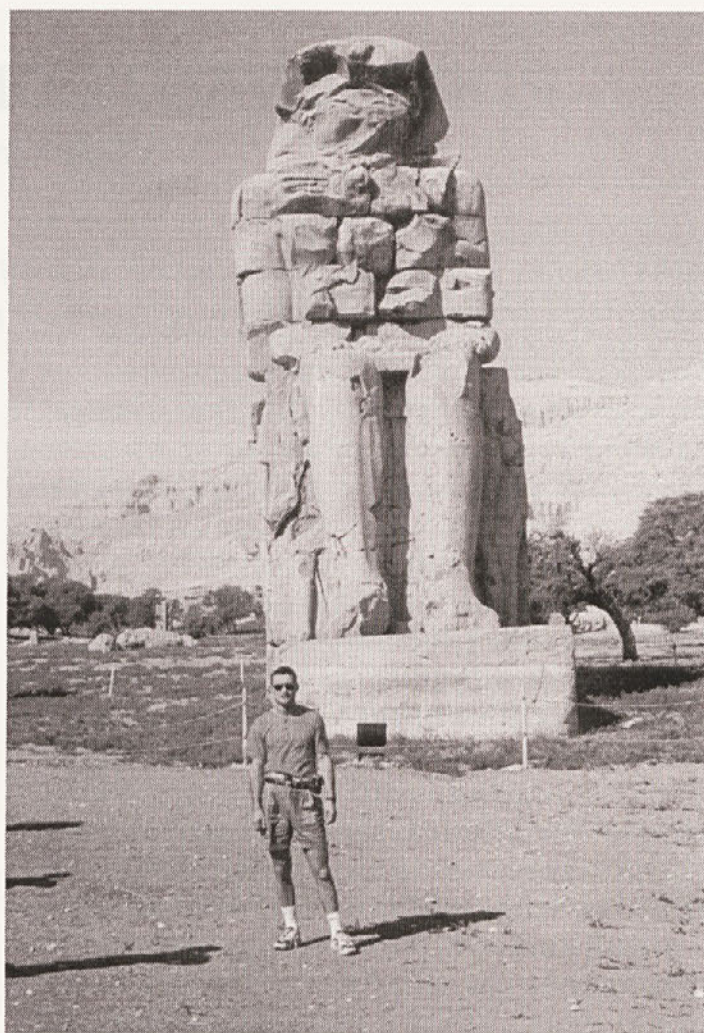
Na dvodnevni poti, ki nas je vodila od Hurgade do Aswana in nazaj, smo si ogledali večino znamenitosti na tej poti. Med drugim templje: Karnak, Edfu, luxorški tempelj in tempelj Kom-ombo. Četrty dan našega turističnega potepanja po Egiptu smo prispeli nazaj v Hurgado.

Egipčani živijo zelo umirjeno. Naš fotograf je ujel dva "flegmatika", ki pa sta poziranje zaračunala.

Naslednji dan je sledil izlet z jeepi v puščavo. Seveda se nismo peljali s takimi vozili, s kakršnimi se vozijo domačini, ampak z dokaj modernimi Toyotami Land Cruiser. Divjanje po puščavi ima seveda svoj čar; pesek, prah in hrup motorjev marsikomu dvignejo adrenalin, čeprav se šoferji ne spuščajo v skrajnosti. Sestavni del izleta v puščavo je tudi jahanje na kamelah. Kamela ima zelo dobro razvito "hidravliko"; ko počepne, da jo razjahaš, skoraj padeš z nje.

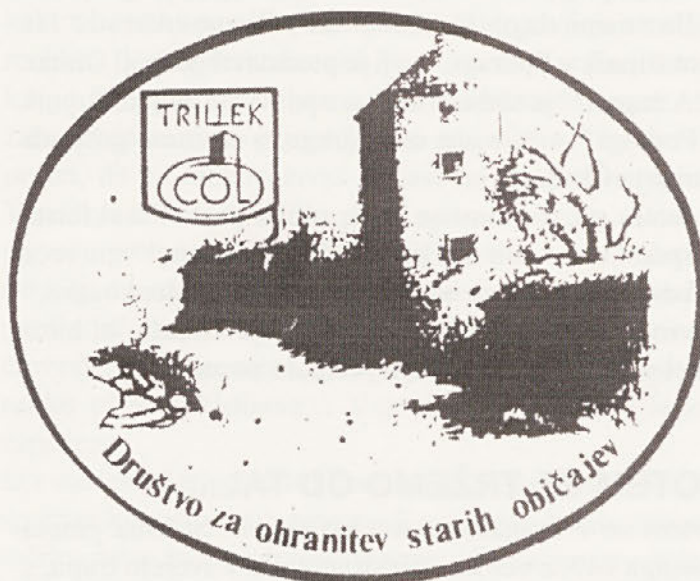
Dan pred odhodom domov je bil prost. Izkoristili smo ga za sončenje, kopanje in nakupovanje. Počasi smo zapravili še preostale egiptovske funte, predvsem za

Motiv iz Doline kraljev, ki je posejana z grobnicami egiptovskih poglavarjev.

kartuše, skarabeje in papiruse, to so značilni egiptovski spominki. Domov smo se vrnili v nedeljo, 13. decembra. Poleg lepih vtisov je večina domov prinesla tudi prebivne motnje, ki so značilne za tovrstna potovanja.

silvan praček-max

POPOTOVANJE OD DOMÁ DO DÓMA

(s poudarkom na Argentini)

“Enaki so oblaki, kamorkoli greš.”

Nisem popotnik v zemeljskem pomenu besede. Da potujem v duhu skozi prostranstva časa in prostora, mi zadošča razčujenost v deževni noči; ali zložna hoja iz doline na goro; ali lovska preža za Križno goro, ko skozi večer v noč poslušam gozd in svojo dušo...

Vendar nisem niti za trenutek pomišljal, ko so mi pevci mešanega pevskega zbora Primorje iz Ajdovščine ponudili: “A greš z nami v Argentino? Mi bomo našim ljudem v tej daljni deželi zapeli, ti jim boš kaj po naše povedal!”

In tako smo vstali v 16. april 1998... Tesnoben dan, vsaj tako sem ga občutil. Poln drobnih zloveščih namigov... Vse, kar mi je o Argentini in tamkajšnjih Slovencih povedala gospa Irene Mislej, ki je bila tam rojena in je v Buenos Airesu preživela tri desetletja, sem zapisal v računalnik. A nisem po nesreči vsega zbrisal, ko sem hotel besedilo natisniti! In ko se je že mudilo na avtobus, nikakor nisem mogel zapreti novega kovčka! Kar nezaprtega in polnega sem odpeljal v trgovino, kjer sem ga prejšnji dan kupil - in glej, tam se je gladko zaprl...

...Kljub vsemu smo ob določeni uri vsi na avtobusu - pevke in pevci Primorja s svojim dirigentom Miranom Rustjo ter predsednikom zbora Mirom Gorupom; organizator poti Jadran Hreščak; podraški župnik in prevajalec Svetega pisma Otmar Črnilogar; povezovalac programa Boris Jež; narodnozabavni ansambel Ivana Karošca iz Cerknice s pevko; ter jaz, zapisovalec vsakršnih ljudskih spominjanj in pričevanj.

Gospod Otmar Črnilogar je našemu potovanju vtisnil svojstven pečat. Že na avtobusu do beneškega letališča se mu je pripetilo tole... Prisedel je k uglajeni gospe, ki je šla z nami, da obiše sorodnike v Buenos Airesu. “Jaz sem župnik v Podragi,” se ji je predstavil gospod Otmar. - “A župan?” je slabo slišala gospa. - “Ne župan, župnik v Podragi.” - “Če ste iz Podrage, a poznate gospoda Otmarja Črnilogarja?”

V letalu pa, ko smo se že spuščali proti Frankfurtu, gospod Otmar silovito kihne. “Bog pomagaj!” mu reče nekdo. “Bog se ne ukvarja s takimi malenkostmi,” odvrne. “Ne rečem, če bi Mati Božja kihnila, bi hitro tekkel v lekarno, jaz pa sem premalo pomemben...”

POTEM SE TRŽEMO OD TAL...

Potem se v Frankfurtu tržemo od tal. Strašna gmota boeinga 747, z več kot štiristo potniki v svojem trupu, s tonami prtljage in desetlinami ton goriva, se rjoveče trže od zemlje pod nebo. Ta pravadna silna težnja človeka

po letenju, ki je podobna hrepenenju po svobodi, pri vsakem novem vzletu v meni vzbuja občutja strahu in vznosenosti. Vsak delček telesa sili nazaj k tlom, vsak drobec duha pa pomaga letalskim motorjem kvišku... Gor, na skoraj 12000 metrih višine, bogovi zraka in brezmejnega prostora premetavajo naše letalo kot drobno smet... Zunanja temperatura skoraj minus 60 stopinj, hitrost tudi do 950 km/h... V trinajstih urah bomo v Buenos Airesu...

BUENOS AIRES...

Buenos Aires... Trinajstmilijonsko človeško mravljišče, če štejeemo zraven širšo okolico. In širi se neprestano v koncentričnih krogih na vse strani - a čez najširšo reko na svetu, Rio de la Plata - tudi do osemdeset kolometrov široko! - ne more. Tu je skoncentriranega več kot tretjina vsega argentinskega prebivalstva. Predmestja so revna, da se bog usmili! Škatlaste, razpadajoče “hiše”, če jih lahko tako imenujemo, brez strehe v našem pomenu besede, kaotično stisnjene, s prizidki in nadzidki ena čez drugo nakopičene, morda celo brez tekoče vode, neasfaltirane ulice med njimi...

Nekje sem prebral, da vse bolezni, ki jih v to mesto prineseš s sabo, tu občutiš desetkratno. Velika zračna vlaga, za jesen sorazmerno visoke temperature, tako da bi največjemu argentinskemu mestu lahko rekli Hydro Aires. Ves čas sem moker od potu, ponoči in podnevi. Nastanjeni smo v hotelu Ushuaia (tako se imenuje tudi najjužnejše argentinsko mesto na Ognjeni zemlji), ob eni najbolj prometnih ulic Avenida Cordova, ki se dviga iz pristanišča ob Riu de la Plate v središče velemesta. Promet je nepopisen. Šoferji mestnih avtobusov prav pred našim hotelom menjajo v nižjo prestavo in do konca pritisnejo na plin. Ker je moja soba obrnjena proti ulici, občutim ta hrup kot rjojenje v možganih, ki je ponoči še posebno močno. Dobro, da skoraj polovico vseh noči prespimo v drugih hotelih.

Prvi dan je dež in Buenos Aires z mešanimi bčutki občudujemo le skozi zarošene šipe turističnega avtobusa. Naš vodič in organizator potovanja Marjan Bogataj, direktor in solastnik potovalne agencije Liria Tours po zvočniku razlaga, mimo katerih znamenitosti se peljemo. Jezi ga ograja pred predsedniško palačo (“... še Peron je

ni imel...!")); za krajši šas pristavimo pred velikim šotorom - v njem bojda že poldrugo leto stavkajo argentinski učitelji, ki da so mizerno slabo plačani, v razredih pa da imajo po štirideset otrok. Ministrstvo za šolstvo pritiska na predsednika, a brez uspeha...

AMERIKANCI SO ZAPROSILI ZA SLOVENSKO PESEM...

Prvo kosilo v kletni restavraciji le dve ali tri ulice od našega hotela. Lastniki so Slovenci, družina Miklič, povojni emigranti. Trije bratje in sestra. Na mizah napisi - DOBRODOŠLI "SLOVENCİ". (Slovenci bogvezakaj med narekovaji...) Hišna specialiteta - "polpeta po naše", kot jo imenuje gospodar. Po naše že, vendar za štiri naše... Moj "cimer" Jež hoče gospodarja povprašati, če mogoče pozna njegovega sorodnika, maminega strica. "Vi, ki ste tu, ali v društvu Triglav poznate..." - "Ne, to pa ne! V tem društvu pa ne!" še vedno vljudno, vendar hladno odgovori mladi Miklič. - "Sem mislil..." je presenečen Jež, a ne utegne končati, ker ga Miklič prekine: "Veste kaj, gospod, prinesel vam bom seznam Slovencev v Buenos Airesu, pa si sami poiščite svojega sorodnika." In mu je prinesel seznam, a Ježevega strica ni bilo v njem... Seveda, saj je zahajal v društvo Triglav...

Tako je nepoučenega in naivnega Ježa mladi Miklič, lastnik kletne restavracije v središču Buenos Airesa, poučil o žalostnem dejstvu - Slovenci v Argentini so strogo razdeljeni med sabo...

Kmalu pa se je oglasila pesem - Noči se, ljubica moja, želim ti blažene sanje... To je tisto! Čarobna moč občuteno zapete pesmi, v kateri sta zlit v eno Človekovo hrepenenje s sanjavo Naravo, napolni zadušno klet s čisto Lepoto. Kot da Slovenci do konca odpremo svojo dušo le v stisnjenih zadušljivih prostorih, da plane iz zemeljskih teles in utesnjenosti ter se zlije v brezmejno veselje...

Pesem navduši tudi Amerikance v sosednjem prostoru in hočejo še. In tako se rodi prvi koncert pevskega zbora iz nekega malega evropskega mesteca v svetovnem vele mestu. V kleti seveda, polni nestrpnosti do "nepravih Slovencev", primorski pevci pojejo o slovenski domovini, ki je "take nima svet" (kar v tem podzemnem prostoru tudi verjamem), pojejo o svobodnem rodu, ki je plul po svojem morju...

Z obrazov pevk in pevcev sije spontana lepota...

PAMPE IN ROSARIO

Sobota, 18. aprila. Po zajtrku se z avtobusom odpeljemo proti dobrih tristo kilometrov oddaljenem Rosario. O tem kraju sem že pred potovanjem vedel, da ima kake tri milijone prebivalcev, da leži ob veliki reki Parana, ki je

to še vedno dovolj široka in globoka za preoceanke, da je tu svetovna luka za žitarice, da v mestu živi veliko Furlanov in Benških Slovencev, da tu živita Emilio Žigon in njegova sestra, ki izvirata iz Lokavca in se trudita, da bi na univerzi v Rosariu odprli lektorat slovenščine... Sam pa sem zaznal, da je to mesto, oblito s posebno prosojno lučjo, polno daljav... Tu se je rodila argentinska zastava - dve nebesno blede modri polji objemata belo polje s soncem na sredi. (Prvič so jo dvignili 1812. leta.) V začetku prejšnjega stoletja, v času osamosvojitvenih vojn, so se generalu Belgranu te barve razodele kot bistvo argentinske duše - brezmejnost prostora in časa... (Gotovo je v njem bilo pesniško srce, tako kot v našem Mastru...)

Take so tudi argentinske pampe - ena sama do neskončnosti segajoča ravnina, po kateri se pasejo črede govedi in konj. Od obzorja do obzorja, in še čez, je svet, kot bi ga zravnal ogromen valjar. Za gostim šopom dreves slutnja ograjene haciende, slutnja močnih zidov, ki varujejo središča sveta. Zakaj kjerkoli se tu ustaviš in si postaviš selišče, tam je središče sveta.

Argentinski avtobusi so poglavje zase. Slovenci, vajeni discipline in točnosti, se le počasi navajamo na način razmišljanja argentinskih turističnih prevoznikov. Vedno znova ob točno dogovorjeni uri stojimo pred hotelom, s potovalkami in oblekami v rokah, in naivno verjamemo, da bo avtobus vsak čas prišel. Lahko pa smo zadovoljni, če sploh pride. Lahko se zgodi, da po uri in več čakanja na pločniku pred hotelom, po telefonskih posredovanjih organizatorja Bogataja, pošljejo po nas kombije ali taksije. Če gre le za prevoze v Buenos Airesu, to še gre, na večstokilometrski vožnji, v Rosario ali v Cordovo, pa smo obsojeni na avtobuse, ki imajo praviloma pokvarjeno ozvočenje in klimo (ali je zadušljivo vroče ali pa drgetamo od mraza). Praviloma pride med potjo tudi do okvare gume in tako smo obsojeni na čakanje v kaki obcestni parilli (beri pariži, ž izgovorjajo zelo mehko). V teh restavracijah te postrežejo s parillado, kar je še najbolj podobno našemu mešanemu mesu na žaru. Pečeno meso prinesejo kar na priročni štirinožni pečici, da ga lahko uživaš počasi in je ves čas toplo. Vendar je dobro, da vemo, da so njihove porcije za naše pojme ogromne. Če so pri mizi štirje Slovenci, je čisto dovolj, če naročijo parillado za dva. In kaj vsebuje parillada? Prepoznali smo lahko bikova jajca, ledvice, črevesje, priželjc, rebra, goveja prsa, krvavice, dolge in tenke pivske klobase... Vse seveda na žaru lepo zapečeno.

In v eni izmed teh obcestnih restavracij sem doživel drugi spontan koncert naših pevcev. Ko smo po kosilu mimo točilne mize zapuščali restavracijo, večina pevcev je že bila na avtobusu, se je nekaj fantov ustavilo ob temnih točajkah in zapelo... Gostje so obračali glave proti njim,

natakarji so zaustavili korak... Ko so ostali pevci na avtobusu zaslišali pesem, so se vrnilo še oni in kmalu je cela restavracija brnela od slovenske pesmi... Mislim, da je bilo to v kraju San Nicolas.

Vznesenost v avtobusu iz San Nikolasa proti Rosariu: "...O, hvala Ti, da sem! To silno občutje! Te daljave, polne slutenj in hrepenenj! Daljava je pesem; daljava sem sam, nedorečen... Si to tudi ti, prijatelj? Ki si iz čistega veselja, ker živiš, pobožal neznano temnolaso deklo za točilno mizo? Ki je to začutila in ni odmaknila glave... Pride trenutek, ko moraš! nekomu kaj reči, ko te nekaj sili, da stegneš roko nad pampo, da začutiš, kako te trave božajo po dlani...

Kdo si ti - s soncem od strani, skoraj skozte?

Drevo v pampo meče senco, kot bi v humus odslikavalo strašno željo svojih vej - proč od tu, v daljave... A vejam korenine ne dajo od sebe. Zato rojevajo popke in brstje, liste in cvetje... Iz cvetov plodovi pa se spet h koreninam upognejo..."

Prvi uradni nastop smo imeli v Rosariu, v prostorih Slovenskega društva. Pred stavbo, ki jo načinja čas, iz pločnika rasteta dve lipi, v tem letnem času ovešeni z odmirajočim jesenskim listjem...

Ko zbor poje pesem Oj, Triglav, moj dom, opazujem starejšega možaka, kako zraven poje. Iz oči mu izvirata dva studenčka čiste bolečine...

Ljudem berem iz knjige ljudskega smeha in joka - Mož in čemerika. Vem, da me vsi ne razumejo, da večina le sluti, kaj jim govorim. Vendar jim berem - kakor mi je svetovala gospa Irene Mislej, ki je bila v Argentini rojena in je večji del svojega življenja preživela med njimi: "Ti samo beri! Poslušali te bodo, čeprav ne bodo vsega razumeli. Lačni so domače besede!"

"Si mi stu'ru ju'kat," mi je ob koncu rekel droben starček...

Po nastopu sem sedel pri mizi z vitalnim belolasim dvainsedemdesetletnikom in njegovo dvaindevetdesetletno materjo. Da ima pritisk, je pojamljal, a je z velikim tekom zmazal več pečenih govejih reber kot jaz, spil temu primerno vina in med razgovorom z mano ves čas navdušeno in glasno spraševal svojo mamo, kako se tej in oni stvari reče po slovensko. Stara gospa, vsa drobna in neznatna zraven eruptivne in elementarne radovednosti svojega sina, je bistro spremljala dogajanje okoli sebe in mu potrpežljivo, kakor otroku, po slovensko odgovarjala...

Ubijalsko nočno vožnjo nazaj v Buenos Aires si bom zapomnil po bolečinah v nogah in po temle kratkem razgovoru, ki sem ga imel drugi dan s pevko Cvetko Č., ki je nekaj časa sedela zraven mene. "A sem kaj smrčal?" sem jo vprašal. - "Malo, prav malo... Tako, bolj nežno,"

mi je na svoj način dvoumno odvrnila. Ker svoje smrčanje poznam po opisu žene, vem, da je bila Cvetkina oznaka zanj več kot mila...

MARIJA POMAGAJ V SLOVENSKI HIŠI V BUENOS AIRESU

Na drugo belo nedeljo, posvečeno nevernemu Tomažu, je v slovenski cerkvi Marija Pomagaj, v Slovenski hiši v Buenos Airesu, gospod Otmar Črnilogar, župnik iz Podrage, daroval sveto mašo. "Le kaj bo povedal pri pridigi?!" sem bil sam zase radoveden.

Zelo kratek je bil, gospod Črnilogar... Sveti Tomaž je bil razumski vernik. Iščoči človek. Dosti jih je danes takih med nami. Z medicinsko natančnostjo je pretipal Kristusove rane in šele nato padel na kolena ter vzkliknil: Moj gospod in moj Bog!!! Tega vzklika ne more uglasiti največji glasbeni genij. Spregledal je, neverni Tomaž... Cerkev Marije Pomagaj je moderna sakralna zgradba. Za oltarjem nenavadnih oblik na pramenastem betonskem stebru visi Križani. Z vrha stebra čez ves prostor po stropu, kot iz sonca, sijejo betonski žarki. Na levi steni stilizirana krilata bitja, mogoče angeli, s spačenimi obrazi, ki naj bi morda razodevali bolečino in grozo. Pod njimi se spomnim drobcev napisa: GLEJTE JIH... IZ ONOSTRANSTVA... ZA MRTVE NE BODI MRTEV! Na desni steni zaklenjena monštranca. Motijo vrata, ki neusmiljeno škripajo, ko tudi med obredom ljudje vstopajo in izstopajo.

Prepričan sem, da v tej cerkvi že dolgo ni bilo tako ubranega petja, kot so ga to nedeljo iz svojih src zlivali naši pevci...

Po maši sem se naključno pogovarjal z uglajenim starejšim gospodom. "Kako da ste Slovenci v Argentini tako razdvojeni?" sem ga vprašal, kar sem v teh nekaj dneh spoznal. - "Kot Slovenci nismo razdeljeni," je prepričano rekel. "Le politično se razhajamo..."

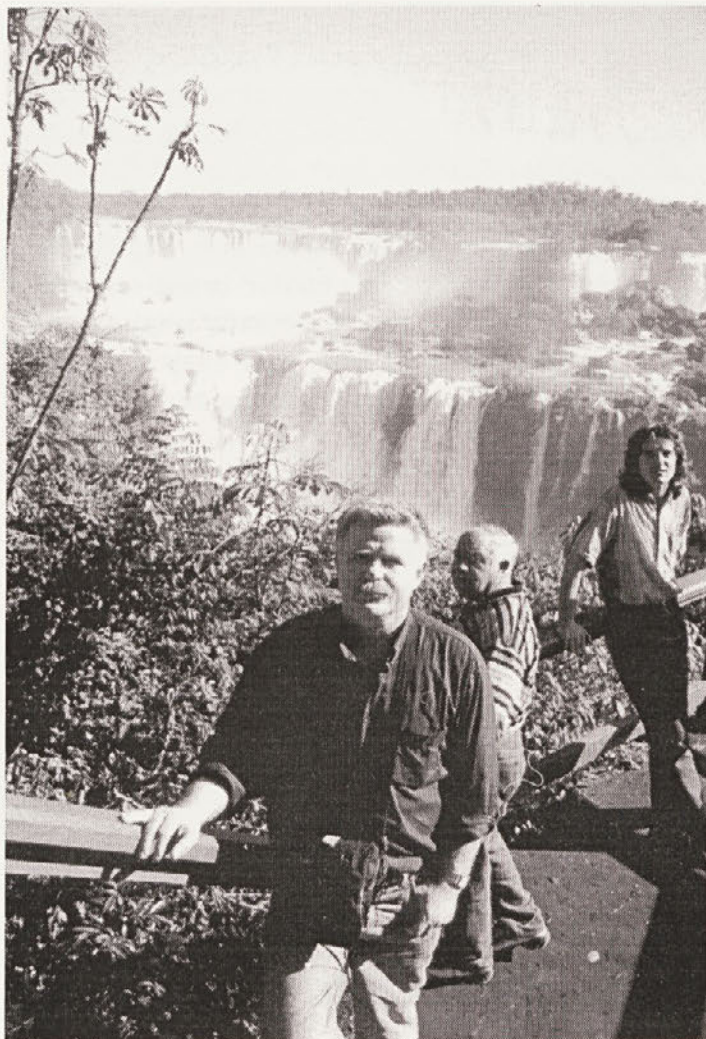
O, ko bi bilo to tako enostavno! Potem bi pri tej maši srečal tudi predvojne primorske emigrante in v društvo Triglav bi zahajali tudi ti, ki se zbirajo v Slovenski hiši... Loteva se me jesenska otožnost. Čimprej domov, v brstečo pomlad!

Vendar, še prej me čaka jesenska... trgatev!

"TRGATEV" V SLOVENSKEM DRUŠTVU TRIGLAV

Slovensko društvo Triglav je nastalo 1976. leta, ko se združijo Ljudski oder (ustanovljen 1925. leta), Naš dom (ustanovljen 1936. leta) ter Zarja (ustanovljena 1958. leta). Dom je velik, prevelik za današnje potrebe... Največji kulturni dom Slovencev v Južni Ameriki. (Načrt zanj je naredil Mario Turel, čigar oče je bil iz Renč

doma.) Velika športna dvorana, kegljišče, bazen, gostinski prostori... Vzdrževanje je z leti vedno zahtevnejše in dražje, članstvo pa se stara, saj so člani tega društva predvsem otroci tistih priseljencev, ki so v dvajsetih in tridesetih letih s Primorskega pribežali pred fašizmom.

slapovi na reki Uguasu

Pred Domom nas pričakajo rojaki - domačih obrazov in toplih oči. Le pogledamo jih in vemo - to so naši ljudje, Primorci! Kraševci, Vipavci, Brici in Gorjani z obrobij Trnovskega gozda... Takoj se zapletem v klepet z iskrivim možakom - kot bi se že od nekaj poznala! Šele po daljšem razgovoru, potem, ko mi pove, da je eden od ustanoviteljev društva Triglav, ko sem ga že fotografiral v preddverju pred doprskim kipom Simona Gregorčiča, ga pobaram, kdo je in odkod. Jože Hlača da je, iz Stomaža na Krasu. Ko mu je bilo 19 let, je namesto v italijansko vojsko v Abesinijo odšel za sestrama in bratom v Argentino. Eden od mnogih primorskih Slovencev, ki so se pred fašizmom umaknili v tujino za zmerom. V dveh dneh so jim italijanske oblasti izdale vse potrebne dokumente za izselitev in si zraven mele roke... Tako se je Primorska praznila. Mladi Primorci so odhajali, v deželo pa so se priseljevali Italijani... To nedeljo je bil v društvu Triglav praznik, imenovan

TRGATEV. Sredi ogromne dvorane so postavili imitacijo pravega primorskega latnika! Z vej žal ni viselo žametno črno grozdje, kot v domovini... Ne, na šparone so bile navezane plastične vrečke, polne argentinskega grozdja in jabolok. Nekaj žensk, pomešanih med plesalce, je budno pazilo na "pridelek". Takoj ko se je roka plesalca ali plesalke stegnila po vrečki s sadjem, že so bile ob "tatinskem" paru, zagrabile so plesalca in ju odvedle k mizi z blagajno, kjer je moral "tat ukradeno" sadje drago plačati. Tako na domiselen način dobijo v vedno suho društveno blagajno kak pesos...

Okrog in okrog plesišča polne mize, za mizami razigrani Primorci. Za ples igra narodnozabavni ansambel Ivana Karošca iz Cerknice, ki potuje z nami in skrbi za zabavo pred in po koncertih zbora. Za mizo sedim z gospodom Janezom Žgajnarjem, slovenskim veleposlanikom v Argentini, s skladateljem Cirilom Krenom, ki je iz rodnih Brd v Argentino prišel z materjo za očetom še pred drugo svetovno vojno. (Tudi eno njegovih skladb - Naš dom, poje naš zbor po Argentini!) Od časa do časa prisede tudi gospod Silvio Pavlin, predsednik društva Triglav. Zelo je zaposlen in povsod ga je videti. Govori tisto imenitno pojočo primorščino iz svojega otroštva, obarvano z argentinskimi besedami. Dovolil mi je, da objavim njegov pozdravni nagovor...

Gospa in gospodine - Člani priatili od Triglava, hvala za vazo prisodnos.

Zagvaluiem prisotnost gospoda embasadoria profesor Janez Zgajnar, qui ie med nami.

Danes damo espesialno dobrodozlico nazem primorske peucem iz Aidusčine, tudi instrumentalne musikante, ki hmalo ih bomo pozluzali, pisatelia profesor gospot Franc Černigoj, trduktor gospot profesor Otmar Černilogar, gospot licpneiado Boris Jez in usim representacio od podietie, qui so podprli to pot. Za useh vedrugem en velik aplaus.

J(h)očem vam povedati, da druztvo Triglav so ga ustanovili stara emigracia od Primorce, qui so nasplozno odj(h)aial leta 1926 do 1939.

Večina naze člane so druga, tretia in tudi četrta generacia.

Ze 60 let ni več emigranto, al slovenska cultura in priatelska ze vedno deluia.

Za use obiskovalcem zelimo lepo bivane v repub. Argentine. Hvala lepa.

Kaj naj dodam k temu nagovoru? Nič. Vsaka moja beseda bi bila odveč... Le to naj povem, da sem ga do črke natančno prepisal. Dodal sem le velike začetnice, ločila ter dva h-ja v oklepajih, da ne bi kdo od bralcev j-ja bral po naše...

Večerni koncert v primorskem društvu Triglav je bil veličasten. Polna dvorana, ganljivo hvaležno občinstvo. Vsako pesem so pili z ust pevcev, vsako besedo, ki smo

jo izrekli gospod Črnilogar, povezovalc Jež in jaz, kot bi jo popivnali vase. Škoda ker sem imel s sabo le pet izvodov svoje knjige Mož in čemerika, iz katere sem bral. Obžaloval sem jaz, še bolj pa vsi tisti, ki bi jo radi imeli.

“Že dolgo, dolgo ni bilo v našem društvu tako lepo,” se nam je na koncu iskreno zahvalil gospod Pavlin, predsednik Triglava...

PETI IN ŠESTI DAN, PONEDELJEK IN TOREK... IGUAZU ALI IGUAQU?

Letimo proti pragozdovom okoli Iguazuja, kot ime te reke in slapov pišejo Argentinci, oz. Iguacuja, kot pišejo na brazilski strani. Oboji pa izgovarjajo - Iguasu, kar naj bi v jeziku tamkajšnjih Indijancev pomenilo Velika voda. Blizu tromeje med Argentino, Brazilijo in Paragvajem je to.

Reka Parana poplavlja. Obsežne pokrajine pod vodo rožnate barve, kakršna je tudi pragozdna prst. Tudi ceste skozi pragozd so rožnate. Pred pristankom letimo tako nizko, da razločimo bananovce, polne banan.

Reka Iguacu - Iguazu, ki se izliva v veletok Parana, ustvarja na brazilski in na argentinski strani grozljivo - veličastno lepe slapove - Cataratas del Iguazu. Menda jih je nekaj sto, tudi do osemdeset metrov visokih. Skupaj s pragozdno pokrajino okoli reke tvorijo Nacionalni park Iguazu, ki je pod zaščito Unesca.

Imamo srečo. Zaradi stoletnih voda (prav v času našega obiska so v Argentini velike poplave) so slapovi tudi do štirikrat bolj vodnati kot navadno in skoraj rdeči od pragozdne prsti, ki jo nosijo s sabo. Vlaga je ubijalska, tudi do stoodstotna. Razpršene drobne kapljice se kot oblaki dvigajo nad največjimi slapovi.

Besede so odveč. Ne povedo, kar srkaš vase s celim telesom. Oko zajame, kar pač zajame. Uho sliši, kar sliši. A tisto, kar skozi pore vsega telesa vdira vate; in še luč nebeška od zahoda; in še kri, ki po dolgem času spet divje polje po žilah - da odvezal bi vozal na duši... In metulji vsepovsod in vseh barv...

Prespimo v hotelu sredi ukročenega pragozda. Na večernem sprehodu po uhojenih stezah okoli hotela srkam vase tropsko noč. Rakun z oskubljenim repom skoči čez pot. Različne palme, obložene z neznanimi plodovi - ne vem zakaj, me spominjajo na boginjo Venero z mnogimi jedrimi dojkami... Kaj naj s fotoaparatom! Njegovo oko je mrzlo in mrtvo! Kako naj v svoje mrtvo srce ujame živi utrip pragozda in moje odzivanje nanj. Eno mi je neskončno žal! To, da ni z mano moje žene in mojih otrok, da bi z njimi delil vso to lepoto. Inako se mi stori, ko se spomnim nanje...

Nekje globoko izpod podzavesti se izvije spomin na kolonialne čase, stkan iz knjig, filmov, pripovedovanj

in domišljije... Spomin na Indijance, ki so še pred petsto leti edini od Evinih otrok živeli tod. Dokler niso prišli drugi Evini otroci, v podobi jezuitskih misionarjev in španskih vojakov, z meči v obliki križa... Z njimi je prišlo uničenje in smrt... Zdaj Indijanci prodajajo spominke, nekaterim celo dovolijo, da kot vzdrževalci parka živijo v svojem pragozdu...

Drugi dan - argentinska stran Iguazuja. Vodi nas Indijanka Hulia. Preveč lepote naenkrat, da bi jo lahko vsaj približno občutil. Razsipajoča, bobneča, razbijajoča, peneča se in pršeča lepota živih voda.

Na skalnem pomolu nad globoko sotesko, v katero bobni slapovje, se zberejo pevci. Iz vse duše zapojejo Oj, Triglav, moj dom - tako kot še nikdar! In tudi sam nisem še nikdar tako občutil lepote domače zemlje kot ob poslušanju tega petja. Spoznal sem - lepotam, ki jih premore slovenska zemlja, ni treba zardevati pred “krasom sveta”...

CÓRDOBA, ŠE PREJ PA TAT NA AVTOBUSU IN PRAZNA GUMA...

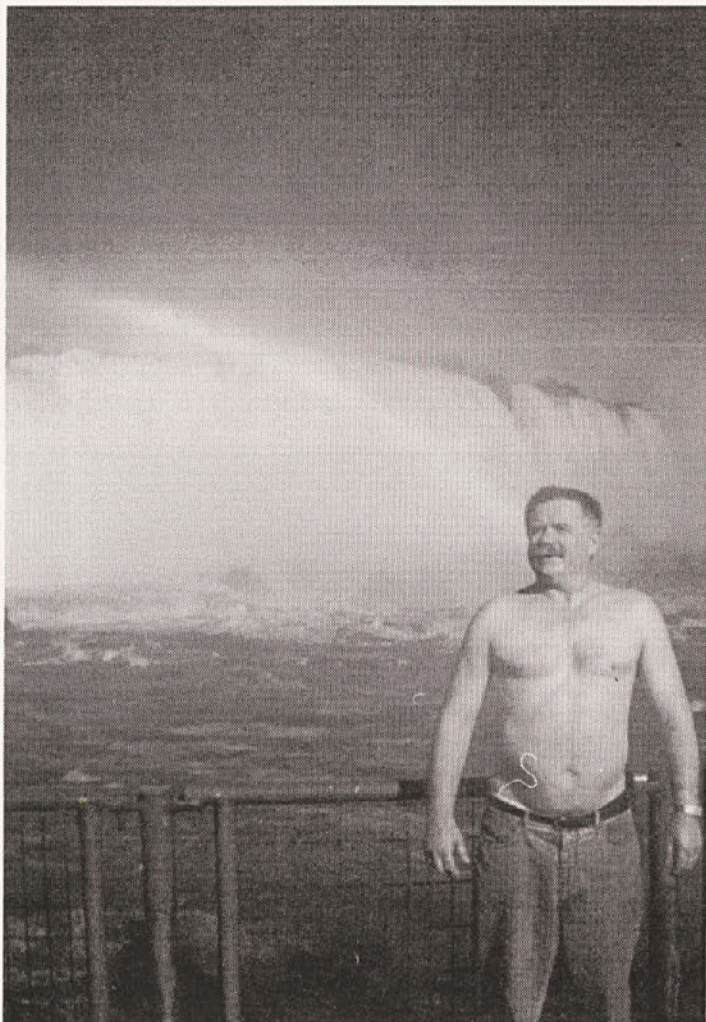
Ko bi nam vsaj tokrat dodelili za daljša potovanja ustrezen avtobus! smo si želeli pred odhodom v skoraj 700 kilometrov oddaljeno Cordoba. Želje so eno, resničnost pa je drugačna! To smo znova spoznali, ko smo v sredo zjutraj vstopali v zanemarjen in sploh sumljiv avtobus. Da bi bila mera nezaupanja in tihega razočaranja polna, se je kar med nami pred odhodom sprehodil mlajši moški južnoameriškega videza, za katerega smo menili, da je šoferjev pomočnik, (mogoče je tudi bil, a ne za vožnjo...) in iz potovalne torbe sunil Marku iz Žabelj denarnico s petsto dolarji in še bančne kartice povrhu. Menda je še lepo pozdravil, se mogoče celo zahvalil za našo naivnost in gostoljubje, ko je zapuščal avtobus, le da mi tega nismo dojeli, dokler Marko tatvine ni odkril. Dobro, da ima fant v Buenos Airesu strica, ki mu je pomagal, da sta telefonsko preklicala euro in ne vem še kakšne bančne kartice, preden jih je zmikavt lahko v trgovinah uporabil za nakupe.

Mi smo tačas veselo peljali skozi pampe - a le kakih dvesto kilometrov, ko se je spraznila ena zadnjih gum. Preden so jo zamenjali, je Marka za nami pripeljal stric. Konec dober, vse dobro, smo si rekli in oddrveli novim dogodivščinam naproti, saj smo zaradi zamude zaradi prazne gume že vedeli, da bomo začetek koncerta v Cordobi zagotovo zamudili...

Nekaj besed o mestu Cordoba in o Slovencih v njem. Slovensko društvo v Cordobi je majhno. Največ je Belokranjcev, večina jih je v službi pri cestni železnici. Vsi so predvojni ekonomski emigranti. Tu je nekaj časa

živel tudi slovenski skladatelj Ubald Vrabc (tudi njegove pesmi pojejo naši pevci in pevke) in je bil 1923. leta celo eden ustanoviteljev Slovenskega podpornega društva.

Cordoba je hkrati tradicionalna počitniška provinca. Mesto samo, ki je staro že 425 let in ima danes 1 300

Zaradi stoddstotne vlažnosti je ob slapovih priporočljivo sprehajanje zgoraj brez.

000 prebivalcev, pa je duhovno in prevratno središče Argentine. Tu živijo svobodoljubni ljudje. Tu je doma prva argentinska univerza, ki je hkrati druga v Južni Ameriki, saj je še iz kolonialnih časov. Ustanovili so jo jezuiti. Tudi arhitektura je kolonialno obarvana. Od tod izhaja vrsta slavnih argentinskih politikov.

Vsi državni prevrati in družbene spremembe se menda začnejo tu. Ko so se v petdesetih letih (1955. leta) v Buenos Airesu dvignili proti Peronu, je upor vojska v krvi zadušila. Čez nakaj mesecev se je dvignila Cordoba in Peron je padel...

CÓRDOBA... KONCERT IMAMO V MESTNI HIŠI...

Povsod na naših nastopih, v Rosariu, v društvu Triglav, v Cordobi, gledam starčke belolase, ki pomagajo peti Oj Triglav, moj dom in zraven jočejo. Usta komajda odpirajo, solz si z lic ne otirajo, pustijo, da jim kapljajo na svečano obleko... Skozi vse pore telesa pijejo petje.

Gledam tri živahne deklice petih, šestih let v prvi vrsti. Vse tri so imenitno oblečene, s penteljčkami v lasch. Nekaj časa poslušajo, nato se, kot otroci pač, ozirajo okrog, se sprehodijo med zamaknjenimi starejšimi poslušalci, pa se spret vrnejo na svoje sedeže. S starimi starši so prišle na koncert. Slovensko ne govorijo... Kaj jim bo pomenilo védenje, da so slovenskega rodu, ko odrastejo? Toliko kot meni védenje o tem, da so bili predniki moje mame tirolski Nemci. Še na kraj pameti mi zaradi tega ne pride, da bi se vsaj malo čutil Nemca. Domovina je tam, kjer se rodimo, kjer preživimo mladost. To je dejstvo. Je to dejstvo tragično? Mogoče pa ni... Tudi Slovenci smo državljani sveta. Zakaj ne bi tudi mi prispevali k podobi novonastalih narodnosti na mladonaseljenih celinah sveta?

In - če pogledamo na izseljevanje še malo drugače. Če se Slovenci ne bi že več kot sto let množično izseljevali, če se ne bi brezumno pobijali v obeh vojnah, bi nas bilo danes v matični domovini verjetno vsaj še enkrat toliko. Bi lahko preživeli na tem koščku zemlje, ki ga imamo? Že danes je veliko delaželnih Slovencev brezposelnih... Kar strah me je takega razmišljanja... Ali prav slišim? Ja, res je. Koncert v Cordobi zaključí italijanska pesem... O, moji lubi Slouenci!

Srečanje z našimi rojaki v Cordobi nadaljujemo v domu Slovenskega podpornega društva. Nastop gospoda Črnilogarja in moje branje iz knjige ljudskega smeha in joka simultano prevaja Marjan Bogataj. Sklepam, da zelo dobro, saj poslušalci živo in hvaležno poslušajo. Ko berem Bruteta, najbolj pretresljivo zgodbo v knjigi, marsikdo zajoka...

V Cordobi spoznam dva izjemno zanimiva človeka - Gracijelo Mravlje in sedeminsedemdesetletnega jadralnega padalca Karla Gregoriča.

Gracijela po očetu izhaja iz Dobrove pri Ljubljani, po materi pa je Argentinka. Rojena v Cordobi, tu je tudi končala likovno akademijo. Kot štipendistka Izselske Maticice je specializirala grafiko na ljubljanski likovni akademiji in je v Ljubljani preživela tri leta. S svojo človeško toplino in neposrednostjo nam je vsem polepšala čas, ki smo ga prebili v Cordobi. Hčerka Jerica je bila ena izmed treh punčk, ki so bile na koncertu. Slovensko Jerica ne zna...

Karlo Gregorič pa je, kot sem že napisal, jadralni padalec, in to najstarejši jadralni padalec v Južni Ameriki, saj ima že sedeminsedemdeset let. Z jadralnim padalom je letel že v Braziliji, Argentini in v Čilu, kjer je bil v zraku kar tri ure in pol! Kljub visoki starosti se misli letos jeseni aktivno udeležiti svetovnega prvenstva jadralnih padalcev, ki bo prav v Ajdovščini...

Predsednik Slovenskega podpornega društva je Dario Uršič iz Ivanjega Grada na Krasu. Zelo prijazen možakar in imeniten gostitelj.

Povedo mi, da je večina podobnih društev v Cordobi - slovaško, ukrajinsko, poljsko..., že prenehalo obstajati...

MONTEVIDEO - MESTO SPOMENIKOV, NA KATERE SO URUGVAJCI PONOSNI

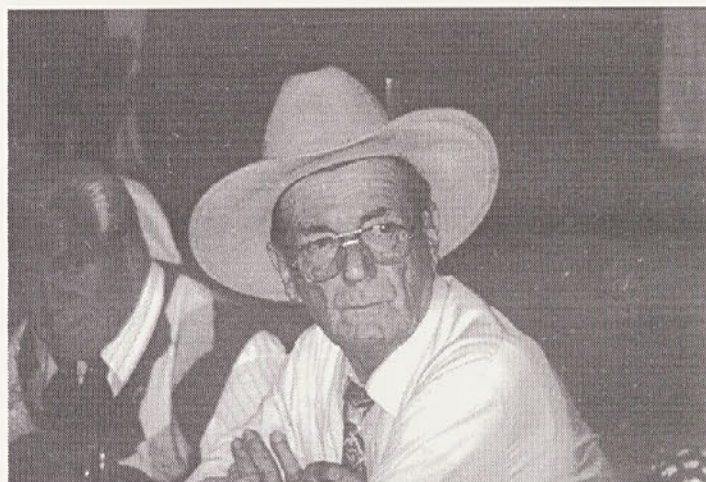
Petek, 24. aprila. V poslopju velikega mednarodnega pristanišča v Buenos Airesu čakamo, da se vkrcamo na katamaran, ki nas bo popeljal čez najširšo reko na svetu, čez Ro de la Plata, v Montevideo, glavno mesto Urugvaja. Nekako pobit in potlačen sem. Toplo je in zračna vlaga je visoka, tako da se mi obleka lepi na kožo. Včerajšnja vožnja iz Cordobe v Buenos Aires je bila ubijajoča. Občudujem gospoda Črnilogarja. Kljub visokim letom in bolezni ne kaže znakov utrujenosti. S svojstvenim obnašanjem, govorjenjem in početjem je ves čas v središču pozornosti. Raznovrstne domisljice in duhovite zgodbe trosi okrog sebe kot iz rokava. Spomnim se anekdotične zgodbe o tem, kako je kot najboljši strelec s protiletalskim topom v svoji enoti, služil je v jugoslovanski vojski, dobil odlikovanje. Ko mu ga je kapetan izročal, mu je svečano rekel: "Ovo ćeš svečano nositi nedjeljom i praznikom!" - "In zdaj," pravi gospod Otmar, "če hočem izpolniti ukaz svojega starešine, si moram odlikovanje pripeti tudi na mašniško oblačilo..." Potem nam pove še, katera je najhujša kletvica, ki jo je doslej slišal. Tudi to je bilo, ko je služil domovini. Bil je priča, ko je otrok v parku ušel materi, in ko ga je ujela, je iz srca zaklela: "Jebem ti majku tvoju!"

Kaj vse nas ločuje in pogloblja razlike med nami! Različna mišljenja, politična in druga prepričanja, državne in druge meje, jezikovne in narodnostne prepreke... Iz srca zapeta pesem pa vse izgadi... Najhujši politični nasprotniki in sovražniki, pripadniki različnih narodnosti in jezikov, mladi in stari, revni in bogati - vsi prisluhnemo živi pesmi. In tako je bilo tudi na katamaranu, ki je rezal rjave vode, polne mastne prsti in bogvekje iztrganega zelenja proti Montevideu... Res je srebrna, ta reka; v luči, ki sije skozi prosojne oblake, se srebrno svetlika...

Ko smo stopali s trajekta, je k nam pristopila neka potnica. Govorila je angleško. "Olepšali ste mi potovanje," je rekla pevcem in pevkam. "Ko niso izključili glasbe, sem sama šla tja in jim rekla, da glasba iz zvočnikov moti vaše pesmi in naj jo zato ugasnejo..." Naša pesem je potnikom olepšala potovanje čez Rio de la Plata, ta potnica pa je nam s svojimi toplimi besedami olepšala dan...

To je bilo med plovo čez Rio de la Plata, najširšo reko na svetu, ko smo šli nastopat v Montevideo, glavno mesto Urugvaja...

A tudi ta dan ne gre brez smole, ki se prime zdaj tega, zdaj onega. Tokrat jo skupi naš Jadran Hreščak, neutrudni fotograf in organizator potovanja s strani Primorja. Tako kot ves čas naše poti tudi na katamaranu s svojimi tremi fotografskimi aparati budno spremlja dogajanje. Prizore skuša posneti s čimboljšega zornega kota, pri tem pa pozabi na previdnost in si grdo strga hlače. Nerodna reč... Potoži lastniku restavracije, v kateri kosimo, in zadeva je kmalu urejena. V gornjih prostorih si gospod Hreščak hlače sleče, denarnico položi na mizico in sobarica mu jih hitro in mojstrsko zašije. Jadran jih ves srečen obleče in šele ko se vrne v jedilnico, se spomni na denarnico. Pohiti nazaj - a je ni več nikjer. Sobarica je seveda ni videla, lastnik se pridruša, da njegovi ljudje ne kradejo, in gospod Hreščak je ob štiristo dolarjev in ob ključke od kovčka, ki je seveda zaklenjen. Odpreti ga bo treba brez ključa...

V Argentino je potoval tudi podraški župnik Otmar Črnilogar, ki je tudi eden od sodelavcev našega društva. Pomagal nam je pri pripravi razstave ob obletnici znamenite bitke "Pri mrzli reki"

Montevideo je svetlo mesto, urejeno, polno cvetja, cvetočih seibojev (visoka drevesa z velikimi navzgor obrnjenimi cvetovi) in spomenikov. Največ so to v naravni velikosti realistično prikazani prizori iz zgodovine Urugvaja. Spominjajo na Rodinove skupinske skulpture. Pretrese nas spomenik indijanski družini, ki jo je nek francoski kapitan samovoljno odpeljal v Pariz, kjer so te ponosne ljudi kazali radovednežem, kot divje zveri, zaprte v kletki... Zdaj, vlti v bron, v svoji domovini nemo zrejo v mimoidoče in obtožujejo...

V drugem parku je v bron vlit prizor, ko dva para konj, vpreženih v kočijo, ki ju priganjajo in vzpodbujajo tako potniki v kočiji kot tudi jezdec pred njimi, skuša izvleči kočijo iz blata. Verjetno je to prizor iz osvoboditvene vojne proti Braziliji. Naši pevci so nič hudega misleč, razposajeno lezli na kočijo in zajahali konje. Gospod Črnilogar se je povzpel k vozniku in poziral v ponosni drži zmagovalca. Takrat pa je k našemu vodiču Marjanu stopil šofer avtobusa, ki nas je vozil po mestu, in mu

rekel: "Recite jim, naj zlezejo dol. To je spomenik..." Res je. Urugvajci so ponosni na svojo zgodovino in na svoje spomenike ...

(Na ta drobni dogodek sem se spomnil potem v Ajdovščini, ob občinskem prazniku. Ajdovska občinska nagrada se imenuje petomajska - v spomin na enega največjih dogodkov v zgodovini slovenskega naroda. V predverju kinodvorane, kjer so bile podeljene letošnje petomajske nagrade, stoji povečana fotografija - prizor s tega zgodovinskega dogajanja. Bolje, da je ne bi bilo - vsaj take ne, sramotno popisane, porisane in poškodovane...)

Tudi Slovenci v Montevideu imajo svoj trg in na njem spomenik osamosvojitvi. To so trije ali štirje betonski podstavki (vsaj mislim, da so betonski), na njih pa so plošče z napisi. Enega sem si prepiral:

REPUBLICA DE ESLOVENIA

25 DE JUNIO DE 1991

LA COLECTIVIDAD ESLOVENA EN EL URUGUAY

RINDE HOMENAJE A SU TIERRA DE ORIGEN

MONTEVIDEO, JUNIO 1997

V Montevideu živijo največ prekmurski Slovenci, pa tudi Primorci s Pivško - Ilirskobistriškega konca in iz Vipavske doline - z Lozic, iz Podnanosa, z Gradišč... Misleji, Andlovici, Furlani, Nabergoji... Dobro se razumejo med sabo in delujejo v skupnem slovenskem društvu.

Irma Mislej, podpredsednica društva - njeni predniki izhajajo z Lozic, rojena je že v Urugvaju, mi pove, da se je v Urugvaj priselilo okrog 500 slovenskih družin. Zdaj jih je morda še dvajset...

Luisa Blanka Nabergoj - Furlan je profesorica tehničnega pouka v osnovni šoli. V slovenskem društvu v Montevideu pa opravlja blagajniške posle... Pove mi, da je lani iz Ljubljane prišla učiteljica slovenskega jezika - poučevat materinščino Slovence v Urugvaj...

Obe, tako Irma kot Luisa, slovenske besede oblikujeta s težavo, a z ljubeznijo... To se čuti...

SAN JUSTO...

Sobota, 25. aprila, deseti dan. Naše popotovanje od rojaka do rojaka se izteka in steka v vse pogostejše misli na pomlad v Ajdovščini. Še dva nastopa - v San Justu in v Bernalu, dveh predmestjih Buenos Airesa...

San Justo. Tu se je naselilo največ povojnih slovenskih emigrantov. Združujejo se v Slovenskem društvu, shajajo pa v društvenih prostorih Naš dom.

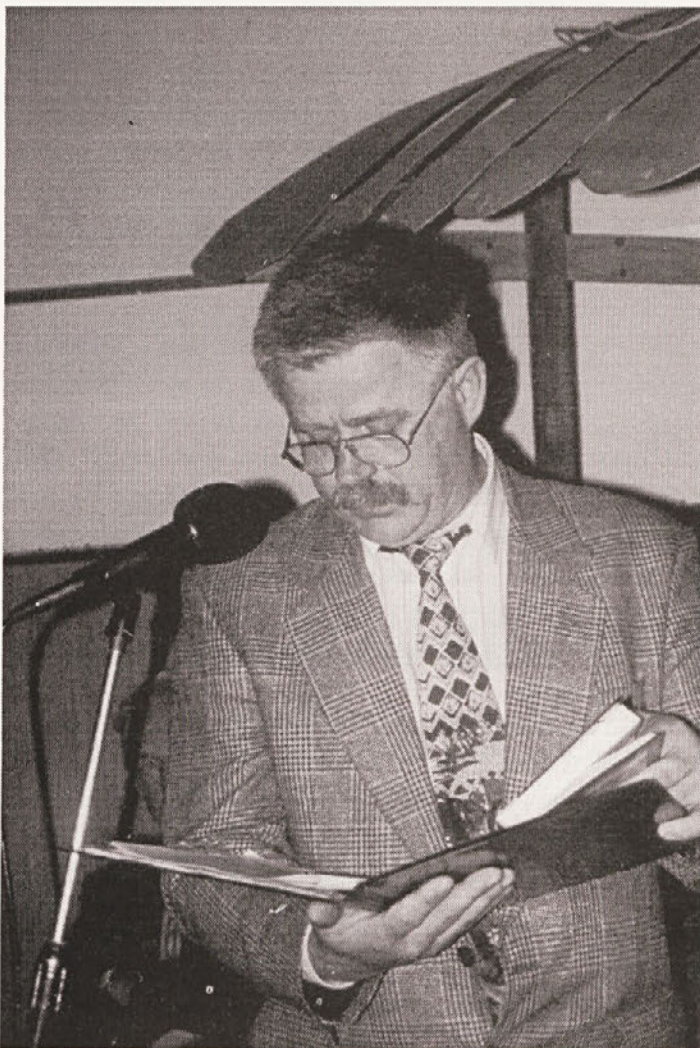
Da bomo lažje razumeli, kako je nastal društveni dom, bom navedel del pričevanja organizatorja našega

potovanja po Argentini in solastnika potovalne agencije, s katero potujemo, gospoda Marjana Bogataja. Pogovarjala sva se med plovbo v Montevideo...

"...Naš dom je samostojen dom, prvi, ki se je odcepil od skrajno desne politične emigracije Zedinjena Slovenija. Ustanoviteljem so očitali, da so razdrli slovensko skupnost, Tine Debenjak je celo zapisal, da se je slovenski skupnosti rodilo nezakonsko dete.

Ustanovljen pa je bil Naš dom iz potrebe po prostorih za pevski zbor, za šolo, za proslave... 1956. leta so kupili staro hišo in tako se je začelo.

Kasneje so hoteli prav tisti, ki so bili proti ustanovitvi doma, v njem imeti maše. Temu so se ustanovitelji uprli. 'Maše naj bodo v stolnici v San Justu!' so rekli. - 'Boga ste vrgli iz hiše!' so se zgražali zagovorniki maš v Domu. A obveljalo je, da so maše ostale v stolnici, v Domu pa potekajo društvene in izobraževalne dejavnosti. Ob sobotah dopoldne je reden pouk iz slovenskega jezika, ki ga obiskuje kakih 120 otrok. Mladi so zelo športno

Franc Černigoj ob prebiranju svojih del

aktivni, prirejajo proslave in igrice, imajo pevski zbor in so sproščeni in neobremenjeni, kot so mladi povsod po svetu.

Slovenski duhovniki v Argentini so "našdomovcem"

odcepitev od Zedinjene Slovenije tako zamerili, da Našega doma nobeden ni hotel blagosloviti - tako da je moral to storiti slovenski duhovnik iz Velike Britanije, Ignacij Kunstelj, ki je zadolžen za slovensko dušno pastirstvo po svetu..."

Da Naš dom res zgledno deluje, sem se prepričal tudi sam. Prvi vtis, ki ga dobi obiskovalec, je urejenost in vzdrževanost.

Že pred nastopom sem se spoznal z Janezom Beličem, mladim inženirjem, sproščenim, nasmejanim in gostoljubnim fantom. Razkazal mi je Naš dom od vrha do kletnih prostorov. Prvi vtisi urejenosti in dobrega gospodarjenja so se samo še poglobili.

Kot učitelja so me zanimali prostori, v katerih poteka dopolnilni pouk iz slovenskega jezika. Učilnice majhne, človeško tople in domače.

Za težkimi zavesami velikega odra vse polno tudi zahtevnih kulis, ki pričajo o bogatem ljubiteljskem dramskem življenju.

Dvorana nabito polna. V drugi vrsti trije ali štirje visoki sivolasi gospodje. Kot da jih vrvenje okoli njih ne bi zanimalo, kot da so vzvišeni nad navadnim ljudstvom, polnim neskritega pričakovanja. 'Ti so gotovo izmed tistih, ki so nasprotovali ustanovitvi Našega doma,' sem pomislil. 'Gotovo se bodo zmrdovali nad veselimi in žalostnimi iz Moža in čemerike... Zanalašč bom prebral tudi tiste žgečkljive,' sem sklenil.

In nisem se zmotil. Ko se je ob duhovitem zdravem humorju dvorana sproščeno smejala, so se gospodje v drugi vrsti držali sila resno, kotički ust so se jim zaničljivo vihali navzdol. "Kdo so ti gospodje?" sem vprašal Silvia Pavlina, predsednika primorskega društva Triglav, ko sem po svojem nastopu sedel zraven njega. - "Ne poznam jih," mi je odvrnil, "a nekaj jim ni prav..." Potem me je vprašal: "A veš, kako se takim anekdotam, kakršne so tudi v tvoji knjigi, reče po špansko? Quento picante de salon..."

Ne znam španščine in natančnega pomena teh besed ne razumem. A tudi Slovencem v San Justu so bile všeč. Še enkrat sem obžaloval, da nimam s sabo več izvodov knjige. Edini izvod, iz katerega sem bral, sem dal neki starejši gospe, ki bi knjigo zelo rada imela. Neki drugi pa sem moral obljubiti, da ji Moža in čemeriko preko sorodnikov, ki jih ima v Ajdovščini, posredujem...

Tudi povezovalc programa Jež je zaznal posebno vzdušje v dvorani in je še posebej doživeto oddeklamiral drugi del Gregorčičeve Soči, čeprav te deklamacije ni imel v načrtu. S pravo strastjo je povedal verze "...ter tujce, zemlje lačne, utopi na dno razpenjenih valov!" (Kasneje sem mu povedal še zadnja dva verza pesmi

Soči, ki ju pa Gregorčič ni nikoli objavil. V njiju pesnik pravi, naj tujci v slovenski zemlji ne dobijo niti grobov...)

Vsem pevcem in drugim nastopajočim so mlada slovenska dekleta iz daljnega San Justa ob koncu res toplo sprejetega nastopa razdelila rdeče nageljne...

BERNAL - TRANSMURANA...

Prekmurje v Buenos Airesu, v predmestju Bernal. Transmurana...

Tu se je ustavila prekmurska štoklja v dvajsetih in tridesetih letih. Tu so Prekmurci ustanovili Prekmursko društvo Bernal.

Danes je slika v društvu podobna tisti v Montevideu - velik kulturni dom, potreben temeljitega popravila. Z velike stenske slikarije na dvorišču dóma, pred vhodom v dvorano, na kateri so prizori iz življenja Prekmurcev v domovini, odpada omet. Ljudje panonsko prijazni, slovensko govorijo slabo, mlajši pa sploh ne.

Podoba zamaknjenosti ob poslušanju slovenske pesmi je podobna tistim s prejšnjih nastopov.

Ko se z avtobusom odpeljemo izpred Doma, stojijo na pločniku pred vhodom in nam mahajo...

ZADNJI DAN SPET DEŽ...

Mahajo nam tudi Primorci iz društva Triglav, ki so nas pričakali v cerkvi svetega Gabrijela, ko smo se peljali na letališče Ezezia. Z neba se zliva dež... Skozi zamegljena okna gledamo na gručo rojakov pred cerkvenim vhodom. Med njimi je tudi Silvio Pavlin, predsednik društva Triglav. Spomnim se, kako mi je po enem izmed nastopov Mahamo si. Oni ostajajo, mi odhajamo...

Ceste so poplavljenе in gospoda Bogataja tiho skrbi, ali bomo pravočasno prišli na letališče.

Dovolj zgodnji smo. V letališkem vrvežu se ne utegnem niti posloviti od gospoda Bogataja. Verjamem, da se je oddahnil, ko se je naše letalo odtrgalo od tal...

Ponoči, v letalu, skoraj dvanajst tisoč metrov nad Atlntikom, razmišljam, ali sem po argentinski izkušnji drugačen. Ali drugače gledam na naše ljudi v tujini? Skorajda se počutim sokrivega, ker so morali zaradi takih ali drugačnih razlogov zapustiti domovino. Ker jim ni bilo usojeno, da bi živeli doma.

A že jutri bom spet na trdnih tleh svoje Gore in svoje Dežele, ki se koplje v kipenju pomladnega zelenja...

franc černigoj

Krajevna skupnost v letu 1998

ASFALT, VODOVOD, TV SIGNAL, RAZSVETLJAVA, VOLITVE

Spet je leto naokoli in prav je, da vsaj bežno prelistamo posamezne strani knjige, ki so jo izpisala dogajanja v naši krajevni skupnosti. Lahko rečem, da je delo potekalo v skladu z zastavljenimi programi.

Krajevna skupnost in posamezni krajanji so na Colu, v Gozdu, v Žagoliču, v Krančah in v Dolu bogatejši za 3.700 kvadratnih metrov asfaltne prevleke na krajevnih in zasebnih poteh. Za ta dela je krajevna skupnost prispevala zbrana sredstva iz samoprispevka v znesku 3.760.000,00 tolarjev, krajanji so prispevali 2.296.000,00 tolarjev, skupna vrednost investicije pa znaša 6.056.000,00 tolarjev. Tu bi omenila tudi urejanje parkirišča ob cerkvi, ki vse bolj dobiva pravo podobo. Kraj bo z dokončanjem tega parkirišča pridobil večje število parkirnih površin. Problem gneče okrog cerkve ob nedeljah in praznikih bo odpravljen, pa tudi ob različnih prireditvah na Colu bo lažje najti prostor za osebna vozila.

Center Cola fotografiran z vrha televizijskega stolpa na Žerivšah

Med opazna dela sodi tudi izgradnja vodovoda za vse novogradnje v Dragah v dolžini 250 metrov, urejanje črpališča ter odpravljanje sprotih napak na vodovodnem omrežju. Sredstva v ta namen sta prispevala krajevna skupnost in Komunalno-stanovanjsko podjetje Ajdovščina, ki namerava prihodnje leto colski vodovod (predvidoma 1. jan.1999) prevzeti v upravljanje. Na področju projekta "Vodovod Gora" se trenutno izdelujejo načrti za sekundarni razvod vodovoda po zaselkih Gozd in Žagolič, kamor bo po predvidenem programu v prihodnjem letu pripeljan glavni vod.

S skorajšnjo dograditvijo TV sistema v zaselkih Žagolič in Gozd bo po vseh delih naše krajevne skupnosti omogočeno spremljanje šestih televizijskih programov. Popolne pokritosti s TV signalom pa zaradi konfiguracije

terena s tem sistemom žal ne bomo mogli zagotoviti vsem interesentom.

Na področju javne razsvetljave je pridobljeno soglasje občine za postavitev desetih svetlobnih teles, ki bodo v prihodnje postavljena na petih različnih lokacijah v naši krajevni skupnosti.

Glede širitve pokopališča in gradnje mrliške vežice, pa potekajo pogovori za odkup zemljišča neposredno ob sedanjem pokopališču.

Med pomembnejše dogodke v krajevni skupnosti je treba uvrstiti tudi volitve novih članov sveta KS. Z njimi je prišlo do zamenjave treh članov sveta (Novi Col, Malo Polje in Žagolič) Svetu v prejšnji sestavi in vsem zunanjim sodelavcem se zahvaljujem za vso požrtvovalnost in prosti čas, ki so ga namenili razvoju domačega kraja.

Novemu Svetu krajevne skupnosti želim uspešno delo, vsem krajanom pa blagoslovljene božične praznike in miru v novem letu. Naj prijazen nasmeh in prijateljski stik roke med nami spletajo vezi, ki nas bogatijo.

ivanka bizjak

Novoletno pismo iz naše župnije

V ZNAMENJU ŠESTICE

Gospod Stanko Ipavec se je tudi letos prijazno odzval povabilu in nam nanizal nekaj kratkih statističnih podatkov ter se hkrati spomnil nekaterih pomembnejših dogodkov, ki so v letu 1998 zaznamovali delo v naši župniji.

V letu 1998 je bilo v naši župniji krščenih šest otrok: pet dečkov in ena deklica. Dva novorojenčka čakata na krst v letu 1999. Tudi pogrebov je bilo šest, šest parov pa je sklenilo cerkveno poroko.

V začetku leta smo nekateri duhovniki iz colske župnije obiskali naša misionarja Ivana in Pavla Bajca na Slonokoščeni obali. Tamkajšnjim kristjanom je naš obisk pomenil vzpodbudo. Začutili so, da njihovi misionarji

niso osamljeni, ampak da so z njimi duhovno povezani duhovniki in verniki župnije, iz katere izhajajo. Takoj so se navezali na nas. Počutili smo se kakor družina, saj nas združuje isti oče, Bog.

Jutranja igra svetlobe in sence na zvoniku naše farne cerkve

V nedeljo, 24. maja, smo s tremi avtobusi romali v Novo Štífto na Dolenjskem. Pri maši je sodeloval naš pevski zbor. Duhovnik, ki oskrbuje romarsko cerkev, je pohvalil petje in glasno molitev naših romarjev. V Kočevskem rogu smo molili za vse žrtve vojne in po vojni.

Na Colsko nedeljo popoldne je bilo v župnijskem domu srečanje gibanja Vera in luč iz Črnega Vrha in Tolmina. Po srečanju smo se udeležili prireditve. Vsi člani gibanja so imeli prost vstop na prireditve. To zasluži pohvalo.

Naš župnijski svet je rade volje sprejel predlog, naj bi sodeloval tudi v drugem petletnem mandatu. Hvala.

Vsem želim, da bi čimbolj doživeli pravi pomen Božiča. Novo leto 1999 naj nas povezuje in usmerja k pravi vrednotam...

stanko ipavec, župnik

Iz gasilskega društva Col

NOVI PROSTORI IN NOVO VOZILO

Leto, ki je naokoli, je tudi v gasilskem domu na Colu pustilo vidne rezultate. Na občnem zboru v začetku leta smo si zastavili več ciljev, ki smo jih uspešno uresničevali. Nadaljevali smo z gradnjo večnamenske dvorane, kurilnice, kuhinje ter majhne pisarne v kletnih prostorih doma. Ker nam kot prostovoljni humanitarni organizaciji primankuje denarja, delo poteka nekoliko počasneje. Ob tej priložnosti se moramo zahvaliti tistim krajanom Cola in Žagoliča, ki so nam bili pripravljene finančno pomagati; brez njihovih prispevkov, bi šlo še

počasneje.

Letos smo dobili tudi novo terensko vozilo toyota, ki bo nadomestilo t.i. rusa. Vozilo je namenjeno za hitre intervencije, za gašenje travniških, gozdnih in drugih začetnih požarov. Na Colu smo tako vozilo nujno potrebovali, saj pokrivamo zelo veliko požarno območje. Sodelovali smo tudi na nekaterih srečanjih in tečajih. Nekaj naših članov se je udeležilo 13. rednega kongresa Gasilske zveze Slovenije v Sežani. Priskočili smo tudi na pomoč prizadetim na potresnem območju v Posočju. Ob prehodu v novo leto bi vam radi voščili vesele božične praznike ter srečno, zdravja polno novo leto 1999.

Z gasilskim pozdravom - Na pomoč!

kristjan polanc, poveljnik PGD Col

"Gasilska" pred odhodom na kongres v Sežano...

Colski balinarji so najboljši v OBZ Nova Gorica

PREBOJ V DRŽAVNO LIGO NI USPEL

Vse od zgraditve dvosteznega balinišča je balinanje ena od pomembnejših športnih panog na Colu. Silvo Tratnik je še vedno gonilna sila te dejavnosti in tudi samega kluba, ki je bil po koncu minule sezone na pragu velikega uspeha.

Balinarski klub Col nastopa v 1. ligi območne balinarske zveze Nova Gorica, kjer smo letos dosegli zelo odmeven uspeh. Po rednem delu prvenstva smo osvojili prvo mesto in se v play offu pomerili s štiri najboljšimi klubi v ligi. Tudi v končnici smo bili najboljši in osvojili naslov prvaka.

Pot nas je vodila v Sežano na kvalifikacijski turnir za uvrstitev v drugo državno ligo. V prvem krogu smo se pomerili z ekipo Obale iz Kopra. Povedli smo s 6 : 2, v

nadaljevanju pa so Južnoprimorci zaigrali bolje in na koncu zmagali z 10 : 6. Poraz je pomenil, da je ekipa Cola izpadla iz nadaljnje konkurence za napredovanje, ki ga je kasneje priborila prav ekipa Obale. Njihov uspeh je tudi razumljiv, saj imajo neprimerno boljše pogoje kot na Colu. Imajo pokrito štiristezno balinišče, dobre igralce, pa tudi urejeno financiranje, ki je zagotovo eden od glavnih pogojev za uspeh. Prav v zvezi s slednjim se colski balinarji nahajamo v hudih težavah, saj tudi nastopanje v območni balinarski ligi prinaša stroške. Predvsem zaradi tega smo žal morali odpovedati sodelovanje na zimski balinarski ligi v Novi Gorici.

Osrednja balinarska prireditev na Colu je bil tradicionalni poletni turnir. Naši balinarji so nastopili z dvema ekipama, ki sta osvojili prvo in četrto mesto.

Med letom smo se udeležili več turnirjev, na katerih smo se dobro odrezali in domov prinesli več prvih mest. V vseh pogledih bo leto 1998 zapisano kot uspešno, bojim pa se, da podobnih rezultatov ne bomo več zlepa dosegli. Zasluge za uspehe gredo seveda vsem članom, ki vztrajajo, pa tudi našim "gostom", še posebej Romanu Curku iz Dolge Poljane, pogrešamo pa sodelovanje mladih. Brez njih balinanje nima prave prihodnosti.

Na naslednjem občnem zboru se bomo morali odločiti, kako naprej. Za uspeh potrebujemo ljudi, ki so pripravljeni delati, ki so pripravljeni žrtvovati svoj prosti čas in se na ta račun marsičemu odreči.

Kljub vsem težavam upam, da bomo uspešni tudi v prihodnjem letu.

silvo tratnik

TRILLEK

Majhni, toda odločni koraki colskega rokometu

POČASI SE DALEČ PRIDE

V Colskem časniku smo že veliko besed namenili rokometu. Pred leti smo predvsem kritizirali, kajti nekoč paradna športna disciplina je takrat povsem zamrla, v zadnjem obdobju pa se ta igra z žogo ponovno prebuja.

Zasluge gredo predvsem Branku Lebanu, ki smo ga lansko leto tudi nagradili s Colsko gartrožo. Začel je praktično iz nič, zbral je mlade fante in jih navdušil za rokometno žogo. Sledile so prve tekme, prvi nastopi, v lanskem letu pa je poskrbel tudi za ponovno registracijo Rokometnega kluba Col.

Ekipa mlajših dečkov je v minuli polsezoni v ustreznih kategoriji zastopala Rokometni klub Ajdovščina, po novem letu pa bodo naši naraščajniki na tekmah nastopali z imenom RK Col. Treningi se odvijajo na igrišču in v prosvetnem domu, zaradi obveznosti, ki jih ima Branko z vodenjem ženske ekipe RK Keting, pa mu je na pomoč priskočil tudi Simon Škvarč.

Mladi colski rokometarji so bogatejši za nove drese. Tako so se postavili pred fotografski objektiv skupaj s svojimi starši, ki se večkrat udeležijo skupnih srečanj.

Od minule jeseni pa imamo na Colu tudi žensko rokometno ekipo. Branko je namreč za rokomet navdušil približno deset deklet iz nižjih razredov, ki so se na prvih treningih spoznavala s to zanimivo igro z žogo. Po začetnih poskusih pa se tudi dekletom obeta resnejše delo. Dvakrat tedensko namreč v Prosvetnem domu treninge z mladimi colskim rokometaricami vodi Polona Ergaver, ki sicer trenira podmladek tudi v ajdovskem klubu.

V vseh pogledih se torej colskemu rokometu obetajo boljši časi. Rezultati seveda ne bodo prišli čez noč, toda način dela, ki ga je zastavil Branko Leban s sodelavci, je verjetno povsem pravilen. Če k temu dodamo še dejstvo, da za vsem skupaj trdno stojijo starši otrok, potem se res ni bati, da se Col ne bi ponovno vpisal na rokometni zemljevid Slovenije. Tam je namreč nekoč že bil.

sandi škvarč

COLČANI SE NISMO IZNEVERILI TRADICIJI

Gorski del občine Ajdovščina (skoraj) povsem poražen

V nedeljo, 22. novembra, je zima pokazala svoje zobe. Toda ta dan ne bo šel v spomin le po težavah s snegom in mrazom, ampak tudi po tem, da smo se podali na volišča.

Zbrali smo nekaj števil, ki odražajo voljo volivcev na volišču št. 315, kjer smo svojo državljansko dolžnost izpolnjevali krajan KS Col. Verjetno številke in odstotki nikogar pretirano ne zanimajo, ampak preden jih vržemo na smetišče zgodovine, je prav, da jih na hitro preletimo...

SLABA VOLILNA UDELEŽBA

Najprej nekaj splošnih podatkov. V colski volilni imenik je vpisanih 623 upravičencev, na volišče v osnovno šolo pa sta se podala 302 krajan, kar je 48.47 % udeležba. Glede na lokalne volitve 94 je tokratna udeležba katastrofalno slaba, saj je pred štirimi leti volilo kar 140 volilcev več, udeležba je bila torej 73.10 %. Ni kaj, časi se spreminjajo, očitno nas politika ne zanima več toliko kot še pred leti. Nenazadnje se je to pokazalo tudi v predvolilni kampaniji, ki je izgubila veliko nekdanjega naboja.

COLSKO VOLILNO TELO OSTAJA "NA DESNI"

Na volitvah za župana so se glasovi porazdelili med vse štiri kandidate, kot je znano, pa je bil potreben drugi krog, kateremu se bomo posvetili kasneje. Poglejmo, kako naklonjeni smo bili na Colu strankarskim listam, na katerih se je za našo naklonjenost potegovalo 36 kandidatov iz osmih strank. Tudi tokrat se naše volišče ni izneverilo tradiciji. Po pričakovanju so namreč največ glasov prejeli Slovenski krščanski demokrati (SKD). Na prvem mestu njihove liste je bil dr. Franc Koren. Zanje je glasovalo 99 volilcev, kar je 40.7% uspeh. Na drugem mestu pa sprememba; očitno so afere, v katere je zašla Slovenska ljudska stranka (SLS) vplivale tudi na colske volilce, kajti drugo mesto so osvojili Janševi socialni demokrati (SDS). Zanje se je odločilo 56 volivcev, kar je prineslo 23 % uspeh. Predstavniki Cola na tej listi je bil Silvo Tratnik. Na tretjem mestu so torej Podobnikovi možje, ki so prejeli 33 glasov, to je 13.6 %, oziroma skoraj dvajset odstotkov manj kot pred štirimi leti. Ivan Škvarč je bil "colski kandidat" liste SLS

v naši volilni enoti.

Ostale stranke, oziroma njihove liste in kandidate, lahko uvrstimo v "spodnji dom", saj so tudi letos pobrale le drobiž. Četrto mesto je z 18 glasovi, oziroma z dobrimi 7 odstotki (7.4%) osvojila Liberalna demokracija Slovenije (LDS). Vsaka po enajst glasov sta potegnili Zdržena lista socialnih demokratov (ZSLD) in Demokratična stranka upokojencev (DESUS), to pomeni 4.5 % glasov. Zveza za Primorsko (ZZP) je prejela 8 glasov, oziroma 3.3 % kar je povsem enak uspeh kot pred štirimi leti, glas manj pa je prejela Nacionalna stranka dela, ki je tako pobrala 2.9 % glasov.

Ob porazno slabi udeležbi se je v primerjavi z lokalnimi volitvami pred štirimi leti za Colčane veliko slabše izšel tudi končni obračun. Leta 1994 smo namreč izmed petih svetnikov, kolikor jih je bilo izvoljenih v naši volilni enoti (volilno enoto št.3 poleg Cola sestavljajo še Podkraj, Otlica, Predmeja in Lokavec) dobili kar tri predstavnike, in sicer so bili to dr. Franc Koren, Branko Leban in Lucijan Trošt. Letos je uvrstitev v Svet občine Ajdovščina uspela le dr. Francu Korenu. Ostali svetniki, ki so bili izvoljeni v naši volilni enoti pa so: Oton Cigoj, Josip Troha, Boris Jež in Stanislav Černigoj, zanimivo prav vsi prihajajo iz Lokavca. Gora je torej letos povsem poražena.

ZADOVOLJNI S SEDANJIM ŽUPANOM

V drugem krogu volitev za župana, ki so bile na Miklavževo nedeljo, 6. decembra, sta se pomerila dosedanji župan Kazimir Bavec ter "izzivalec" Marjan Poljšak. Volilna udeležba je bila še slabša kot v prvem krogu, saj se je izmed 623 upravičencev, odpravilo volit le 256 polnoletnih krajanov KS Col. Pet volilcev je oddalo neveljavno glasovnico, ko pa je naša volilna komisija preštela preostalih 251 lističev, je bil rezultat naslednji: Kazimir Bavec je prejel 146 glasov, Marjan Poljšak pa 105. Razmerje med zmagovalcem in poražencem je bilo torej na Colu precej večje kot v skupnem seštevku, saj je dosedanji župan Bavec ohranil svoj položaj le z nekaj več kot sto glasovi razlike.

Colčani smo izvolili tudi nov svet krajevne skupnosti

KAJ BO REKEL URAD ZA ŽENSKO POLITIKO?

Istočasno z lokalnimi volitvami so na Colu potekale tudi volitve novega Sveta krajevne skupnosti. Na listi je bilo sedem kandidatov, prav toliko je tudi mest v vodstvu naše krajevne skupnosti. Volitve po partijskem vzoru, bi lahko dejali v šali. No, tisti, ki so prepričevali kandidate za to nehvaležno funkcijo, se seveda s šalo ne bodo strinjali, kajti sami vedo, koliko dela so vložili, da so "našli" sedem kandidatov. Na žalost bo naslednja štiri leta našo krajevno skupnost vodila ekipa, v kateri ni predstavnice ženskega spola.

Za volitve članov sveta krajevne skupnosti je bila naša KS razdeljena v šest volilnih enot. Oddani sta bili 302 glasovnici, kar 49 lističev s sedmerico imen pa je bilo zaradi takšnega ali drugačnega razloga neveljavnih. Naši fantje so se dobro odrezali, saj so vsi prejeli zadostno število glasov, tako da je svet KS Col naslednji:

Jože Tratnik, Col 84/A

1. volilna enota, 48 glasov od 64

Janez Kovšca, Col 70

2. volilna enota, 50 glasov od 64

Miroslav Bajec, Malo Polje 22

3. volilna enota, 25 glasov od 27

Silvester Mikuž, Gozd 48

4. volilna enota, 32 glasov od 43

Srečko Rušt, Gozd 3/A

4. volilna enota, 29 glasov od 43

Friderik Tratnik, Žagolič 10

5. volilna enota, 42 glasov od 46

Silvan Praček, Col 25

6. volilna enota, 54 glasov od 58

NOVI "ŽUPAN" JE SILVAN PRAČEK

Sredi decembra se je "colska sedmerica" zbrala na zelo pomembnem sestanku sveta krajevne skupnosti. Dogovorili so se namreč za razdelitev dela in, kar je najvažnejše, določili so človeka, ki bo naslednja štiri leta "prvi med enakimi", torej predsednik naše krajevne skupnosti. Ta pomembna naloga je zaupana najmlajšemu izmed njih, 29 - letnemu Silvanu Pračku, ki pa ima kljub mladosti kar nekaj tovrstnih izkušenj. S krajevno problematiko se je uspešno ubadal tudi v preteklem mandatu.

Čestitke novemu predsedniku in članom sveta. Vsem skupaj želimo veliko uspehov v naslednjem štiriletnem obdobju, predvsem pa to, da bi imeli krajani zvrhano mero razumevanja za njihovo delo.

sandi škvarč

Novemu predsedniku sveta krajevne skupnosti Col, Silvanu Pračku, želimo, da bi imel tudi v naslednjih štirih letih veliko priložnosti za smeh in zabavo.

COLSKA GARTROŽA N° 12

Kdo neki bo dobitnik Colske gartrože? To je vprašanje, ki ga je proti koncu leta večkrat slišati. Tradicionalna nagrada, ki jo podeljujemo že od leta 1986, se je očitno dobro "prijela". Krajanje ste jo vzeli za svojo, zato ne čudijo tudi številni vaši predlogi.

Čeprav je fraza zelo oguljena, moramo spet zapisati, da je bil tudi izbor letošnjega dobitnika precej težak. Res je, ni enostavno nekoga dvigniti na piedestal in ga z našo nagrado zapisati v zgodovino kraja.

Najprej naj povemo, da z letošnjo nagrado obračamo nov list v zgodovini Colske gartrože. Vseh enajst dosedanjih dobitnikov je moških in v čast nam je, da bo tokrat nagrado prejela predstavnica ženskega spola. Z velikim veseljem sporočamo, da Colsko gartrožo za leto 1998 podeljujemo gospe

IVANKI BIZJAK !

Ivanko Bizjak smo v preteklih dveh letih in pol letih klicali "mati županja". Bila je prva ženska na čelu naše krajevnne skupnosti. S svojimi sodelavci je poskrbela, da je krajevna skupnost Col nadaljevala z aktivnostimi, ki so jih začeli njihovi predhodniki. Rezultat na referendumu za samoprispevek je bil dokaz, da krajanje zaupajo programu, oziroma vodstvu naše krajevnne skupnosti, ki ga je seveda predstavljala "mati županja". Ena prvih odmevnejših akcij je bilo reševanje problema z vodooskrbo. Poteza, da se poskusi z vrtino v Pruhtu, je bila na prvi pogled tvegana, toda obrodila je sadove. Po zaslugi novega pretvornika se izboljšuje sprejem televizijskih signalov, dobili smo novo parkirnišče za cerkvijo, položeni so bili novi metri asfalta, zagotovo pa je bilo tudi veliko drobnega, neopaznega dela, ki pa je nujno potrebno za nemoteno delovanje krajevnne skupnosti. Verjetno ni potrebno posebej poudarjati, da je bilo kljub krogu sodelavcev glavno breme odgovornosti prav na ramenih predsednice Sveta

Ivanka Bizjak, dobitnica Colske gartrože za leto 1998

krajevnne skupnosti. S svojim delom je v zgodovino našega kraja zagotovo vtisnila neizbrisen pečat, ki je, glede na to, da je bila prva ženska na položaju predsednika Sveta krajevnne skupnosti Col, nekaj posebnega. Verjamemo, da bo po svojih močeh prisotna v javnem življenju našega kraja tudi v bodoče.

Ivanka Bizjak je odlično sodelovala tudi z našim društvom.

Čestitamo in še veliko življenskih uspehov ter hkrati vse najboljše za bližajoči se osebni praznik.

bolj za šalo kot zares

KRONIKA COLSKIH DOGODKOV

V letošnjem časniku zaman iščete Kroniko dogodkov za leto 1998. Ali to pomeni, da smo se končno zresnili? Morda je to eden od razlogov, glavni pa je zelo preprost in se imenuje časovna stiska. Pregled dogajanja, ki smo se ga vsako leto lotili z očmi "agentov", je namreč kar obsežen zalogaj in tik pred oddajo gradiva v tiskarno smo žal ugotovili, da se letos ne bo izšlo. Zato pa pričakujemo nove ideje in nov zagon prihodnje leto...

GUGLANJE PO COLU

Naša stalna rubrika je tudi Guglanje po Colu, kratki prebliski začinjeni s humorjem. To je rubrika, ki jo v takšni ali drugačni obliki pozna skoraj vsak časopis. Toda tudi tu smo letos skromni, zelo skromni...

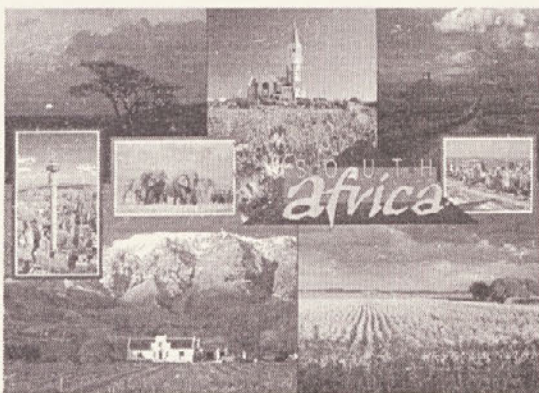
Društvo Trilek je končno prevzelo oblast na Colu, saj iz njihovih vrst izhaja novi predsednik Sveta krajevnne skupnosti

ŠIFRA: Majhen korak za volivce, velik korak za društvo Trilek...

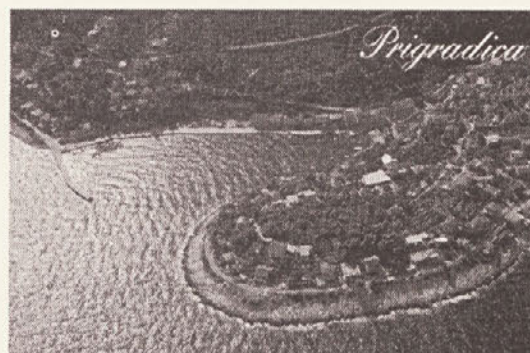
NAŠI BRALCI ČESTITAJO IN POZDRAVLJAJO

Nekateri naši člani se med dopustom, oziroma med potovanji, spomnijo tudi na društvo Trilek in tako na naš naslov prispejo razglednice z različnih koncev sveta. Odločili smo se, da štiri "pozdrave" tudi objavimo. Morda bo to dodatna vzpodbuda za naše bralce, oziroma sokrajane, da se nam oglasijo z duhovitimi razglednicami.

Naš tajnik Sandi je letošnji januar preživel v Južni Afriki, kjer je počival po napornih novoletnih aktivnostih. "Upam, da vas bo v teh mrzlih januarskih

dneh ogrela misel na poletno Južno Afriko", je zapisal na razglednici. Njegovega dopusta je bil najbolj vesel predsednik, saj je lahko že na začetku leta računal na obsežen potopis za Colski časnik. Želja se mu je uresničila

Najnovejša skrb Lucijana Trošta je posvečena drobnici, na katero je mislil tudi na zasluženem dopustu v Dalmaciji. Še posebej zaradi tega, ker je varovanje črede

zaupal Maksu in Janezu. Sporočilo na razglednici je bilo zato zelo aktualno: "Lep pastirski pozdrav. Tu na Korčuli sem odkril velike možnosti za razvoj ovčereje, le malo preveč starine je vmes. Zato sem podtaknil požare, da bo drugo leto boljša paša. Pa tudi tursitično sezono sem popestril, saj nam sedaj gasilski avioni vzletajo tik nad glavami. Skrbite za mojo čredo, da se naslednje leto preselimo sem dol."

Letos je v zakonski stan vstopil naš sotrpin Nace in kmalu po poročnih ceremonijah odletel v

tople južne kraje. Medeni teden sta s soprogo Klavdijo preživela v vročem Tunisu. Pričakovali smo članek za naš časnik, toda dobili smo le razglednico. Bolje kot nič. Sporočilo na hrbtni strani razglednice bodo razumeli le redki: "Kugle so, široke njive nej. Marela je, ma pa podstavka nej. Tudi spekli bi kej, ma tudi peči nej..."

Člani društva Trilek v minulem letu nismo izvedli nobenega skupinskega izleta v hribe. Zato pa smo izvedli kar nekaj posamičnih naskokov. Za enega zahtevnejših vzponov se je odločil predsednik Janko, ki je skupaj

z vodičem Maxom naskočil Škrlatico. Kljub vsem naporom sta našla čas in se oglasila v dolino. Na hrbtni strani razglednice smo lahko prebrali naslednji zapis, ki ga je prispeval Max: "Predsednik zahteva, da izkupiček Colske nedelje namenimo za nakup helikopterja, kajti na Škrlatici je skoraj omagal. V primeru zmage na naslednjih predsedniških volitvah mi je obljubil službo telesnega stražarja."

Colski časnik izdaja društvo Trilek s Cola, društvo za ohranitev starih običajev

Uredniški odbor:

Sandi Škvarč, glavni in odgovorni urednik

Sodelavci: Lucijan Trošt, Silvan Praček, Darjo Bajc, Marjan Peljhan

Urednik fotografije: Simon Škvarč

Lektoriranje: Franc Černigoj

Naslovnica: Silva Čopič

Tehnično urejanje GRAFOT d.o.o., tisk: ZIP Solkan

Naklada 300 izvodov

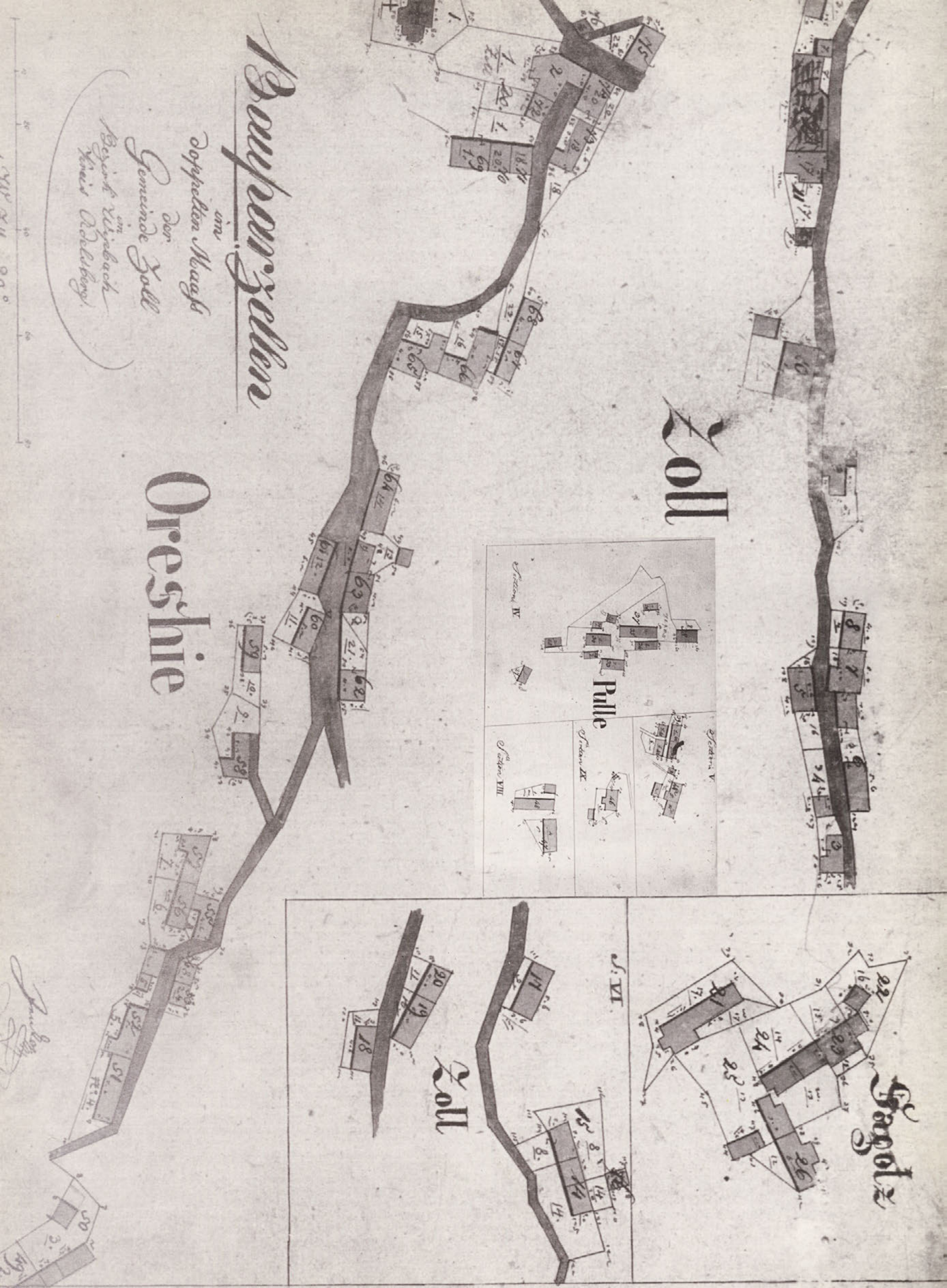
11. številka Colskega časnika, datum izida pa 27. december 1998

Redakcijo smo zaključili 22. decembra 1997.

Pripis lektorja: Lektoriranje mi je bilo letos v užitek... Tudi tokrat bogata vsebina in zanemarljivo malo napak...

Na zadnji strani:

Franciscejski kataster z indikacijskimi slikami Katasterske občine Col iz leta 1822. Razpored hiš na Colu (Zoll), v Orešju (Oreshie), v Žagoliču (Sagolz) in na Malem Polju (Pulle). Upamo, da se boste v načrtih znašli in ugotovili, da so deli posameznih zaselkov prav takšni, kot pred skoraj dvesto leti.

Baufreyellen

*am
Sophraten Mwaas*

*der
Gemeinde Zoll*

*Regierg. Wiyabach
Kaiser's Adelshaus*

Oreshie

Zoll

Pulle

Sargolz

S. VI.

Zoll

Jacob...

0 20 40 60 80